

ÚVOD

Nové úlohy a kompetencie obcí pri uskutočňovaní podpory regionálneho rozvoja vyplývajú obciam zo Zákona č. 416/2001 Z. z. o prechode niektorých pôsobností z orgánov štátnej správy na obce a vyššie územné celky a zo Zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja, ktorý nahradil predchádzajúci zákon č. 351/2004 Z. z. V súčasnosti je pripravená novela tohto zákona.

Jednou z nich je aj obstarávanie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce (ďalej len program rozvoja), ktorý patrí medzi základné programové dokumenty na podporu regionálneho rozvoja. Na základe týchto programových dokumentov sa realizuje podpora regionálneho rozvoja zo zdrojov EÚ. Vypracovaním programu rozvoja obec naplňa jeden zo základných princípov regionálnej politiky Európskej únie – princíp programovania. Tým zvyšuje svoje šance získať finančnú podporu na realizáciu projektov zo štrukturálnych fondov, keďže program rozvoja obce je jedným z dôležitých dokladov pre posúdenie žiadosti o poskytnutie pomoci z fondov EÚ a iných verejných zdrojov.

Ďalším dôvodom pre vypracovanie programu rozvoja bola potreba komplexného strategického rozvojového dokumentu, ktorý by pokrýval aj aspekty sociálneho, ekonomického, kultúrneho a inštitucionálneho rozvoja.

Aj napriek komplexnosti programu rozvoja nie je cieľom nájsť riešenie na všetky problémy. Podstatou je z množstva problémových okruhov identifikovať tie, ktoré sú v danom prostredí kritické. Za účelom dosiahnutia čo najvyššej efektivity a reálnosti cieľov sústreďuje zdroje na niekoľko kľúčových oblastí rozvoja.

Program rozvoja obce má charakter strategického, t.j. dlhodobého až strednodobého rozvojového dokumentu. V súlade s aktuálnym programovým obdobím EÚ 2014-2020 je plánovací horizont strategickej časti programu rozvoja obce Zbrojníky stanovený do roku 2020.

Program rozvoja je nositeľom rozvojovej politiky obce, predstáva jej vedenia a obyvateľov o smerovaní rozvoja obce. Obec Zbrojníky vypracovaním programu rozvoja deklaruje záujem o svoju budúcnosť, ako aj budúcnosť svojich obyvateľov a súčasne tým preberá na seba zodpovednosť za ďalší rozvoj obce. V podobe tohto dokumentu získava nástroj na aktívne riadenie rozvoja. Jasné stanovenie rozvojových priorít umožní obci realizovať dlhodobý rozvoj založený na cielenej stratégii a nie na nekoordinovaných „ad-hoc“ rozhodnutiach.

Hierarchicky je PHSR obce zaradená v sústave strategických dokumentov

- na úrovni NUTS I: Národná stratégia regionálneho rozvoja SR
- na úrovni NUTS II: regionálne sektorové operačné programy
- na úrovni NUTS III: Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja
- na úrovni NUTS V: Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce

Z podstaty strategického plánovania vyplýva viacúrovňová štruktúra programového dokumentu, ktorá smeruje od všeobecného ku konkrétnemu, resp. od celkového k špecifickému. Hierarchia začína globálnym cieľom strategickej vízie, pokračuje strategickými cieľmi rozdelenými podľa priorít a uzatvára ju sústava opatrení, projektov a aktivít.

ANALYTICKO-STRATEGICKÁ ČASŤ

I. AUDIT ÚZEMIA

1. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA

1.1. Základné informácie

Situovanie obce

Obec Zbrojníky leží v južnej časti okresu Levice, vzdialená cca 17 km od a okresného mesta Levice a 59 km od sídla kraja mesta Nitra. Obec Zbrojníky leží na ľavej časti potokov Perec a Sikenica.

Hraničí s katastrami nasledujúcich obcí: Demandice, Hontianska Vrbica, Júr nad Hronom, Kukučínov, Sazdice, Sikenica, Šarovce.

Obec Zbrojníky sa nachádza v blízkosti komunikačnej osi A/76 – Šarovce – Demandice, od ktorej sa odvíja komunikácia na Zbrojníky. Leží v blízkosti Pohronskej rozvojovej osi.

Kataster obce Zbrojníky má 1 636 ha. Svojou rozlohou 16,36 km² predstavuje približne 1,05 % územia okresu Levice.

Súradnice: 48°07'00" severnej zemepisnej šírky a 18°42'00" východnej zemepisnej dĺžky.

Tab. č.1 – Podiel žien a mužov z trvalo bývajúcего obyvateľstva

	muži	ženy	spolu	Podiel žien v %
Zbrojníky	233	260	493	52,74
Okres Levice	54 828	58 683	113 511	51,70
Nitriansky kraj	332 789	352 133	684 922	51,41
SR	2 642 328	2 779 021	5 421 349	51,26

Zdroj: Štatistického úrad SR, 2014

Ku koncu roka 2014 mala obec 493 obyvateľov, ktoré sú zmiešanej národnosti s prevažujúcou väčšinou slovenskej. Hustota obyvateľstva je 30,13 obyv./km².

Rozloha	km ²	počet obyvateľov	hustota obyv. / km ²
Obec Zbrojníky	16,36	493	30,13
Okres Levice	1 551,14	113 511	73,18
Nitriansky kraj	6 343,4	684 922	107,97
Slovensko	49 036	5 421 349	110,56

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

1.2. História obce

Územie obce Zbrojníky (po maďarsky Fegyvernek, alebo Kétfegyvernek) bola osídlená už v neolite, dokladujú to archeologické náleziská sídlisk z tohto obdobia (sídlisko volútovej a železovskej kultúry), ale našli sa dôkazy na území obce o prítomnosti ľudí iných kultúr (obdobie eneolitu s kanelovanou keramikou, kultúra Magyarad zo staršej doby bronzovej, velatická kultúra z mladšej doby bronzovej a osada z doby rímskej). Najstaršia písomná zmienka o obci sa nachádza v chybné datovanej listine arcibiskupa Lodomeria z roku 1303, kedy sa obec spomína ako majetok zemanov, medzi nimi aj rodiny Fegyvernekyovcov, ktorej príslušník Ferenc Fegyverneky bol posledným prepoštom kláštora v Šahách a autorom mnohých kódexov. Názov obce poukazuje na to, že jej prví obyvatelia obce mohli byť zbrojnoši. Pôvodne existoval len Feďvernek, ktorý sa na Dolný a Horný Feďvernek pravdepodobne rozdelil v 15. storočí.

Dolný Feďvernek vznikol v chotári obce Horný Feďvernek, písomne sa spomína v roku 1446 a v rokoch 1461 a 1503. V roku 1715 mala mlyn a 13 domácností, v roku 1720 už 22 domácností, v roku 1828

je spomínaných 74 domov a 446 obyvateľov. V 19. st. bola obec majetkom rodiny Eszterházyovcov, jeho obyvatelia boli prevažne reformovaní. Reformovaný kostol bol postavený v roku 1716, obnovený v roku 1806; kostolná veža bola pristavaná v roku 1840. V 19. storočí kvitlo v tejto obci pestovanie tabaku. Do roku 1920, roku uzatvorenia mierovej zmluvy v Trianone, patrila Horný Feďvernek do okresu Vámosmikola v župe Hont.

Historické názvy obce: rok 1303 – Fegyvernek, rok 1461 – Felwfegyvernek, rok 1503 – Fegwernek Maior, 19. st. Felsőfegyvernek, rok 1920 Horný Feďvernek.

Obec Horný Feďvernek je písomne doložená v roku 1303, kedy patrila zemianskym rodinám a tunajším zemanom Fegyvernekýovcom. Najstarší písomný dokument o obci však pochádza až z roku 1461, avšak ak sa obec Dolný Feďvernek spomína v roku 1446, v tom istom čase musel už jestvovať aj Horný Feďvernek. V roku 1554 patrila obec panstvu Levice a mala 31 usadlostí. V roku 1650 nadobudol Horný Feďvernek predok rodiny Szulyovszkého Theodosius Sirmienses ako kráľovskú donáciu (od Rudolfa II.). Jeho ďalšími majiteľmi boli rodiny Majthényi, Nyári, Plachy a Tersztyánszky. V roku 1715 mala obec jednu kúriu a 4 domácnosti, r.1828 mala 54 domov a 325 obyvateľov. V roku 1910 mala obec už 407 obyvateľov, ktorí boli väčšinou maďarskej národnosti. Do roku 1920 patrila Horný Feďvernek do okresu Vámosmikola v župe Hont.

Historické názvy obce: rok 1446 – Alsófegyvernek, rok 1503 – Fedwernek Minor, 19. st. – Alsófegyvernek, rok 1920 – Dolný Feďvernek.

V rokoch 1938 – 1944 boli obidve obce pripojené k Maďarsku. Dolný a Horný Feďvernek bol zjednotený v roku 1946 pod názvom Zbrojníky. Súčasťou obce je aj miestna časť – osada Pežerňa. V roku 1947 v rámci výmeny obyvateľstva bolo zo Zbrojník vysídlených 40 maďarských rodín do Maďarska a na ich miesto prišli Slováci z Maďarska.

Zbrojníky administratívne patrili do roku 1960 do kraja Nitra, okresu Želiezovce, neskôr do Západoslovenského kraja, okresu Levice.

Počet obyvateľov obce začínal po roku 1930 klesať, najprudšie od sedemdesiatych rokov 20. st. V súčasnosti majú Zbrojníky 493 obyvateľov väčšinou slovenskej národnosti. Je to moderná, pokojná dedina ležiaca v blízkosti dôležitých dopravných ťahov. Jej meno sa spája s vinohradníctvom a výrobou mäsových výrobkov.

Obyvatelia obidvoch obcí sa odpradáva zaoberali poľnohospodárstvom a vinohradníctvom, tento ráz obcí sa nezmenil ani do období svetových vojen. V povojnových obdobiach aj v novovzniknutých Zbrojníkoch prebehla kolektivizácia a sceľovanie pozemkov, v roku 1948 vznikol Štátny majetok, v r. 1951 sa založilo poľnohospodárske družstvo. V povojnovom období vzniklo mnoho nových stavieb: postavil sa kultúrny dom, dom smútku, budova základnej školy a pamätník padlým v druhej svetovej vojne.

V rokoch 2007 – 2014 sa uskutočnilo viacero významných investícií v obci, napr. vybudovanie multifunkčného ihriska, rekonštrukcia miestneho rozhlasu, rekonštrukcia lávok, verejných priestranstiev.

V roku 2003 uzatvorili obce Zbrojníky a maďarský Fegyvernek družobnú zmluvu na znak vzájomnej spolupráce v oblasti samosprávy, školstva a kultúry. Zbrojníky sú členom troch združení samospráv: Dolnohronského regionálneho združenia (od roku 1994), združenia obcí Hont a Euroregiónu Ipeľ.

Medzi najvýznamnejších rodákov obce patria: *Ferenc Fegyverneki* (šahanský prepoš, vizitátor premontrejskej rehole, vysokovzdelený veľkňaz, autor mnohých kódexov v 16. storočí), *Lajos Evva* (spisovateľ, prekladateľ, riaditeľ divadla, nar. sa v roku 1851), *Róbert Farkas* (odborný spisovateľ, knihovník, prekladateľ, nar. sa v roku 1856).

Symboly obce



Pečať

Koruhva

Erb obce

1.3. Širšie územné vzťahy

Obec Zbrojníky na okraji Ipeľskej pahorkatiny v širokej doline Hrona. Administratívne je začlenená do Nitrianskeho kraja. Leží juhovýchodne od okresného mesta Levice.

Najbližším hraničným priechodom do susednej Maďarskej republiky k obci je priechod Šahy vzdialený 24 km. Bezprostrednými susednými obcami sú: Hontianska Vrbica, Kukučínov, Demandice, Šarovce, Jur nad Hronom, Sazdice. Najbližšie väčšie mestá sú Levice a Želiezovce.

Obcou Zbrojníky prechádza cesta III/5101, ktorá tvorí jeho hlavnú komunikačnú kostru a v severnej časti katastra je napojená na cestu I/75 vedenú v smere západ – východ, ktorá zabezpečuje prepojenie okresov Šahy, Nové Zámky. Táto cesta sa pripája v najvýchodnejšej časti územia na I/66 s možnosťou prechodu do Maďarska.

Cesta III/5101 vychádza z okresného mesta Levice, križuje št. cestu I/75, ktorá prechádza v smere N. Zámky – Šahy a pretína kataster na severnom okraji obce, pokračuje ďalej do Zbrojníkov kde pokračuje za obcou ďalej smerom na Sikenicu a ďalej na Kamenicu nad Hronom a Štúrovo. Cesta 1. triedy č.75 je významnou kamiónovou tranzitnou cestou. Železnica týmto smerom nebola nikdy plánovaná, takže dostupnosť blízkych miest je možná len miestnou medzimestskou autobusovou dopravou

1.4. Stav územnoplánovacej a programovej dokumentácie

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Zbrojníky bola vypracovaná v roku 2007.

Obec má vypracovaný program odpadového hospodárstva na roky 2014 - 2015 spoločný s obcami združenými v Združení obcí za Čisté Dolné Pohronie.

Obec má vypracovanú územnoplánovaciu dokumentáciu, ktorá bola schválená v roku 2007 (vypracovali Ing. arch. Rehák a Ing. arch. Hrušovský). K tejto UPD boli už vypracované aj zmeny a doplnky č.1 v roku 2009. Súčasťou ÚPN je návrh opatrení miestneho územného systému ekologickej stability.

2. PRÍRODNÉ ZDROJE A PODMIENKY

2.1. Prírodné charakteristiky

Kataster obce Zbrojníky má výšku od 140 m po 227 m n. m. (145 m n. m. – stred obce) a leží na západnom úpätí Ipeľskej pahorkatiny v širokej doline Hrona.

Západná časť odlesneného chotára je na mokrej nive Hrona a preteká ňou potok Perec a Sikenica, východná časť je na chrboch Ipeľskej pahorkatiny. Kataster tvoria trefohorné uloženiny, má lužné, nivné a hnedozemné pôdy.

Z geomorfologického hľadiska je katastrálne územie obce súčasťou Alpsko-Himalájskej sústavy, v rámci nej je súčasťou podsústavy Panónska panva, provincie Západopanónska panva, subprovincie Malá Dunajská kotlina, bližšie patrí do oblasti Podunajská nížina, celku Podunajská pahorkatina. Územie sa ďalej člení na oddiel Hronská niva a Ipeľská pahorkatina. Hranica medzi týmito dvoma oddielmi prebieha v dotyku s katastrálnym územím Zbrojník, v západnej časti katastra.

Klimatické podmienky

Územie Zbrojníky patrí do klimatogeografického typu suchej až mierne suchej nížinnej klímy, s miernou inverziou teplôt.

Priemerná januárová teplota je 0,9 °C, priemerná júlová teplota je 27,4 °C. Priemerná ročná teplota bola v tomto regióne v uplynulých 15 rokoch 15,1 °C.

Podľa priemernej teploty je najteplejším mesiacom júl. Podľa priemernej teploty vzduchu býva spravidla najchladnejším mesiacom január.

Atmosférické zrážky majú veľký význam ako ukazovateľ podnebia. Úhrn zrážok na okolí obce je 530 až 650 mm. V území prevládajú západovýchodné smery vetra a vzhľadom na to, že v bezprostrednej blízkosti obce sa nenachádza žiadny vetrolam, v zime je vplyv severných vetrí silný. Priemerná rýchlosť vetra v tomto území je 10 m/s.

Hydrologické pomery, voda

Vedľa obce Zbrojníky preteká zo severu na juh kanál Perec, ktorý zaústfuje do rieky Hron. Obec sa rozprestiera z časti po ľavej strane kanála; celé územie obce je charakterizované rovinným reliéfom, na hydrologiu ktorého vplýva rieka Hron.

Vodný kanál Perec je napájaný z Hrona, v minulosti slúžil ako zdroj energie pre početné mlyny. Je tokom III. Preteká východnou časťou Podunajskej Pahorkatiny. Obteká neďalekú obec Mýtne Ludany a križuje sa s korytom ďalšieho vodného toku, so Sikenicou. V blízkosti susednej obce Hontianska Vrbica sa stáča viac na juho-juho-východ. Perec je v správe Povodia Hrona. Je tokom III. rádu.

Na hydrologiu obce vplýva najmä rieka Hron. Podzemné vody v tejto oblasti sú na viac ako 70 % naplnené riekou, v menšej časti zo zrážok a z podzemných vôd susedných území. Ich množstvo je ovplyvnené nielen výdatnosťou zrážok, ale aj geológiou. Podľa údajov SHMÚ sa v uplynulých rokoch podzemné vody v aluviálnych náplavách Hrona vyznačovali prekročovaním limitných niektorých ukazovateľov: Mn, As, NH₄⁺, dusíkaté zlúčeniny a sírany.

Katastrom obce tečie rieka Sikenica, ktorá je významným ľavostranným prítokom Hrona. Je tokom IV. rádu. V blízkosti obce sa križuje s korytom vodného kanála Perec, sprava priberá Teler (139,4 m n. m.).

V rámci eliminovania možných lokálnych záplav resp. podmáčania pôdy na toku Perec a Sikenica je potrebné pravidelne čistiť resp. stabilizovať korytá týchto umelých kanálov a potoka, tak aby pri zvýšených zrážkach nedochádzalo k zaplavovaniu pozemkov v ich tesnej blízkosti.

Vodnatosť týchto tokov je relatívne nízka. Prívalové dažde spôsobujú občasné vylietanie týchto tokov z koryta. Všetky toky potrebujú revitalizáciu, hlavne obnovu a doplnenie pobrežnej vegetácie.

Na kvalitu podzemných výrazne vplýva aj poľnohospodárstvo, resp. únik odpadových vôd v intraviláne obce do zeme.

Termálne a minerálne vody

Z geologického hľadiska je táto oblasť nazývaná Levická kryha a je jednou z perspektívnych hydro-geotermálnych štruktúr na Slovensku.

V katastrálnom území susednej obce Hontianska Vrbica sa nachádza územie ochranného pásma II. a III. stupňa prírodných liečivých zdrojov v Dudinciach a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd v Santovke a v Slatine. Pramene minerálnych vôd obyčajne neexistujú jednotlivo, ale sú súčasťou širšieho hydrologického systému. Zvyčajne sa nachádzajú v určitej línii. V Santovke línia smeruje od okresného mesta Levice juhovýchodným smerom k Horným Turovciam. Vznik prameňov sa viaže na obrovský zlom, ktorý ťahne od Slovenskej brány pri Tlmačoch až po Ipel.

Santovka sa nachádza v 11 km vzdialenosti od Zbrojníky. Oficiálne sa pramene stali známymi približne pred 500 rokmi, najmä prostredníctvom prvých vedeckých prác o minerálnych prameňoch v Uhorsku, no oficiálne sa začali využívať na liečenie v druhej polovici 19. st.

Prameň Slatina sa nachádza v 20 km vzdialenosti od Zbrojníky. Táto minerálna voda patrí k najstarším na Slovensku. Je stredne mineralizovaná, hydrogénuhličitanovo-chloridová, sodno-vápenatá, slabokyslá, studená, hypotonická, so zvýšeným obsahom fluoridov.

Dudince sa nachádzajú v 22 km vzdialenosti od Zbrojníky – prírodná liečivá minerálna voda v Dudinciach je známa svojím unikátnym zložením v strednej Európe. Kombinácia oxidu uhličitého a sírovodíka a jej vysoká mineralizácia ju predurčujú na liečbu i prevenciu širokého spektra ochorení.

Kalinčiakovo - ďalší blízky zdroj minerálnych vôd je vzdialené od Zbrojník 12 km.

Zdroje pitnej vody

Na zásobovanie obyvateľov okresu Levice sa využívajú výlučne zdroje podzemných vôd, najväčšie z nich sú však mimo hranice okresu. Sú to hlavne zdroje v oblasti Gabčíkova. Pripadne lokálne vodné zdroje v okrese Levice sa využívajú pre Šahy (VZ Plášťovce), obce Tupá a Hontianska Vrbica, ktoré majú vlastný vodný zdroj. Obec a jej obyvatelia sú zásobovaní pitnou vodou domovými studňami.

Kvalita vôd

K najvýznamnejším znečisťovateľom v povodí Hrona patria komunálne odpadové vody, poľnohospodárska výroba a miestny priemysel. Odpadové vody z EMO Mochovce ústia do toku Hron a oblasť Levíc s prítomným priemyslom a službami zachytávajú prítoky Podlužianka, Sikenica a Perec. V dotknutom území sa k celkovému znečisteniu Hrona prechádzajúceho zo stredného úseku toku pripája hlavne odpadová voda z mestskej ČOV Levice, kde sú okrem splaškových vôd prečisťované aj priemyselne odpadové vody.

Podzemné vody aluviálnych náplav Hrona po Želiezovce majú nepriaznivé fyzikálnochemické vlastnosti.

Pôdna charakteristika

Obec Zbrojníky leží na západnom úpätí Ipeľskej pahorkatiny v širokej doline Hrona. Západnú časť odlesneného chotára na mokrej nive ktorou prechádza Perec a Sikenica a východnú časť na chrbtoch Ipeľskej pahorkatiny tvoria treťohorné uloženiny. Má lužné, nivné a hnedozemné pôdy. Pôdy v katastrálnom území obce sú produkčné s vysokou bonitou, ktoré sú chránené zákonom č. 220/2004 Zb. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy v znení neskorších zmien a predpisov.

Na území obce Zbrojníky sa prejavuje hlavne plošná, výmoľová a veterná erózia. Erózia pôsobí negatívne jednak formou degradácie kvality pôdy (odhumusovanie), jednak znižovaním čistoty ovzdušia. Veterná erózia sa prejavuje hlavne vysokým obsahom prachových častíc v ovzduší.

Ďalšie negatívne javy sú: kontaminácia pôdy na PPF agrochemikáliami, splaškovými vodami, v dôsledku netesnosti žump, šírenie agresívnych druhov rastlín (samovoľne), nelegálne skládky odpadu na viacerých miestach v chotári, odlesnenie extravilánu obce, zimná chemická údržba ciest, výfukové plyny áut.

Má zastúpenie rôznych bonitovaných pôdnoekologických jednotiek od 2. bonitnej skupiny až po 5. bonitnú skupinu.

Monitorovanie a hodnotenie kontaminácie pod je súčasťou Čiastkového monitorovacieho systému – pôda. Monitorovaním zistené hodnoty sú posudzované podľa Rozhodnutia Ministerstva pôdohospodárstva SR o najvyšších prípustných hodnotách škodlivých látok v pôde (kovov, anorganických zlúčenín, aromatických zlúčenín, polycyklických aromatických uhľovodíkov, chlórovaných uhľovodíkov, pesticídov a iných) číslo 521/1994-540.

Flóra

Rastlinstvo obce Zbrojníky tvorí sídelná vegetácia, pobrežná vegetácia kanála Perec, líniová vegetácia popri poľných cestách a zvyšky lesov v k.ú. obce. Sídelnú vegetáciu tvorí zeleň popri cestách, pri rodinných domoch a na cintorínoch.

Podľa fytogeografického členenia patrí riešené územie do oblasti panónskej flóry. Prirodzenú potenciálnu vegetáciu na tomto území predstavovali najmä lužné lesy nízinné, ktoré sledujú nivu Hrona. Nachádza sa tu lesný vegetačný stupeň dubový, jeho pôvodné porasty boli odlesnené a premenené na náhradné spoločenstvá a následne na ornú pôdu. Hlavným fyzickým predpokladom pre masívne odlesňovanie v minulosti bola jeho malá výšková členitosť, teda ľahká dostupnosť. Poľnohospodárske obrábanie pôdy vzhľadom na jej vysokú prirodzenú úrodnosť umožňovalo vysoko rentabilnú výrobu potravín. Toto hospodárske využívanie pôdy sa za posledných 70 rokov ešte zintenzívnilo. Prirodzená vegetácia je do aktuálnej vegetácie premietnutá len zvyškami fragmentov popri rieke Hron.

Lesnatosť územia obce je necelých 3,5 %, lesná pôda zaberá 57 ha.

Negatívnym javom v prírodnom prostredí obce je nedostatok nelesnej stromovej a krovinej vegetácie pozdĺž kanálov, ciest a na verejných priestranstvách.

Fauna

Živočíšstvo obce Zbrojníky charakterizujú druhy typické pre teplé nížiny a kotliny strednej Európy. Medzi typické a vzácne bezstavovce charakteristických biotopov nížinnej krajiny (teplé, suché lúky, staré ovocné sady, dubové lesy a vetrolamy) patrí chránená modlivka zelená, vidlochvost ovocný, fúzač koreňový a roháč obyčajný. Najviac hniezdiacich druhov vtákov zo všetkých existujúcich biotopov sa vyskytuje v rozptýlených lesíkoch. Charakteristickými reprezentantmi živočíšnej ríše obce Zbrojníky sú: zajac poľný, srnec hôrny, bažant poľný

Krajinná štruktúra

Súčasná krajinná štruktúra (SKŠ) v území je odrazom pôsobenia ľudskej činnosti na biotické a abiotické zložky krajiny a zároveň odzrkadľuje stupeň antropogénnej premeny krajiny. SKŠ odráža vzájomnú kombináciu súboru prvkov prírodného, poloprírodného (človekom pozmenené prvky krajinnnej štruktúry) i umelého charakteru (človekom vytvorené prvky krajinnnej štruktúry). Na základe zastúpenia a plošinnej rozlohy jednotlivých prvkov SKŠ môžeme hodnotiť súčasný stav antropizácie územia, či ide o územie prirodzené s vysokou krajinoekologickou hodnotou, alebo naopak o územie antropicky silne pozmenené s nízkou krajinoekologickou hodnotou.

Štruktúra jednotlivých prvkov SKŠ v katastrálnom území obce Zbrojníky je nasledovná:

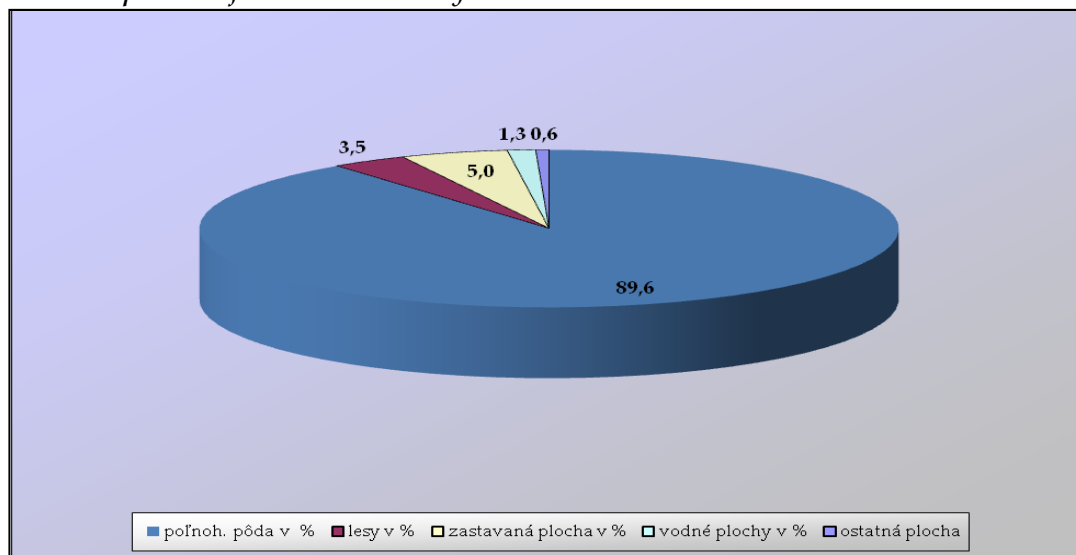
Tab. č. 2 – Súčasná krajinná štruktúra obce Zbrojníky

poľnohospodárska pôda	orná pôda	chmeľnice	vinice	sady, záhrady	trvalé trávne porasty	Spolu
	1 268,00	0	105	28	65	1 466,00
nepoľnohospodárska pôda	lesný pozemok	vodná plocha	zastavané plochy a nádvorja	ostatná plocha	Spolu	
	57	21,5	81	10,5	170	
Celková výmera územia obce						1 636,00

Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Podľa uvedenej štruktúry spolu najväčšie zastúpenie v území má orná pôda, ďalej zastavané plochy, ktoré predstavujú najnižšiu krajinoekologickú stabilitu.

Graf č.1 – Štruktúra pôdneho fondu z hľadiska využitia v %



Územie je pomerne silne pretvorené a pozmenené ľudskou činnosťou, a to hlavne poľnohospodárskou, ktorá intenzívne využíva odlesnenú pôdu pre pestovanie hlavne obilnín. V severnej a západnej časti katastra sa územie vyznačuje vysokým stupňom degradácie, čím je značne zraniteľné. Nemá dostatok extrazívnych lúk a pasienkov s prirodzene rastúcimi druhmi s výskytom chránených alebo ohrozených druhov rastlín, ale taktiež chýbajú intenzívne lúky a pasienky s podielom prirodzene rastúcich druhov rastlín.

2.2. Ochrana prírody a krajiny

Chránené územia, NATURA 2000

Vytvorenie sústavy osobitne chránených území NATURA 2000 (ďalej len sústava NATURA2000) je jednou z prioritných podmienok vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie v oblasti ochrany prírody. Vychádzajúc zo smerníc ES tvoria sústavu NATURA 2000 dva typy území:

- chránené vtáčie územia (Special Protection Areas - SPAs),
- územia európskeho významu (Special Areas of Conservation - SACs),

Na území obce sa nenachádzajú ani chránené vtáčie územia, ani územia európskeho významu, ani nezasahujú do nej žiadne tzv. Ramsarské lokality.

V území katastra sa nachádzajú významné biocentrá a biokoridory. Za biokoridor regionálneho významu treba považovať umelý kanál Sikenica a Perec .

Potok Sikenica - svojim korytom tvorí biokoridor regionálneho významu, žije tu jalec tmavý (*Leuciscus idus*), ondatra pižmová (*Ondatra zibethica*), krysa vodná (*Arvicola terrestris*). Flóra je zastúpená vodným rastlinstvom teplomilného charakteru.

Potok Podlužianka - vodný tok stredného prietoku. Napriek tomu, že neboli zistené ohrozené druhy, lokalita má svoj význam - predstavuje refúgium pôvodných druhov uprostred poľnohospodársky intenzívne využívanej krajiny. Lokalita je významná aj pre živočchy.

Kanál Perec - umelý kanál, druhové zloženie bylinných porastov je v súčasnosti už prevažne prirodzené, porasty majú teplomilný a vodný charakter.

Veľká hora a Lesný svah - menšie biocentrum, zasahujúce aj mimo záujmové územie. Komplex zachovalých lesných porastov na kyslých i vápnitých stanovištiach a xerothermných trávobylinných spoločenstiev s vysokou prírodoochrannou významnosťou. V tomto území sa koncentruje výskyt množstva ohrozených druhov, celé územie je prírodoochranné pomerne významné.

Bundi - lokalita v blízkosti koryta Sikenice a Pereca, vyznačuje sa nížinným a bažinatým charakterom. Vyskytuje sa tu flóra a fauna bažinatého typu, ktorý je potrebné zachovať a podporovať.

Návrh biocentier a biokoridorov miestneho významu: časti lesov na východnom okraji katastra obce

- Poľné remízky vo východnej časti katastra priamo prepojené s lesnými porastami hlbokých výmoľov v nadväznosti na svahy Veľkej hory, prostredníctvom lokálnych biokoridorov medzí a remízok je zabezpečená migrácia bioty.

Posledná skupina miestnych biocentier sú biocentrá lokálneho významu na území obce Zbrojníky. Tieto síce svojou rozlohou a izolovanosťou nespĺňajú všetky kritériá biocentra, svojou povahou však predstavujú významné ekologické segmenty v zastavaných územiach obce.

- Zeleň záhrad a sádov
- Súkromný rybník

ÚSES

Ekostabilizačné opatrenia predstavujú také opatrenia a také návrhy spôsobu využitia pôdy, ktoré priaznivo ovplyvňujú svoje bezprostredné okolie alebo zabraňujú potencionálnemu ohrozeniu krajinných prvkov. Návrh opatrení Miestneho územného systému ekologickej stability (M-ÚSES) podrobne opisuje ÚPN obce Zbrojníky.

Prevládajúcim spôsobom využitia pôdy v riešenom území je intenzívne poľnohospodárstvo, preto aj najviac ekostabilizačných opatrení súvisí s poľnohospodárskym spôsobom využitia územia.

2.3. Životné prostredie

Ovzdušie

V zmysle zákona č. 137/2010 Z. z. o ovzduší v znení neskorších predpisov sú prevádzkovatelia zdrojov znečisťovania ovzdušia povinní dodržiavať určité emisné limity znečisťujúcich látok.

Na území obce Zbrojníky sa významný zdroj znečistenia ovzdušia nenachádza. Územie obce možno charakterizovať ako oblasť s relatívne málo znečisteným ovzduším. Za zdroj znečistenia sa považujú hlavne výfukové plyny motorových vozidiel v blízkosti dopravných komunikácií, pričom výrazným faktorom nie je počet, ale technický stav dopravných prostriedkov.

Súčasný trend v znečisťovaní ovzdušia je klesajúci a je spôsobený plynofikáciou obce a znížením spotreby palív. Plynofikáciou obce sa výrazne znížila zaťaženosť ovzdušia tuhými emisiami.

Čiastočným znečisťovateľom ovzdušia na území obce je poľnohospodárska výroba (zvýšenie podielu tuhých častíc vo vzduchu vo forme prachu, úletov a aplikácia umelých pesticídov), ďalej veterná erózia, preprava nekrytých prašných a sypkých materiálov, lokálne vykurovanie domácností (kúrenie tuhým palivom, príp. nevhodnými materiálmi) a kotolne blízko ležiacich priemyselných podnikov (Levice, Géňa).

Hluk a vibrácie

Na území obce Zbrojníky sa okrem motorových vozidiel a poľnohospodárskych strojov žiadne zdroje hluku nenachádzajú. Automobilová doprava je intenzívna predovšetkým na štátnej ceste č. III/5501. V záujme eliminácie hluku je potrebná výsadba izolačnej zelene.

Vzhľadom na vzdialenosť intravilánu obce od hlavných dopravných ťahov nie je obec vystavená výraznejším vibráciám spôsobených cestnou dopravou.

Seizmicita

Podľa STN 730036 - Seizmické zaťaženie stavebných konštrukcií, ležia okresy Levice a Veľký Krtíš a ich širšie okolie v seizmicky aktívnej oblasti s potenciálnym výskytom zemetrasení 5 - 6° makro seizmickej stupnice MSK-64. V rámci územia Slovenska ide o stredne hodnoty seizmického ohrozenia.

Radónové riziko

Žiarenie z prírodných zdrojov, uvádzané ako radónové riziko, patri k stresovým faktorom, ktoré negatívne pôsobia na zdravotný stav obyvateľov regiónu.

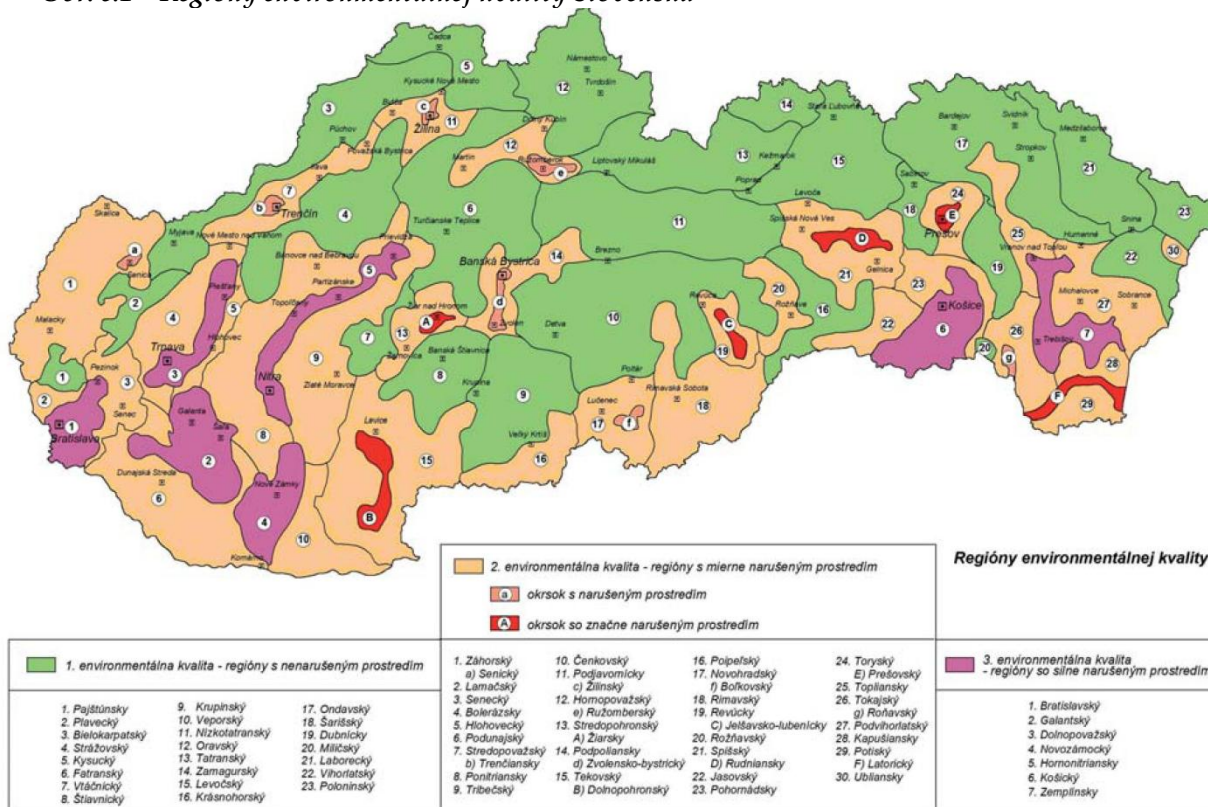
K najvýznamnejším zdrojom prírodného žiarenia patri radón, ktorý je prítomný v stopových množstvách v horninách (horninové podlažie budov, stavebný materiál) a je zdrojom rádiácie predovšetkým v budovách a vo vode.

Záujmová oblasť v okrese Levice vykazuje nízke až stredne radónové riziko. V súvislosti s prevádzkou jadrovej elektrárne v Mochovciach vzniká možnosť jej vplyvu na rádioaktivitu v životnom prostredí a na ožiarenie obyvateľov.

Environmentálna regionalizácia

Environmentálna regionalizácia Slovenska predstavuje prierezový zdroj informácií o stave životného prostredia a odráža jeho diferencovaný stav v jednotlivých častiach Slovenska. Jednotlivé regióny vykazujú rôzny stav zaťaženia jednotlivých zložiek životného prostredia a v rôznej miere sa v nich uplatňujú rizikové faktory. Z hľadiska kvality životného prostredia patrí územie obce Zbrojníky do okrsku s mierne narušeným prostredím. Pod Levicami sa tiahne ale Dolnohronský región, ktorý je okrskom so značne narušeným prostredím.

Obr. č.1 – Regióny environmentálnej kvality Slovenska



Zdroj: SAŽP, 2013

3. ĽUDSKÉ ZDROJE

3.1. Demografická situácia obce

Trvale bývajúce obyvateľstvo

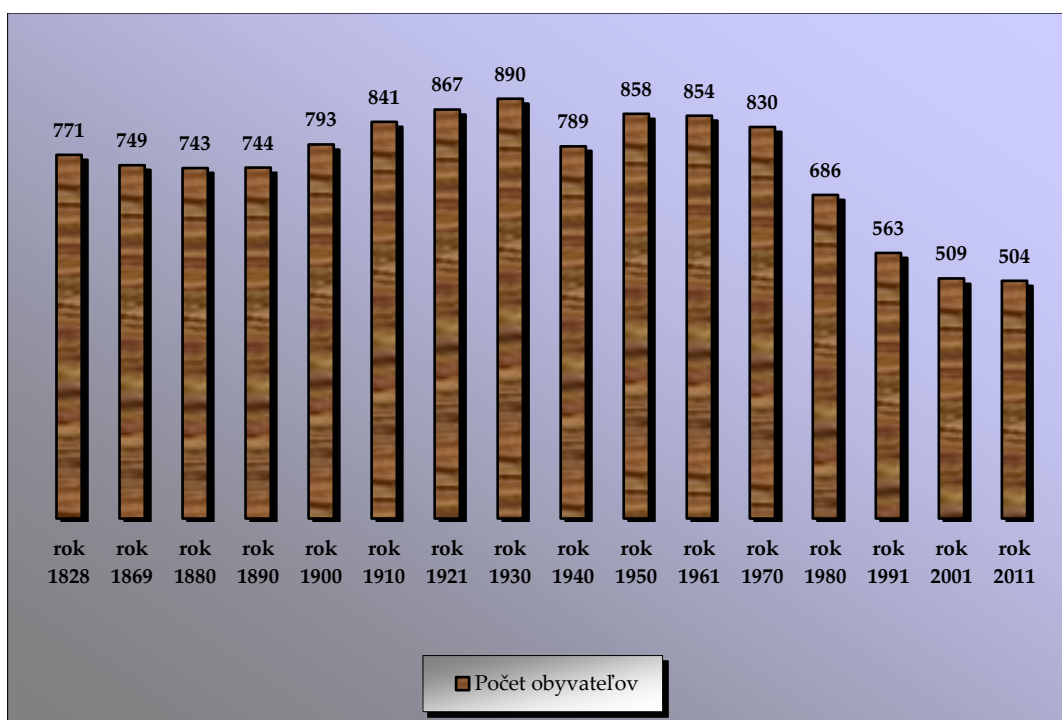
Trvale bývajúce obyvateľstvo tvoria osoby, ktoré mali v okamihu rozhodujúceho sčítania trvalý pobyt na území SR, resp. v Zbrojníkoch. Počet trvalo bývajúcich obyvateľov obce bol pri poslednom celosvetovom sčítaní obyvateľov (v roku 2011) 504, čo tvorí 0,0093 % všetkých obyvateľov Slovenskej republiky.

V Zbrojníkoch podľa údajov k 31.12.2014 bývalo 493 obyvateľov. Podiel žien je o 5,5 % vyšší ako podiel mužov z celkového počtu občanov obce.

Historický vývoj obyvateľstva obce Zbrojníky

Štatistické údaje o vývoji počtu obyvateľov obce sú dostupné od roku 1869. Obdobie nárastu obce trvalo do roku 1930, kedy mala obec (resp. obce Dolný a Horný Feďvernek spolu) najväčší počet občanov v skúmanom 138 ročnom období. Po tomto roku nasleduje najskôr razantne miernejší pokles, ktorý trvá až do roku 2011.

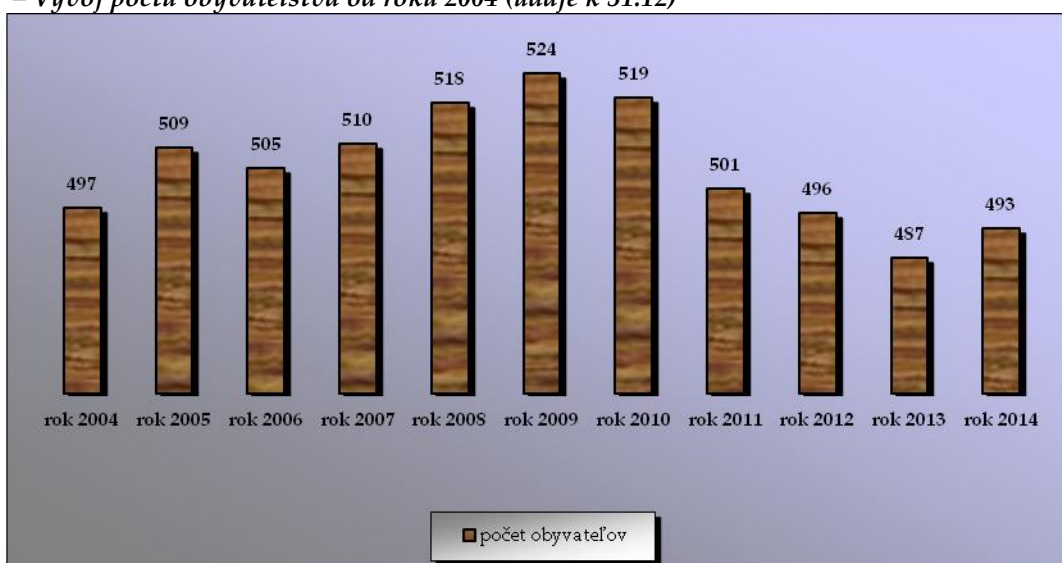
Graf č. 2 – Historický vývoj počtu obyvateľov obce Zbrojníky



Zdroj: Štatistický úrad SR, internet, 2015

Podrobný vývoj počtu obyvateľov obce v rokoch 2004 – 2014 znázorňuje graf č.2.

Graf č.3 – Vývoj počtu obyvateľstva od roku 2004 (údaje k 31.12)



Zdroj: Štatistický úrad SR, internet, 2015

Graf vypovedá o miernom náraste až do roku 2009, kedy nastáva prevrat v tejto tendencii a počet občanov obce začína klesať. Tento trend trvá v roku 2014 zmenil, počet obyvateľov narástol.

Na základe vývoja počtu obyvateľov v posledných rokoch sa pre najbližšie roky predpokladá pokračovanie mierneho zvyšovania počtu občanov hlavne mechanickým spôsobom – migráciou, vzhľadom na to, že celkový prírastok počtu občanov v uplynulých rokoch nespôsobil prirodzený prírastok, ale kladný rozdiel medzi prirodzeným prírastkom a migračným saldom.

Pohyby obyvateľstva v rokoch 2004 – 2014

Z hľadiska prognózy ďalšieho vývoja počtu obyvateľov obce je nevyhnutné poznať jeho doterajší vývin, ktorý determinuje mechanický a prirodzený pohyb občanov obce.

Tab. č. 3 - Prirodzený pohyb obyvateľov v období rokov 2004 - 2014

Prirodzený pohyb obyvateľstva	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
narodenie	0	6	4	3	2	4	3	4	2	2	3
úmrtie	6	8	7	6	8	7	10	7	9	9	9
Prirodzený prírastok (úbytok)	-6	-2	-3	-3	-6	-3	-7	-3	-7	-7	-6

Tab. č.2 dokumentuje bilanciu prirodzeného pohybu občanov počas predchádzajúcich 10 rokov vyjadrenú rozdielom medzi počtom narodení a úmrtí. Tento ukazovateľ vykazuje v Zbrojníkoch dlhodobu záporné hodnoty – môžeme hovoriť o prirodzenom úbytku obyvateľov obce.

Tab.č.4 – Mechanický pohyb, migračné saldo a celkový prírastok obyvateľov v r. 2004 - 2014

Migrácia obyvateľstva	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
pristahovaní	19	13	15	14	22	18	7	4	7	8	14
vysťahovaní	12	4	11	6	8	9	5	14	5	10	4
Migračné saldo	7	9	4	8	14	9	2	-10	2	-2	10
Celkový prírastok (úbytok)	1	7	1	5	8	6	-5	-13	-5	-9	4

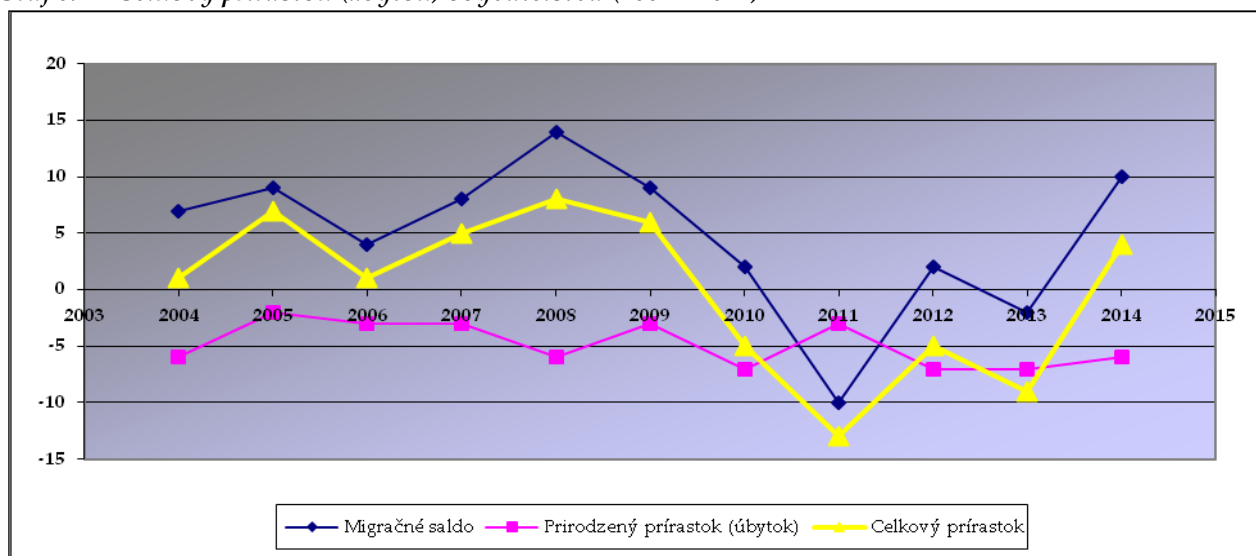
Zdroj tab. č. 3 a 4: KS SR, 2014, OcÚ Zbrojníky

Migračné saldo (bilancia mechanického pohybu obyvateľstva) sa v posledných 10 rokoch vyvíjalo nerovnomerne, prevládala však kladná hodnota salda (počet vysťahovaných len v dvoch rokoch prevyšoval nad počtom pristahovaných, kedy malo migračné saldo zápornú hodnotu).

Hodnota celkového prírastku (úbytku) obyvateľov obce ku koncu jednotlivých rokov závisí od vývoja prirodzeného prírastku a migračného salda.

Ako to dokumentuje tab. č. 3 a graf č.3, v obci Zbrojníky do roku 2009 bol charakteristický celkový prírastok počtu obyvateľov. Po štyroch rokoch zápornej hodnoty v roku 2014 začala bilancia prirodzeného prírastku a migračného salda dosahovať kladné hodnoty – počet obyvateľov obce Zbrojníky začal pribúdať.

Graf č.4 – Celkový prírastok (úbytok) obyvateľstva (2004 - 2014)



Zdroj: ŠÚ v NR, 2015

Prognóza vývoja počtu obyvateľov obce

Súčasný demografický profil obyvateľstva obce nevytvára možnosti výraznejšieho rastu počtu obyvateľov z prirodzených prírastkov. Miernejší nárast počtu obyvateľov obce možné dosiahnuť migráciou, v prípade, že v posledných rokoch začatý trend sťahovania mestského obyvateľstva na vidiek pokračuje.

Sobáše a rozvody

V súčasnosti prevláda na Slovensku (ale aj v Európe) trend znižovania počtu sobášov.

Počet sobášov v obci Zbrojníky je veľmi nízky; údaje o rozvodoch neboli k dispozícii (tab.č.4). V skúmanom jedenásťročnom intervale pripadalo v priemere na každý rok jedna svadba.

Tab. č.5 - Vývoj počtu sobášov a rozvodov v posledných 11 rokoch

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Sobáše	1	2	2	1	1	1	0	1	0	1	6
Rozvody	-	3	0	-	-	-	-	-	-	-	-

Zdroj: ŠÚ SR, 2015, OcÚ

Dôvodom pre nižší počet sobášov je niekoľko. Predtým sa na uzatvorenie manželstva viazala možnosť získať byt. To dnes už neplatí. Ubúda aj tých, ktorí sa brať musia.

Zvýšila sa aj dolná hranica veku, v ktorom sa prvé manželstvo uzatvára. Mladí ľudia dlhšie študujú, cestujú a budujú si kariéru, sporia na kúpu bytu; svadba, ktorá je pre mnohých úzko spojená s rodičovstvom, sa odkladá na neskôr a manželstvo sa uzatvára často len v prípade narodenia dieťaťa.

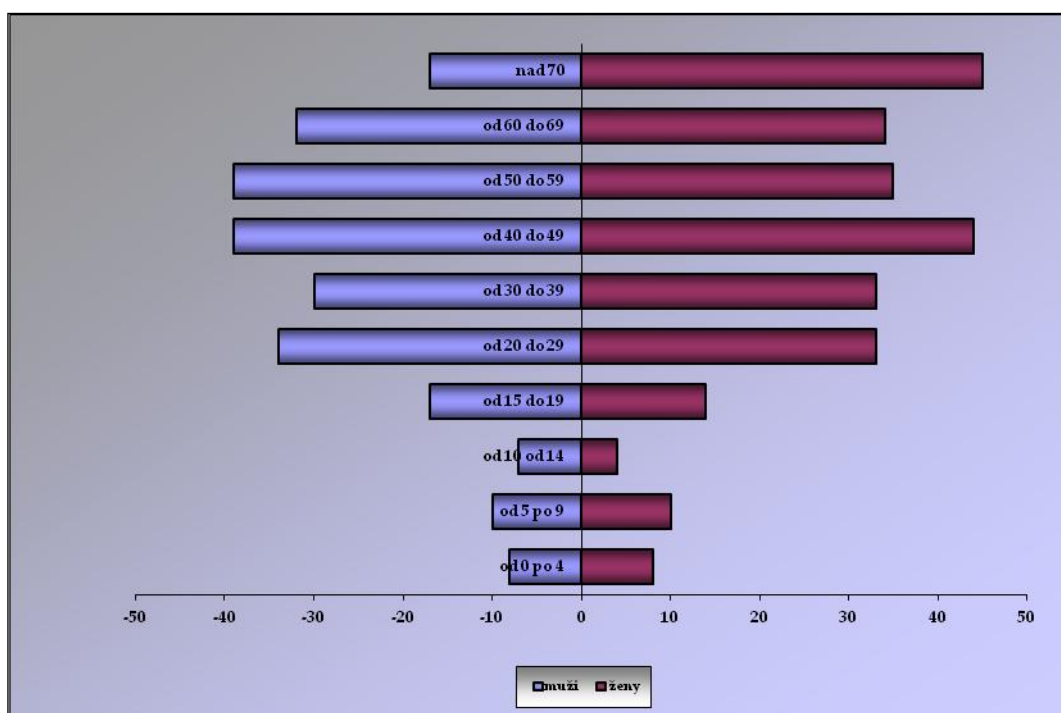
Ďalším dôvodom pre nízky počet sobášov (ale aj nízkeho počtu rozvodov!) je nezáväzné spolužitie v nemanželskom zväzku (ako druh a družka), ktoré sa v poslednej dobe stáva čím ďalej tým viac obľúbené medzi pármami.

Veková štruktúra obyvateľstva

Vo vekovej štruktúre obyvateľstva obce Zbrojníky v dôsledku nízkeho počtu novorodencov a dlhodobého záporného salda prirodzeného prírastku pretrvávajú proces jeho starnutia. V porovnaní s rokom 2001 sa k roku 2011 zvýšil podiel občanov v produktívnom veku o 4,93 %. Počet obyvateľov obce sa znížil iba o 5. Znížil sa podiel občanov v predproduktívnom veku o 3% a občanov v poproduktívnom veku o 1,9%.

Aktuálnu vekovú štruktúru obce vo forme vekovej pyramídy dokumentuje graf č.4.

Graf č.5 – Veková štruktúra obyvateľov k 31.12.2014



Zdroj: ŠÚ SR, 2015

Veková pyramída obyvateľstva obce Zbrojníky má výrazne zúženú základňu, je to regresívny typ vekovej štruktúry, ktorý poukazuje na nízky počet narodených a tým znižujúci sa podiel detí na celkovej populácii.

Z grafu je zrejmé, že v obci sú najpočetnejšími vekovými kategóriami skupiny obyvateľov od 40 do 49 rokov (tak muži, ako aj ženy). Druhou najpočetnejšou vekovou skupinou u žien je skupina žien nad 70 rokov, u mužov zas skupina mužov od 50 do 59 rokov.

Najmenšie zastúpenie má skupina žien a mužov vo veku 10-14 rokov. Graf dokumentuje postupné starnutie obyvateľstva obce, pričom sa postupom času ešte viac prejaví pokles počtu narodených detí v základni pyramídy a súčasne sa do poproduktívneho veku začnú posúvať generácie narodené v päťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia.

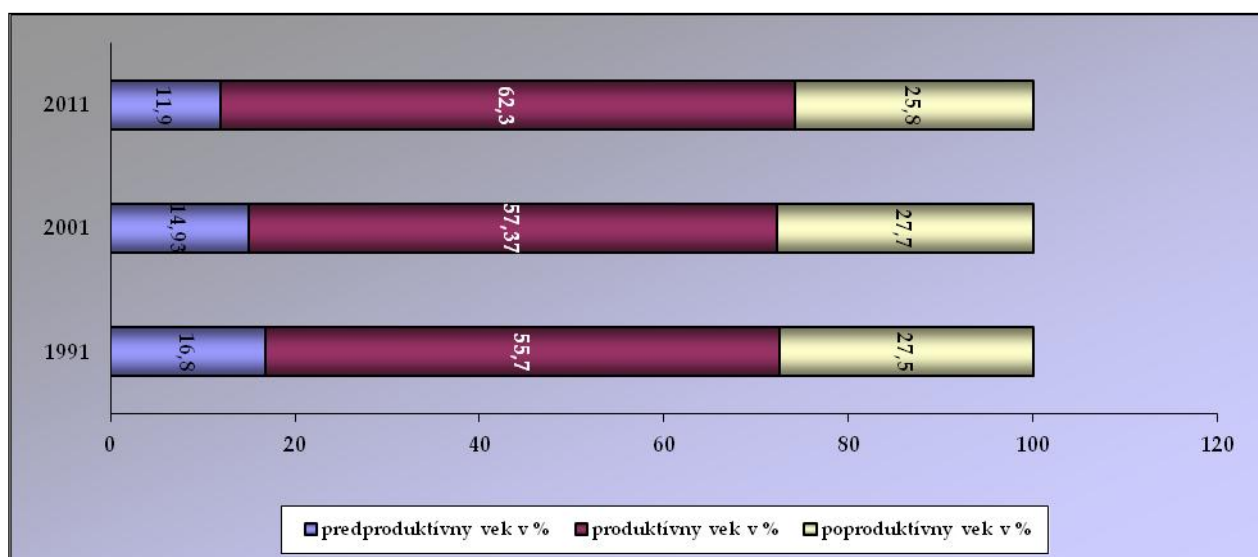
Podiel obyvateľov obce Zbrojníky v pred-, produktívnom a poproduktívnom veku z celkového počtu trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12.2015 znázorňuje tabuľka č.5.

Tab. č.6 – Obyvateľstvo v pred-, produktívnom a poproduktívnom veku

Rok	Predproduktívny vek v %	Produktívny vek v %	Poproduktívny vek v %
2014	9,53	64,50	25,96

Občania v produktívnom veku výrazne prevyšujú nad počtom občanov v pred- a poproduktívnom veku. Zvyšovanie podielu osôb v produktívnom až dôchodkovom veku má za následok v dlhodobom meradle o. i. oslabenie ľudského, kultúrneho kapitálu a v konečnom dôsledku celkového sociálneho kapitálu obce.

Graf č.6 – Porovnanie vývoja vekovej štruktúry obyvateľstva



Zdroj tab.č.6: interné materiály obce a graf č.6: ŠÚ SR, 2015

Na základe grafu č.5 môžeme konštatovať, že sa veková štruktúra obyvateľstva za posledných 20 rokov zmenila v prospech obyvateľov v produktívnom veku. Jedným z dôvodov na zvýšenie podielu občanov v produktívnom veku je zvýšenie hranice dôchodkového veku po roku 2001 - niektorí občania sa z kategórie poproduktívnej presunuli do kategórie produktívnej. Tým pádom zaznamenáva podiel občanov v dôchodkovom veku po roku 2001 pokles.

Podiel občanov v predproduktívnom veku od r. 1991 nepretržite klesá. Zmenšovanie podielu mladej generácie a zvyšovanie podielu starších vekových skupín obyvateľstva (zhoršenie vekovej štruktúry obyvateľstva) má za následok pokles reprodukčných schopností populácie.

O reprodukčnej vitalite obyvateľstva vypovedá *Index vitality* (I_v) vyjadrený pomerom predproduktívnej a poproduktívnej zložky obyvateľstva. I_v mala v roku 2011 v Zbrojníkoch hodnotu 57,37. To znamená, že podiel občanov predproduktívnom veku tvorí 57,37 % občanov poproduktívnom veku.

Index vitality sa v rokoch porovnaných v tab. č.6 nevyvíjal rovnomerne, jeho hodnota v obci Zbrojníky svedčí o regresívnom type populácie a signalizuje o. i. tendenciu znižovania prirodzeného prírastku.

Tab. č.7 – Index vitality a index starnutia

Rok	Index vitality v %	Index starnutia v %
1991	61,09	163,69
2001	53,90	185,53
2011	57,37	174,31

Index starnutia (I_s) vyjadruje počet osôb poproduktívneho veku pripadajúci na sto osôb v predproduktívnom veku. V roku 2011 bola jeho hodnota 174,31, čo znamená, že občania v poproduktívnom veku tvoria 174,31 % občanov v predproduktívnom veku, čiže ich počet je väčší o viac ako 1,5 - krát.

Tab. č.7 znázorňuje vývoj *Indexu ekonomického zaťaženia* (I_{ez}), ktorý vyjadruje akým podielom v populácii je zaťažená produktívna zložka obyvateľstva neproduktívnou.

Tab. č.8 – Index ekonomického zaťaženia

Rok	Index ekonomického zaťaženia v %
1991	17,29
2001	15,41
2011	12,31

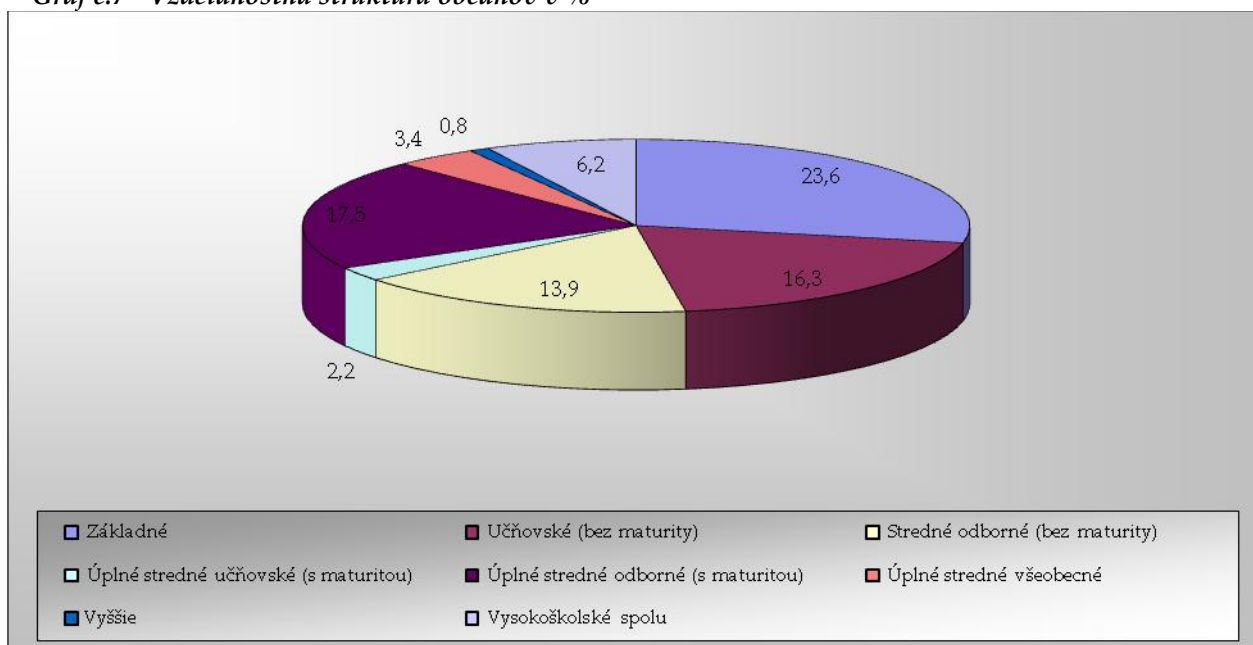
Zdroj: Vlastné výpočty autora, 2015

Hodnota indexu mala v období 1991 – 2011 klesajúcu tendenciu, čo svedčí o postupnom znižovaní zaťaženia obyvateľov v produktívnom veku občanmi nepracujúcimi, resp. ekonomicky neaktívnymi.

3.2. Vzdelávanie, vzdelanostná štruktúra obyvateľstva

Vzdelanostná úroveň obyvateľstva má pre ďalší rozvoj obce zásadný význam. Vzdelanostnú štruktúru obyvateľov obce Zbrojníky v roku 2011 znázorňuje graf č.8, z ktorého vyplýva, že najväčšiu časť obyvateľstva tvoria osoby, ktoré skončili stredné odborné učilište alebo majú stredné odborné vzdelanie bez maturity (spolu 30,2 %). Viac ako 1/5 obyvateľstva obce (23,6 %) má základné vzdelanie. V r. 2001 to bolo o 13,17 % viac. Maturitu má 23 % obyvateľov obce (z toho gymnázium skončilo 3,4% - je to menej, ako pred desiatimi rokmi). Podiel obyvateľov s vysokoškolským vzdelaním oproti roku 2001 narástol (z 2,14 na 6,2%).

Graf č.7 - Vzdelanostná štruktúra občanov v %



Zdroj: SODB 2011

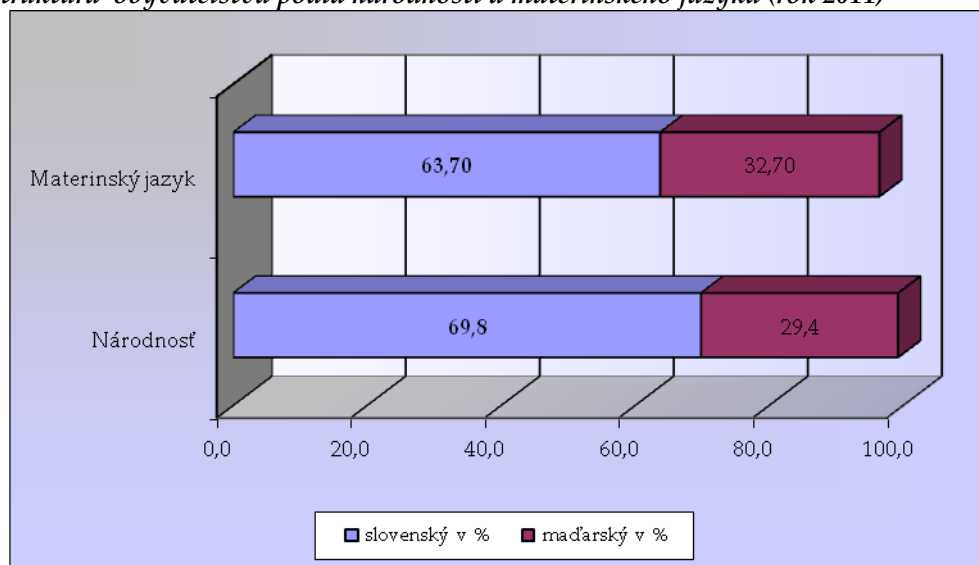
Takáto vzdelanostná štruktúra je typická pre väčšinu menších vidieckych obcí v tomto regióne, pričom platí, že základné vzdelanie majú hlavne občania v dôchodkovom veku, čo súvisí s tým, že v čase ich detstva nebol na území SR rozvinutý systém stredných škôl a rodiny žili hlavne z poľnohospodárstva – práce na poli vyžadovali viac pomocných rúk ako vyškolených hláv.

3.3. Vierovyznanie a národnostné zloženie

Národnosťou sa rozumie príslušnosť osoby k národu, národnostnej či etnickej menšine. Pre určenie národnosti nie je rozhodujúca materinská reč, alebo ktorú občan prevažne používa a lebo lepšie ovláda, ale jeho vlastné rozhodnutie o príslušnosti k národu, národnostnej či etnickej menšine. Z toho vyplýva, že štruktúra obyvateľov obce podľa národnosti a materinského jazyka nemusí byť rovnaká.

Túto situáciu znázorňuje graf č.6, v ktorom je uvedené porovnanie štruktúry obyvateľov obce podľa toho, ku ktorej národnosti a materinskému jazyku sa prihlásili.

Graf č.8 – Štruktúra obyvateľstva podľa národnosti a materinského jazyka (rok 2011)



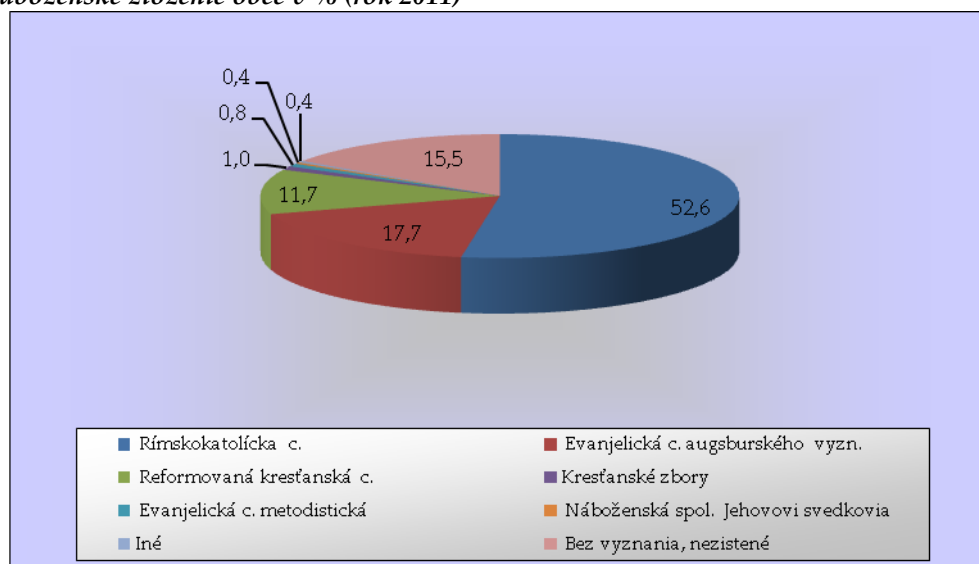
Zdroj: SODB 2011

Čo sa týka národnostného zloženia obce, Zbrojníky sú dvojnárodnostnou dedinou s prevažujúcim počtom obyvateľov hlásiacich sa k slovenskej národnosti (69,8 %). Druhou národnosťou je maďarská, ku ktorej sa prihlásila 29,4% občanov. Ostatné národnosti nemajú v obci zastúpenie. V Zbrojníkoch žije nepatrná rómska komunita, ktorá sa hlási buď k slovenskej, alebo k maďarskej národnosti.

Štruktúra obyvateľov obce Zbrojníky podľa materinského jazyka je podobná štruktúre obyvateľov obce podľa národnosti, nie sú však zhodné.

Z grafu č.6 je zrejmé, že nie všetci občania, ktorí sa prihlásili k slovenskej národnosti, majú aj materinský jazyk slovenský. Slovenský materinský jazyk uviedlo o 6,1 % menej občanov obce, ako slovenskú národnosť. Presne opačne je to v prípade maďarského materinského jazyka, ktorý má o 3,3 % viac obyvateľov ako je občanov hlásiacich sa k maďarskej národnosti.

Graf č.9 – Náboženské zloženie obce v % (rok 2011)



Zdroj: SODB 2011

Ako to dokumentuje graf č.7, obec Zbrojníky je z hľadiska vierovyznania veľmi pestrá. Viac ako polovica veriacich sa hlási k rímskokatolíckej cirkvi (52,6 %), k evanjelickej cirkvi augsburského vyznania menej ako 1/5. Reformovaná kresťanská cirkev má 11,7 % - né zastúpenie. K ostatným vierovyznaniam sa

hlásili obyvatelia v nepatrnom podiele. Bez vyznania, resp. nemohlo byť náboženské vyznanie zistené u 15,5% obyvateľov obce.

4. KULTÚRNE A SPOLOČENSKÉ ZDROJE

4.1. Pamiatky a tradície, kultúrny život

V obci Zbrojníky je počas celého roka organizované mnoho kultúrno-spoločenských podujatí, ktorými sú napr.: deň matiek, stavenie mája – majáles, deň detí, deň obce, deň dôchodcov, oslavy Mikuláša, obaračková slávnosť, obecná zabíjačka, vianočné trhy a iné zaujímavé podujatia.

V obci sa futbal organizovane nehrá, obec nemá oficiálne futbalové mužstvo.

Multifunkčné ihrisko postavené v r. 2010 v strede obce otvára nové možnosti športu a pohybových aktivít pre miestne obyvateľstvo. Podobne je k dispozícii telocvičňa a v posledných rokoch fungovalo aj aktívne mužstvo floorbalu.

Podobne je obec bohatá na zručných ľudí a remeselníkov – venujú sa napr. ručným prácam, výrobe ozdobných predmetov, drevených dekorácií a úžitkových predmetov,

Hody sú oslávené v októbri.

Kultúrno-historické pamiatky

Reformovaný kostol v Dolnom Feďverneku (klasicistický), bol postavený po požiari v roku 1806 s čiastočným použitím starého kostola z roku 1716. Veža bola pristavaná v roku 1840. Je to sieňová pozdĺžna stavba so zaobleným uzáverom na oboch dlhších stranách. Dlhý, pomerne úzky priestor je zaklenutý pruskou klenbou s medziklenbovými pásmi, dosahujúcimi na polygonálne nástenné piliere. V oboch uzáveroch sú drevené protestantské emporie. Fasády sú hladké. Priečelie s prestavanou vežou je zakončené ihlanovou strechou. Kazateľnica, lavice a parapet jednej z klasicistických empor je z roku 1805. Obradový stôl z červeného mramoru je z roku 1891. Kalich je z roku 1738. Zvony sú z rokov 1900 a 1924. V kostole sa konajú reformované a evanjelické bohoslužby.

Kaplnka – pôvodne jednoduchá budova prispôbená vykonávaniu omší, postavená v 19. storočí. Ako kaplnka bola vysvätená v roku 1946. Patrónom kaplnky je Panna Mária, kráľovná pokoja.

Zvonica – rímskokatolícka, pochádzajúca pravdepodobne z 19. storočia, nachádza sa na osade Pežerňa.

Pomník na pamiatku občanov obce, ktorý padli v druhej svetovej vojne.

Židovský cintorín - s náhrobným kameňom príslušníka rodu Hodossi de Hodos.

Významní rodáci obce

Lajos Evva (1851, Zbrojníky – 1912, Budapešť) – spisovateľ, prekladateľ, riaditeľ divadla

Ferenc Fegyverneki (16. st.) – šahanský prepost, vizitátor premontrejskej rehole, autor mnohých kódexov, osvietenec, vzdelanec, významný v celouhorskom meradle, sa pravdepodobne narodil v obci.

4.2. Spoločenský život

V obci pôsobia dve verejnoprospešné organizácie: Poľovnícky zväz Dolina (15 členov) a Csemadok – základná organizácia Zbrojníky (20 členov). Pod Csemadokom účinkuje Spevácky zbor Paprikás (16 členov) založený v roku 2003. Aktívna je aj Country tanečná skupina Texas Rangers (má 6 členiek) a miestna jednota dôchodcov. V obci je aktívny aj Zbrojnícky skrášľovací spolok, a novozaložený klub dôchodcov.

Zastúpenie majú tri cirkvi: Reformovaná kresťanská cirkev – cirkevný zbor Zbrojníky, Rímskokatolícka cirkev – cirkevný zbor Zbrojníky a Evanjelická cirkev augsburského vyznania. Vlastného

zvoleného farára má len rímskokatolícka cirkev, ostatným cirkvám slúžia na bohoslužbách duchovní zo susedných obcí.

Obec Zbrojníky je členom viacerých združení:

- Dolnohronské regionálne združenie – t.j. regionálneho združenia samospráv s sídlom v Želiezovciach
- Združenie obcí za „Čisté Dolné Pohronie“ – združujúce 16 obcí so sídlom v Šarovciach.
- Občianske združenie Dolnohronské rozvojové partnerstvo – verejno-súkromné partnerstvo
- Ipeľský Euroregión – záujmové združenie právnických osôb

Zbrojníky neudržiavajú oficiálne priateľské vzťahy s inými tuzemskými alebo zahraničnými obcami / mestami. Pravidelne sa stretávajú s maďarskou obcou Fegyvernek. (?)

5. MATERIÁLNE A FINANČNÉ ZDROJE

5.1. Bývanie a bytový fond

Výstavba domov v uplynulých 25 rokoch sa oproti predchádzajúcich 25 rokov znížila na veľmi nízku úroveň. Realizuje sa rekonštrukcia existujúcich stavieb, úpravy starších domov.

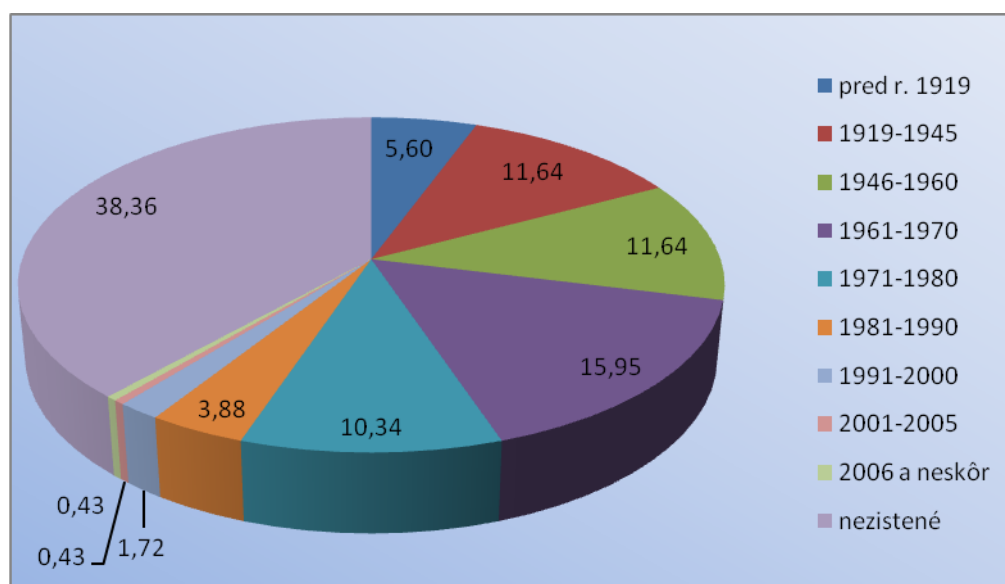
V súčasnosti prebieha výstavba domov v obci Zbrojníky v miernejšom tempe, ale nezastaví sa. Väčšinou sa realizujú menšie úpravy už postavených domov.

K sčítaniu obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 tvorilo v obci Zbrojníky domový fond 227 rodinných domov a 1 bytový. Počet bytov v rodinných a bytových domoch bol 232 (z toho 6 bytov v bytovom dome). Trvale obývaných rodinných domov bolo 165, obývaných bytov 170. Všetky obývané rodinné domy sú v súkromnom vlastníctve, bytový dom je vo vlastníctve obce. Počet neobývaných rodinných domov je 62, z toho približne 1 je vhodný/určený na rekreačné účely. Z celkového počtu bytov je obývaných 171, t.j. 31% všetkých bytov v obci je voľný.

Počet trvalo obývaných bytov bol v r. 2011 celkom 170, počet trvalo obývaných domov bol 165.

17,24 % obývaných bytov bolo postavených pred rokom 1945. Najviac domov (27,6 %) bolo postavených v období medzi skončením druhej svetovej vojny a rokom 1970. Po tomto období poklesla výstavba takmer rovnomerne, každých desať rokov bolo postavených v priemere o dve tretiny menej bytov, ako v predchádzajúcom desaťročí. Vek domu sa nepodarilo zistiť u 38,4% budov. Až na jednu výnimku sú všetky obývané domy vo vlastníctve súkromnej osoby.

Graf č. 10 - Bytový fond obce podľa obdobia výstavby



Zdroj: ŠÚ SR, SODB 2011

Čo sa týka materiálu nosných múrov obývaných rodinných domov, na väčšinou sú postavené z tehál alebo kameňa, cca 15 % bolo postavených z tehál z nepálenej hliny. Domy postavené z nepálených tehál sa postupne vytrácajú z obce. Ani jeden z obývaných domov nemá viac ako dve podlažia.

Zbrojníky na základe štatistických ukazovateľov dostatočný voľný bytový potenciál pre vytvorenie ubytovacích zariadení, resp. rast počtu obyvateľov.

5.2. Základná a technická infraštruktúra

Doprava

Stredom intravilánu obce Zbrojníky prechádza cesta č. III/5101, ktorá tvorí jeho hlavnú komunikačnú os. Táto cesta III. triedy tvorí hlavnú ulicu obce a je zároveň prepojením štátnej cesty č.I/75 a obce Zbrojníky. Cesta č. III/5101 prepája Zbrojníky s Levicami, Nitrou, na druhej strane so Zvolenom a Budapešťou.

Odvodnenie hlavnej komunikácie je riešené do príľahlej zelene alebo rigolov.

Na túto komunikačnú kostru sú napojené miestne komunikácie. Všetky tieto komunikácie majú živichý kryt. Nedostatkom miestnych komunikácií je ich zaostávajúce šírkové usporiadanie a čiastočne vybudované chodníky pozdĺž ciest. Odvodnenie miestnych komunikácií je riešené do príľahlej zelene alebo priekop.

Miestne cesty potrebujú rekonštrukciu.

Chodníky

V intraviláne obce, v zastavanom území sú vybudované chodníky sčasti, nie pozdĺž všetkých ciest a nie v celej dĺžke jednotlivých ciest.

Hromadná doprava

V danom území sa uplatňuje všeobecný trend uprednostňovania individuálnej autobusovej dopravy pred hromadnou prepravou osôb.

V obci sú pozdĺž komunikácie č. III/5101 vybudované tri autobusové zastávky. Autobusová doprava zabezpečuje spojenie obce s okolím dvomi linkami: Zbrojníky – Levice a Zbrojníky – Želiezovce. Prepravu osôb na tejto linke zabezpečuje dopravný závod SAD Nové Zámky, a.s.

Za hlavnú dopravnú závalu sa považujú chýbajúce zastávkové pruhy na autobusových zastávkach.

Cyklistické trasy momentálne nie sú na území obce vybudované, no v ďalších rokoch sa ráta s ich vyznačením. Novonavrhovaná cyklistická trasa využíva poľné cesty v smere sever na Santovku a juh na Sikenicu (Želiezovce), kde sa napája na navrhovanú juhovýchodnú cyklotrasu Levice – Štúrovo. V smere na

Sikenica - Želiezovce je možnosť predĺženia tejto cyklotrasy na Dvory nad Žitavou, ďalej na Nové Zámky, a ďalej v nadväznosti na cyklotrasy regionálneho a nadregionálneho významu. Okrem toho na Želiezovce v napojení na regionálnu cyklotrasu s možnosťou ďalšieho napojenia na nadregionálne cyklotrasy.

Ďalej je možné predĺženie tejto cyklotrasy v smere na Šalov alt. Štúrovo. Kolmo na túto základnú cyklotrasu môže byť napojená trasa využívajúca pôvodné poľné cesty a spájajúca okolité obce mimo hlavnú štátnu komunikáciu.

Absenciu cyklotrás na území obce vyzdvihli aj obyvatelia obce Zbrojníky v dotazníkovom prieskume.

Vo vypracovanej územnoplánovacej dokumentácii sa počíta s trasou rýchlostnej cesty R7 v navrhovanej kategórii S 22,5/100 (resp. R 11,5/120 s obmedzeným prístupom a možnosťou dobudovania na štvorpruh). Pre obec je prijateľný variant A.

Parkovacie plochy sa v obci okrem plôch pred rybníkom Zbrojníky nenachádzajú.

Zásobovanie pitnou vodou a odpadové vody

Pitná voda je nevyhnutná potreba pre život ľudí a fungovanie celej spoločnosti. Miestne zdroje pitnej vody na území obce sa postupne stanú nedostatočnými pre ich obmedzenú kapacitu a nepoužiteľné z dôvodu ich znečistenia samotnou ľudskou činnosťou.

Zásobovanie obyvateľstva nezávadnou pitnou vodou z verejného vodovodu v obci Zbrojníky ešte nie je vyriešené – obec nie je napojená na verejný vodovod. Zásobovanie pitnou vodou je v súčasnosti riešené domovými vodárničkami zo studní.

Zásobovanie úžitkovou vodou je potrebné pre účely poľnohospodárskej výroby, ktorú v súčasnosti reprezentuje poľnohospodársky podnik POLNO, s.r.o., ktorá má v okrajovej časti obce hospodársky dvor, kde má vybudovaný samostatný vodovodný systém.

Komplexné odvádzanie a čistenie splaškových a odpadových vôd t.č. v obci nie je vyriešené, odpadová voda z jednotlivých objektov na území obce je odvedená do miestnych žump a septikov, ktoré by mali byť nepriepustné a pravidelne vyvážané, čo nie je možné skonštatovať pre všetky žumpy – je pravdepodobné, že vo viacerých prípadoch dochádza k úniku splaškových vôd do podlažia, čo má za následok zhoršenie kvality životného prostredia, znečistenie podzemných vôd, teda aj jestvujúcich zdrojov pitnej vody.

Obec má vybudované ochranné technické zariadenia pre odvádzanie dažďových povrchových vôd prevažne vedľa hlavných komunikácií v obci. Dažďové vody stekajúce z vyššie položených terénov okolia obce sú zachytávané systémom jestvujúcich odvodňovacích priekop. Tieto ich postupne odvádzajú do potoka Perec a následne do rieky Hron.

Vzhľadom na to, že súčasná likvidácia dažďových vôd z dôvodu nedostatočnej kapacity odvodňovacích priekop úplne nezabezpečuje potreby bezproblémového odvádzania dažďových vôd z územia obce, a že koryto potoka Perec nie je dostatočne upravená, je potrebné túto situáciu riešiť. Za tým účelom obec vypracovala projekt na ochranu územia pred povodňovými stavmi, obsahujúca opatrenia na zadržanie vody na území obce a na zakladanie a obnovu pobrežných porastov potoka (projekt Ochrana obce Zbrojníky pred povodňami – odvedenie povrchových vôd obce Zbrojníky).

Na území obce nie je vybudovaná splašková verejná kanalizačná sieť.

V návrhu odkanalizovania obce, na rozdiel od schváleného zadania k ÚP, sú pritečené splaškové odpadové vody tlakovým potrubím vedené do navrhovanej gravitačnej siete smerujúcej do ČOV v Želiezovciach, tento návrh je riešený v súlade s požiadavkami Združenia obcí Hont.

Odpady

Obec Zbrojníky riadi a zabezpečuje nakladanie s komunálnym odpadom na území obce v súlade s ustanoveniami zákona č. 79/2015 Z.z. o odpadoch a Všeobecne záväzného nariadenia (VZN) obce Zbrojníky č. 4/2012 o miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady. VZN obce Zbrojníky č. 3/2011 o triedenom zbere domového odpadu. Kompostovanie biologicky rozložiteľných odpadov prebieha v zmysle ustanovení zákona č.369/1990 Z. z. o obecnom zriadení v znení neskorších noviel a predpisov, zákona č. 79/2015 Z. z. o odpadoch, zákona č. 136/2000 Z. z. o hnojivách, 364/2004 Zb. o vodách, stavebného

zákona č. 50/1976 Z. z. v znení neskorších zmien a predpisov a zákona č. 137/2010 Z. z. o ovzduší, resp. VZN obce č. 1/2013 o spôsobe náhradného zásobovania pitnou vodou a zneškodňovaní obsahu žump.

Množstvo vyprodukovaných odpadov, kategorizovaných ako zmesový odpad sa od roku 2001 postupne znižoval. V roku 2006 sa vyprodukovalo 105 t zmesového komunálneho odpadu, čo činí 206,7 kg na obyvateľa. V roku 2014 to už bolo iba 9,6 t na rok, t.j. 19,9 kg/obyvateľa.

V Zbrojníkoch existuje separovaný zber jednotlivých zložiek odpadu vytriedených z komunálneho odpadu od roku 2001. Pravidelne sa zbiera farebné a biele sklo, plasty, papier a kovy.

V roku 2014 sa z komunálneho odpadu vyseparovalo 3,45 t papiera a lepenky, 3,44 t skla, 4,04 t plastov. Množstvo vyseparovaného odpadu pripadajúceho na jedného obyvateľa bolo vlani 43,31 kg. Oproti údajov spred desiatimi rokmi to znamená štvornásobný nárast.

Tab.č.9 – Vývoj separovaného zberu odpadov v rokoch 2012 – 2014

Rok	Papier (t)	Plast (t)	Sklo (t)	Viacvrstvé kombinované materiály (t)	Malé kovové obaly (t)	Zmesový komunálny odpad (t)	Objemový odpad (t)	Spolu za rok (t)	Množstvo na obyvateľa v kg
2012	2,87	2,91	2,33	0,16	0,05	9,87	0,81	19	38,31
2013	3,73	3,02	3,25	0,39	0,13	10,26	1,05	21,83	44,83
2014	3,45	4,04	3,44	0,22	0,13	9,6	0,47	21,35	43,31
Spolu za komoditu (t)	10,05	9,97	9,02	0,77	0,31	29,73	2,33		

Zdroj: Interné materiály obce, 2015

V obci nie je zriadené zariadenie na uloženie, zneškodňovanie, úpravu či zhodnotenie odpadu. Komunálny odpad je vyvázaný z jednotlivých domácností v pravidelných intervaloch (raz do týždňa) prostredníctvom zmluvných partnerov obce.

Vývoz netriedeného komunálneho odpadu je realizovaný spoločnosťou MIKONA plus, s.r.o. Želiezovce. Odpad je zneškodňovaný skládkovaním na skládke v Bajtave.

Zberu a odvozu triedeného odpadu sa venuje obecný podnik **Služby Šarovce**. Odpad sa zhodnocuje materiálovo.

Odpad zo septikov a žump je vyvázaný svojpomocne.

Biologicky rozložiteľný odpad v obci nie je zbieraný organizovane, v Zbrojníkoch nie je vybudovaná obecná kompostáreň/kompostovisko. Na oboch cintorínoch sú umiestnené kompostovacie boxy s účelom uloženia zeleného odpadu. Obec preferuje domáce kompostovanie biologického odpadu.

Obec Zbrojníky má vypracovaný program Odpadového hospodárstva do roku 2015 spoločne s ďalšími 15 obcami združenými v Združení obcí „Za čisté Dolné Pohronie“. Smerodajný strategickým dokumentov pri vypracovaní uvedeného dokumentu bol Program odpadového hospodárstva Nitrianskeho kraja na roky 2010 – 2015.

Separovaný zber odpadu v obci zabezpečuje firma **SLUŽBY Šarovce**, zmesový komunálny odpad odnáša z obce spoločnosť **MIKONA plus, s.r.o.**

Držitelia nebezpečných odpadov – odpadových olejov, opotrebovaných batérií a akumulátorov sú povinní ich odovzdať oprávnenému subjektu, s ktorým má obec uzatvorenú zmluvu. Zber, prepravu a spracovanie elektroodpadu vykonáva taktiež oprávnená firma.

Zber textilu a obuvi je zabezpečený v kontajneroch rozmiestnených v obci.

V r. 2006 – 2010 sa 9% odpadu odovzdaného na zhodnotenie sa zhodnotilo materiálovo, 91 % skládkovaním.

V „POH ZO za čisté Dolné Pohronie“ je navrhovaná výstavba haly pre úpravu a zhodnocovanie separovaného odpadu Šarovce a hala pre separovaný zber komunálneho odpadu v Sikenici.

V uvedenom POH sa do r. 2015 je vytýčené pre obec Zbrojníky:

- zhodnocovanie 100% zmesového komunálneho odpadu skládkovaním

- zhodnocovanie biologického a biologicky rozložiteľného odpadu 50% materiálovo 50% a iným spôsobom
- zhodnocovanie 90% elektroodpadu materiálovo, 10 % iným spôsobom
- zhodnocovanie 55% odpadu z obalov materiálovo, 45 % energeticky
- zhodnocovanie 95% opotrebovaných batérií a akumulátorov materiálovo, 5 % iným spôsobom
- zhodnocovanie 35% stavebného odpadu materiálovo, 65% skládkovaním
- zhodnocovanie 60% odpadových olejov materiálovo, 40% energeticky.

Komunikačné a informačné siete

Telefonizácia sídla Zbrojníky je zabezpečená z existujúcej telefónnej ústredne, ktorá je umiestnená v Zbrojníkoch. Cez obec prechádza popri ceste č. III/5101 diaľkový kábel, ktorý spája RO Levice.

V obci Zbrojníky je zavedený vysokorýchlostný internet prostredníctvom mikrovlnného pripojenia – vysielateľ je umiestnený na obecnom úrade a na hydroglóbus, na ktorí sú napojení ostatní záujemcovia.

Mobilné operátory

Územie obce Zbrojníky je pokryté signálom všetkých troch mobilných operátorov, ponúkajúcich svoje služby na slovenskom trhu (T-mobile, Orange, O2).

Miestny rozhlas

Miestny rozhlas je najmasovejším a najrýchlejším komunikačným prostriedkom v obci. Obecný rozhlas funguje v Zbrojníkoch na základe bezdrôtového systému, rekonštruovaný bol v roku 2011. Výmenu potrebuje len rozhlasová ústredňa.

Elektrina

Obec Zbrojníky je plná elektrizovaná. Jednotlivé objekty nemajú jednotný stupeň elektrizácie a sú rozdelené podľa jednotlivých spôsobov odberu na stupne elektrizácie. Na území obce sa nenachádzajú okrem lokálnych transformátorov žiadne iné technické zariadenia na transformáciu, resp. výrobu elektrickej energie. PD POĽNO, s.r.o. má vlastnú trafostanicu.

Trh s elektrickou energiou na Slovensku je už otvorený. Dodávku elektrickej energie zabezpečuje najmä Západoslovenská energetika, a.s., ale niektoré domácnosti odoberajú elektrinu od rôznych nových dodávateľov. Elektrina je rôzne využitá pre hlavné technológie v domácnostiach ako je osvetlenie, ohrev vody, vykurovanie a prevádzka elektrospotrebičov.

Teplo

Obec Zbrojníky nie je zásobovaná teplom z centrálnych výhrevní a kotolní – na území obce sú objekty zásobované teplom z vlastných zdrojov – lokálnych domových kotolní na báze zemného plynu alebo iných palív.

Plyn

Obec Zbrojníky má vybudovanú sústavu plynovodov s rôznymi tlakovými hladinami (VTL, STL), ktoré sú vzájomne prepojené cez regulačné stanice plynu. Na území obce sa nachádzajú trasy VTL plynovodu – tranzitné a trasy STL plynovodu pozdĺž uličnej siete

Dodávku zemného plynu zabezpečuje Slovenský plynárenský priemysel, a.s. Bratislava, odštepný závod Nitra. Montáž hlavného rozvodu plynu a prípojok jednotlivých domácností bola dokončená v roku 1999. Zemný plyn je v prevažnej miere využívaný na vykurovanie, varenie a ohrev vody.

Verejné osvetlenie

Verejné osvetlenie je jednou z hlavných podmienok zaistenia bezpečnosti cestnej premávky a občanov v obci. Väčšina súčasných použitých svetelných zdrojov je obnovená (v roku 2006 boli namontované úsporné žiarovky), kompletnú výmenu vyžadujú káblové rozvody verejného osvetlenia, ich technický stav spôsobuje výpadky v osvetlení ulíc.

5.3. Občianska infraštruktúra a vybavenosť, sociálna infraštruktúra

Sociálne a zdravotné služby

Význam sociálnych služieb je dôležitý nielen vzhľadom na množstvo ľudí, ktoré ich potrebuje, ale hlavne preto, že bez ich pôsobenia by časť občanov nemala možnosť podieľať sa na spoločenskom živote, nebolo by možné uplatnenie ich ľudských a občianskych práv a dochádzalo by k ich sociálnemu vylúčeniu.

V súčasnej dobe je poskytovanie sociálnych služieb u nás upravené zákonom č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov. Cieľom sociálnych služieb je zmierniť alebo za aktívnej účasti občana prekonať hmotnú alebo sociálnu núdzu, zabezpečiť základné životné podmienky občana v prirodzenom prostredí, zabráňovať príčinám vzniku, prehlbovania alebo opakovania sa porúch psychického vývinu a sociálneho vývinu občana a zabezpečiť integráciu občana do spoločnosti. Sociálna pomoc zahŕňa sociálnu prevenciu a riešenie sociálnej núdze, sociálnej núdze občana s ťažkým zdravotným postihnutím formou kompenzácie sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia. Sociálna pomoc sa uskutočňuje formou sociálnej práce. Sociálna prevencia má nasledujúce formy: vyhľadávacia činnosť, rehabilitačná činnosť, organizovanie výchovno-rekreačných táborov. Sociálna núdza sa rieši formou sociálneho poradenstva, sociálnych služieb, peňažných príspevkov na kompenzáciu a peňažných príspevkov na opatrovanie. Sociálne služby sú: opatrovateľská služba, organizovanie spoločného stravovania, prepravná služba, starostlivosť v zariadeniach sociálnych služieb a sociálna pôžička.

Sociálne služby sú jednou z foriem sociálnej pomoci, definovaných v zákone č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov. Sociálna pomoc je pritom jedným z troch základných prvkov systému sociálnej ochrany občana. Systém sociálnej ochrany v SR je tvorený nielen sociálnou pomocou, ale aj sociálnym poistením a štátnou sociálnou podporou.

Obec Zbrojníky vyvíja v súčasnosti skromné aktivity v oblasti sociálnej starostlivosti o svojich občanov: každý rok daruje k Vianociam obyvateľom na dôchodku jednorazové salónkové balíčky. Je tu vytvorená možnosť spoločného stravovania dôchodcov a osamelo žijúcich, varí sa škole.

Dotazníkový prieskum preukázal, že dôchodcovia a osamelo žijúci občania by veľmi vítali intenzívnejšiu sociálnu starostlivosť zo strany obce; najviac pociťujú absenciu spoločného stravovania a zriadenie lekárne priamo v mieste bydliska.

Analýza sociálnych potrieb občanov

Medzi hlavné faktory, ktoré majú vplyv na vývoj vybavenosti obce službami sociálnej pomoci patrí demografický vývoj (hlavne veková štruktúra obyvateľstva, prirodzený pohyb, starnutie), prognóza vývoja s prihliadnutím na jednotlivé sociálne skupiny, zdravotný stav občanov, doterajší vývoj sociálnych služieb (nielen v obci, ale aj v jej okolí) a očakávania, preferencie obyvateľstva.

Vývoj niektorých faktorov vplývajúcich na potrebu sociálnych služieb v obci Zbrojníky znázorňuje tab.č.8:

Tab.č.10 – Vývoj faktorov vplývajúcich na potrebu sociálnych služieb

Počet obyvateľov	1991	2001	2011
vývoj počtu občanov	563	509	504
Veková kategória	1991	2001	2011
predproduktívny vek v %	16,8	14,93	11,9
produktívny vek v %	55,7	57,37	62,3
poproduktívny vek v %	27,5	27,7	25,8
Prirodzený pohyb obyvateľstva	1991	2001	2011
pôrodnosť (natalita)	10	0	4
úmrtnosť (mortalita)	11	13	7
prirodzený prírastok (úbytok)	-1	-13	-3

Zdroj: vlastný výskum, 2015

Na základe disponibilných údajov možno vyrátať teoretickú potrebu občanov pre jednotlivé druhy sociálnych služieb. Doporučuje sa vybavenie obce sociálnymi službami v zariadeniach pre 5% osôb z 1 000 obyvateľov nad 65 rokov a vybavenie opatrovateľskou službou pre 7% z 1 000 obyvateľov nad 65 rokov. Tieto výpočty vychádzajú z odporúčaní Svetovej zdravotníckej organizácie (WHO) a nezohľadňujú konkrétnu vekovú štruktúru seniorov nad 65 rokov.

Po aplikovaní metodiky na podmienky obce sme dospeli k nasledujúcemu záveru:

Vek osoby	Počet občanov v tom veku	Teoretická potreba miest v ZSS	Teoretický počet opatrovaných na miestnej úrovni
nad 65 rokov	84	4,2	5

V zariadeniach sociálnych služieb bude potrebovať miesto minimálne traja občania obce, opatrovateľskú službu minimálne štyria. V nižšie uvedenej tabuľke sú uvedené orientačné údaje, ktoré vymedzujú potrebu sociálnych služieb vo vzťahu k veku a s ohľadom na mieru závislosti na pomoci pri každodenných sebaobslužných činnostiach.

Vek osoby	Počet občanov v tom veku	Podiel osôb potrebujuúcich pomoc pri sebaobsluže podľa miery závislosti			
		% minimálne závislých	% ľahko závislých	% stredne závislých	% ťažko závislých
nad 65	84	8,3	7,3	7	4,4

Sociálnu službu v zariadeniach sociálnych služieb budú potrebovať osoby stredne až ťažko postihnuté nad 65 rokov, opatrovateľskú službu zas seniori minimálne až ľahko závislé.

Pre ostatné sociálne skupiny (uvedené v tab.č.9) je určovanie potrieb obťažnejšie, pretože potrebujeme poznať aj vekovú štruktúru každej skupiny a mieru postihnutia.

Tab.č.11 - Orientačný výskyt druhov zdravotného postihnutia na 493 obyvateľov (k 31.12.2014):

Druh postihnutia	Orientačný výskyt - počet
diabetici z toho na inzulíne	19 z toho 8
duševné ochorenie	1
epilepsia	0
chronicky nemocné deti	0
mentálne postihnutie	3
osoby na vozíku	2
poruchy reči	3
poruchy pohybového ústrojenstva	2
psoriáza	4
sluchové postihnutie	3
užívatelia čiastočného ID	8
užívatelia invalidného dôchodku	15
zrakové postihnutie z toho ťažko	25 z toho 6

Zdroj: vlastný výskum, 2015

Podľa týchto údajov viac ako 17 % občanov sa musí vysporiadať s určitou mierou postihnutia. Ani jedno z detí v tejto obci netrpí chronickou chorobou.

Prehľad zariadení pôsobiach v oblasti sociálnej starostlivosti v okrese Levice

Sociálnu službu pre dospelých formou celoročnej starostlivosti v tomto regióne poskytujú nasledovné zariadenia: OZ Prameň nádeje Tekovské Lužany, prevádzka Zariadenie sociálnych služieb Samaritán

(domov sociálnych služieb); OZ Prameň nádeje Tekovské Lužany, Centrum Pomoci Šarovce (domov sociálnych služieb); Domov sociálnych služieb, n.o. Kalná nad Hronom; Nový domov Želiezovce, n.o. (domov dôchodcov a domov sociálnych služieb); PERLA Zariadenie sociálnych služieb Želiezovce, Domov sociálnych služieb (Lontov), ZSS „JESEŇ ŽIVOTA“ (Levice), ZSS FÉNIX (Levice).

V oblasti sociálneho poradenstva a prevencie pracujú nasledovné zariadenia: Republiková špecifická organizácia SZTP ťažko telesne postihnutých a vozičkárov (Levice); Rada pre poradenstvo v sociálnej práci (Levice); ROMA Levice – IPC; ISKRA, n.o. (Levice).

Dennú opatrovateľskú službu poskytujú tieto organizácie: Slovenský červený kríž, ÚS Levice; Centrum Pomoci Šarovce; JUSTÍNA, n.o. (Levice); prechodnú poskytuje nezisková organizácia BEVA ISTOTA v Leviciach.

Organizovaním spoločného stravovania sa zaoberajú: Slovenský červený kríž, ÚS Levice; Centrum Pomoci Šarovce. Prepravnú službu prevádzkuje Slovenský červený kríž, ÚS Levice.

Spolok sv. Vincenta de Paul na Slovensku v Leviciach prevádzkuje prechodný útulok, Psychiatrická nemocnica Hronovce slúži ako prechodné rehabilitačné stredisko.

Sociálne služby dennou formou poskytuje OZ Prameň nádeje Tekovské Lužany, ZSS Samaritán a Centrum pomoci Šarovce.

Denný stacionár prevádzkujú: VIA VIVIT, n.o., BEVA ISTOTA, n.o., Miesto v Domove, o.z. (Levice)

Ako domov dôchodcov fungujú: Domov dôchodcov a Domov sociálnych služieb (SENIOR HOUSE, n.o., Levice), Domov – penzión pre dôchodcov (Levice); Domov sociálnych služieb Želiezovce; Domov dôchodcov, Domov sociálnych služieb (Domadice), Nový domov Želiezovce, n.o., Zariadenie pre seniorov BONAVIDA DSS, n.o. (Pohronský Ruskov).

V okresnom meste sa nachádzajú dve detské domy: Detský domov Včielka a Detský domov.

Tab.č.12 - Orientačné údaje o výskyte potreby sociálnych služieb v oblasti starostlivosti o deti a rodinu (k 30.6.2015):

Sociálna skupina	Orientačný výskyt - počet
deti ohrozené týraním a zneužívaním	0
podvyživené deti	0
neúplné rodiny s deťmi	15
z toho osamelé matky s deťmi	5
rodiny s deťmi vyžadujúcich sociálnu pomoc	0
domácnosti jednotlivcov osamelo žijúcich nad 65 rokov	18
počet občanov ZŤP	20

Základná sociálna analýza obce je nevyhnutnou podmienkou komunitného plánovania sociálnych služieb pre jej obyvateľov.

Zdravotnícke služby

Zo zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení obciam vyplýva povinnosť utvárania a ochrany zdravých životných podmienok a zdravého spôsobu života a práce obyvateľov obce, ako aj utvárania podmienok na zabezpečenie zdravotnej starostlivosti.

Zdravotný stav obyvateľstva

Zdravotný stav obyvateľstva je výsledkom pôsobenia viacerých faktorov – ekonomická a sociálna situácia, výživové návyky, životný štýl, úroveň zdravotníckej starostlivosti, pracovné podmienky ale aj životné prostredie.

Tento stav tiež ovplyvňuje demografická štruktúra obyvateľov, existujúca sieť zdravotníckych zariadení ako aj kvalita poskytovaných zdravotníckych služieb.

Obec Zbrojníky patrí na základe vekovej štruktúry a dlhodobej hodnoty prirodzeného prírastku obyvateľstva k obciam s nepriaznivými demografickými ukazovateľmi. Zvyšovanie obyvateľov

produktívneho a poproduktívneho veku má za následok postupné zvyšovanie počtu zomretých. Najčastejším dôvodom úmrtia je choroba.

Čo sa týka *zdravotného stavu detí a mládeže*, najčastejšie sa vyskytujú sezónne ochorenia (nachladnutia, ochorenia zažívacieho traktu a horných dýchacích ciest) a ochorenia získané v kolektívnej komunite. Epidémie sa nevyskytujú, ani ochorenia zo závislosti na drogách.

Najčastejšie sa vyskytujúcim *zdravotným problémom dospelého obyvateľstva* v obci bol v posledných rokoch vysoký krvný tlak. Na druhom mieste sa uvádzajú nádorové ochorenia, ktoré sa v poslednom období vyskytujú čoraz častejšie. Nie je v obci zriedkavá ani cukrovka a postihnutie zraku.

V poslednej dobe sa postupne zvyšuje počet občanov trápiaich sa depresiou. V obci sa objavilo už aj gamblérstvo – závislosť na výherných hrách. Cca 1/5 občanov je závislým na cigaretách a v nemalom množstve sa vyskytuje aj závislosť na alkohole.

Hlavným dôvodom zdravotných problémov občanov je nesprávne stravovanie, fajčenie, alkohol a nedostatok pohybu spojený so zvýšeným výskytom stresových situácií (napr. stres vyplývajúci z každodennej dochádzky na pracovné miesto, stres z neistoty) a preťaženosťou pracujúcich občanov. Tab. č.11 znázorňuje výskyt jednotlivých druhov závislostí občanov obce.

Tab. č.13 – Orientačné údaje o výskyte jednotlivých druhov závislostí

Druh závislosti	Orientačný výskyt - počet
závislosť na cigarete	140
závislosť na alkohole	28
závislosť na drogách	0
závislosť na výherných hrách	5

Zdroj: Vlastný výskum, 2015

Občianska vybavenosť a služby

Pre obyvateľov sú k dispozícii nasledovné služby: pošta, predajňa potravín, preso, základná škola, knižnica, zariadenia pre rekreáciu a oddych (ihriská, športoviská), kultúrny dom, dom smútku, rímskokatolícky cintorín, reformovaný cintorín (v tom aj evanjelický), matrika.

Kultúrny dom zriadený v r. 1976 a plynofikovaný v r. 2002 - obnovený v r. 2002 (výmena strešnej krytiny, maľovanie okien, obnova WC). Budova požiarnej zbrojnice pochádza z r. 1955 - oprava strešnej krytiny a vonkajšej omietky v rokoch 2010/2012.

Budova Obecného úradu, od r. 1987 aj Obvodného zdravotného strediska, od r. 2008 aj Obecnej knižnice: pôvodne Weiszov neskôr od r. 1919 Neumannov kaštieľ (plynofikácia v r. 2001/2002 - obnovená v r. 2002 (oprava rizalitu budovy - výmena okien, dverí, podlahy a oprava stien)/2012 (osadenie plastových okien v obvodových múroch, zníženie stropu veľkej miestnosti Ocu).

Chodník s okrasnými kríkmi z r. 2012 – realizácia projektu tzv. Neumannovho parku.

V Zbrojníkoch základná zdravotná starostlivosť nie je zabezpečená – v obci nie sú ambulancie lekárov, ani lekáreň. Deti a mládež obce chodí za zdravotnou starostlivosťou do Levíc a do Želiezoviec, kde pôsobia sieť praktických lekárov pre deti a dorast a všeobecných lekárov pre dospelých, ako aj špecialistov. V okresnom meste sa nachádza aj nemocnica s poliklinikou a slúži viacero lekární, všeobecná, detská a zubná pohotovosť.

Školstvo a vzdelávanie

Vzdelanie v súčasnosti predstavuje základný predpoklad na získanie a udržanie si zamestnania; kvalitné základné vzdelávanie znižuje riziko neuplatnenia sa na vyšších stupňoch vzdelávania a na trhu práce. Čoraz väčší dôraz sa kladie na výučbu odborných predmetov, najmä informačných a komunikačných technológií.

Financovanie základných a stredných škôl je postavené na normatívnom princípe, školy sú financované podľa počtu žiakov a personálnej a ekonomickej náročnosti výchovno-vzdelávacieho procesu v

zmysle zákona č. 597/2003 Z.z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov a nariadenia vlády SR č. 630/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia v znení neskorších predpisov.

Tento systém financovanie školstva v SR kladie vysoké nároky najmä na školy s malým počtom žiakov, obec musí prispieť na udržiavanie školy. Výdavky štátu na školstvo nestačia plne pokryť ani mzdové náklady, nehovoriac o prevádzke škôl (financie na kúrenie, vodu, elektrickú energiu, na základné opravy a údržbu školských budov atď.).

Obec Zbrojníky sa snaží v rámci svojich možností prispieť na realizáciu menších opráv na budove školy a jej okolí formou poskytovania pracovnej sily.

Zariadenia predškolskej a školskej výchovy

V Zbrojníkoch sa nachádzajú dve výchovné zariadenia:

Materská škola Zbrojníky je jednotriedna s celodennou prevádzkou; poskytuje predškolskú starostlivosť v slovenskom výchovnom jazyku. Materskú školu v Zbrojníkoch navštevujú aj deti z Malého Peseka. V súčasnosti navštevuje škôlku 10 detí. Riaditeľka škôlky je zároveň jedinou vychovávateľkou, ktorá sa o deti predpoludní stará, popoludňajšie hodiny strávi s deťmi vyučená pestúnka. Počet vychovávateľiek bol do doby poklesu detí dva.

V *Základnej škole Zbrojníky* sa vyučuje v deviatich ročníkoch s vyučovacím jazykom slovenským. Pavilón školy pozostáva z 8 tried, z ktorých v jednej funguje škôlka. Výučbu a výchovu v ZŠ zabezpečuje spolu 8 pedagogických zamestnancov. Na škole je rozvinutá krúžková činnosť, žiaci navštevujú tanečný, počítačový, hudobný krúžok, okrem toho majú cvičenia zo slovenčiny a matematiky a krúžok nemeckého a anglického jazyka (pre začiatočníkov a pre pokročilých). Škola disponuje aj so žiackou a učiteľskou knižnicou a má zriadenú aj počítačovú miestnosť s internetom.

Základná škola je od roku 2002 právnym subjektom, jej zriaďovateľom je obec. Základnú školu v Zbrojníkoch navštevujú okrem miestnych aj deti z obcí Hontianska Vrbica, Mýtne Ludany, Kukučínov a Sikenica.

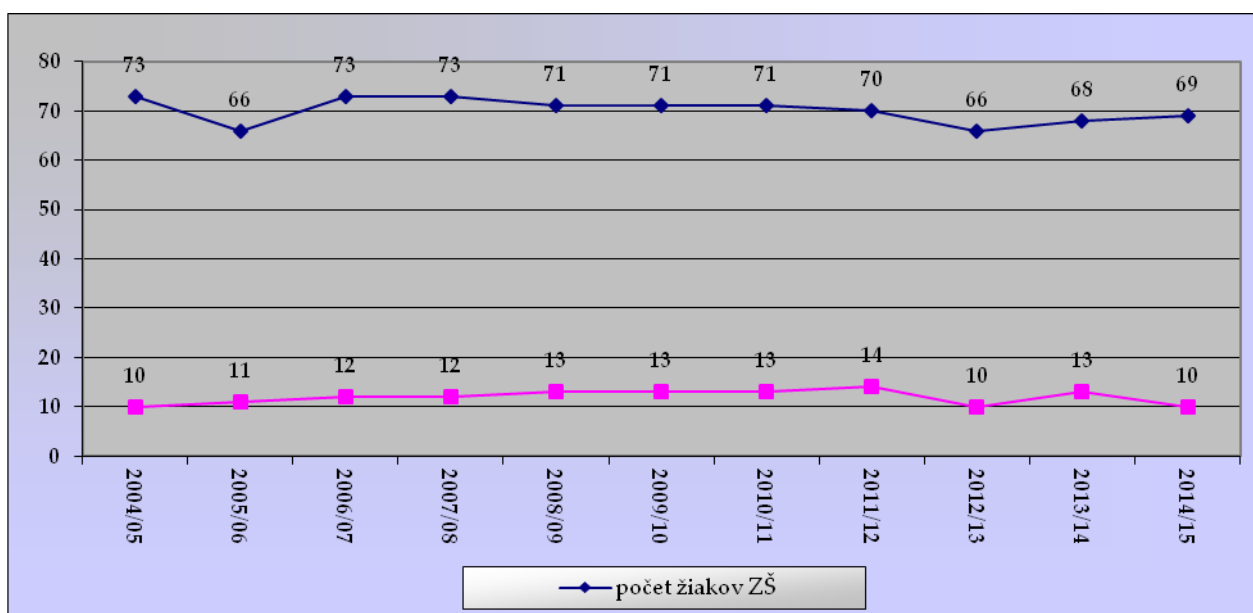
Pri základnej škole pôsobí Rodičovské združenie pri ZŠ Zbrojníky, ktoré sa snaží byť nápomocným v práci pedagógov.

Škola a škôlka sa nachádzajú v jednej spoločnej budove, majú aj spoločnú jedáleň. Aktuálny technický stav budovy vyžaduje nasledujúce opravy – úpravy: výmenu okien a dverí, kompletnú obnovu sociálnych priestorov, výmenu tabúľ a obnovu podlahových krytín. Škola nemá vlastnú telocvičňu, hodiny telesnej výchovy prebiehajú v zimných mesiacoch na chodbe, v lete na školských športoviskách – v areály školy sa nachádza veľké trávnaté futbalové ihrisko, ihrisko na volejbal a hádzanú.

V inštitúcii od roku 2004 pretrváva stagnácia počtu žiakov, toto obdobie predchádzal výrazný pokles žiakov. Hlavným dôvodom klesajúceho počtu žiakov je nízky počet novorodencov (nielen v Zbrojníkoch, ale aj v okolitých obciach).

Graf č.9 znázorňuje vývoj počtu žiakov a detí vo výchovných zariadeniach za posledných 11 rokov.

Graf č.11 - Vývoj počtu detí v ZŠ a MŠ



Zdroj: Interné materiály ZŠ a MŠ, 2015

Ako znázorňuje vyššie uvedený vývojový diagram, počet žiakov v oboch zariadeniach stagnuje. Výrazný pokles žiakov ZŠ bol v období rokov 1995 – 2005, kedy počet žiakov ZŠ poklesol na polovicu.

Situácia je podobná aj v Materskej škole: počet detí od roku 1995/96 postupne klesol až po školský rok 2004/05, ktorý sa javí ako zlomový, nakoľko v nasledujúcich školských rokoch začal mierny nárast počtu detí navštevujúcich škôlku. (v rokoch 2005 a 2006 sa narodilo v obci veľa detí (6 a 4) oproti predchádzajúceho obdobia, kedy sa narodili maximálne 2 deti, alebo ani jedno nie). V súčasnosti je počet detičiek v MŠ stagnujúci.

Kultúra a osвета

V obci Zbrojníky sú počas celého roka organizované nasledovné pravidelné kultúrno – spoločenské podujatia: Obecné dni, deň dôchodcov, stretnutie generácií, oslavuje sa príchod Mikuláša, konajú sa výročné schôdze miestnych organizácií, plesy, vystúpenia detí a mládeže. Medzi ďalšie pravidelné akcie organizované miestnou organizáciou Csemadok patrí Batôžková zábava a maškarný ples organizovaný miestnou základnou školou.

V obci sa prvú októbrovú nedeľu konajú tradičné hody.

Na miestnych slávnostných programoch vždy vystupujú deti a miestna kultúrna skupina Paprikás, ktorá je známa aj v okolitom regióne.

Centrom kultúrno-spoločenských udalostí je dom kultúry, ktorý sa nachádza v centre obce; je obklopený verejným priestranstvom určeným na oddych a voľnočasové aktivity.

Obec má dostatočný priestorový potenciál na usporiadanie kultúrno – spoločenských a športových aktivít (disponuje s dobre udržiavaným trávnatým ihriskom, viacúčelovým ihriskom, priestraným kultúrnym domom s tromi sálami rôznej veľkosti a obecnou knižnicou nachádzajúcej sa v budove požiarnej zbrojnice). Interiér kultúrneho domu ako aj budova knižnice vyžaduje opravu.

Miestna knižnica s bohatým knižničným fondom v slovenskom a maďarskom jazyku.

Zariadenia pre rekreáciu, šport a oddych

V Zbrojníkoch je mnoho možností na šport a oddych. V roku 2010 bolo v blízkosti obecného úradu a kultúrneho domu vybudované multifunkčné ihrisko s betónovým povrchom, ktorý poskytuje možnosť na viacero druhov športu. V obci je pre záujemcov k dispozícii aj posilňovňa. Detské ihriská sú pri dvoch miestach v obci.

V intraviláne obce

Administratíva a verejná správa

Obec Zbrojníky tvorí v rámci okresu Levice samostatnú administratívnu časť. Mesto Levice a Želiezovce, resp. okolité obce zo socio - ekonomického hľadiska vytvárajú pre predmetnú obec zdroj pracovných príležitostí, zdroj vzdelania, zdroj športových aktivít a služieb občianskej vybavenosti charakteru, ktorý presahuje význam obce.

Na úrovni NUTS 2 patrí do Západného Slovenska Z hľadiska územnosprávneho členenia patrí obec na úrovni NUTS 3 do Nitrianskeho samosprávneho kraja, na úrovni NUTS 4 do okresu Levice.

Kód obce: 502979

Spádovosť obce:

Sídlo matričného úradu	Zbrojníky
Sídlo pracoviska daňového úradu	Želiezovce
Sídlo pracoviska Obvodného oddelenia policajného zboru	Želiezovce
Sídlo Okresného súdu	Levice
Sídlo Okresného riaditeľstva Hasičského a záchranného zboru	Levice
Sídlo pracoviska obvodného úradu	Levice
Sídlo Územnej vojenskej správy	Nitra
Sídlo územného Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny	Levice
Sídlo Obvodného úradu životného prostredia	Levice

Prácu obecného úradu riadi starostka obce. Obecný úrad má okrem nej 2 zamestnankyne. Pri OcÚ nie je zriadený úsek technických služieb, všetky opravy, údržba obecného majetku sú riešené dodávateľsky. V Zbrojníkoch nie je ani obecná polícia.

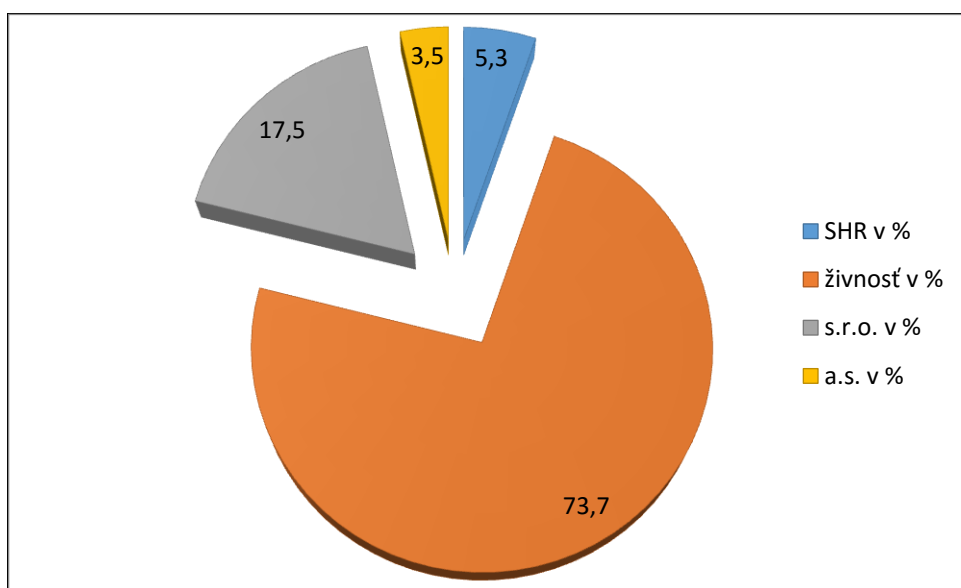
Obecné zastupiteľstvo obce Hontianska Vrbica má 5 poslancov. Komisie pri obecnom zastupiteľstve nie sú zriadené.

6. EKONOMICKÉ VYUŽÍVANIE ZDROJOV

6.1. Podnikateľské sféra

V Hontianskej Vrbici má podľa údajov obchodného a živnostenského registra Slovenskej republiky sídlo alebo prevádzku 57 podnikateľských subjektov. Podnikateľská aktivita vyjadrená podielom fyzických a právnických osôb na celkovom počte obyvateľov obce je 10,1 %.

Tab. č.14 - Firmy pôsobiace na území obce podľa právnej formy



Zdroj: Obchodný register SR, Živnostenský register SR, OcÚ Hontianska Vrbica, 2015

V posledných rokoch sa počet živnostníkov výrazne znížil (mnohí skončili so živnosťou, iní ju majú pozastavenú a sú aj takí, ktorí namiesto podnikania v mieste bydliska vycestovali do zahraničia za prácou).

Tab. č.15 - Charakter služieb na základe predmetov činností zapísaných do oprávnenia na podnikanie

Prevládajúca činnosť firmy	celkom v %
Kúpa tovaru na účely jeho predaja konečnému spotrebiteľovi (maloobchod) alebo iným prevádzkovateľom živnosti (veľkoobchod)	15,2
Opracovanie kovu jednoduchým spôsobom	10,9
Dokončovacie stavebné práce pri realizácii exteriérov a interiérov	9,8
Výroba jednoduchých výrobkov z kovu	9,8
Sprostredkovateľská činnosť v oblasti obchodu a služieb	9,8
Zámočnícke a zvaračské práce	6,5
Rastlinná výroba	4,3
Propagačné činnosti (reklama, marketing)	4,3
Predaj priamo na konzumáciu alko a nealko nápojov	3,3
Stavebné práce	3,3
Prípravné práce k realizácii stavby	3,3
Poskytovanie služieb v poľovníctve a lesníctve	3,3
Maliarske a natieračské práce	2,2
Výroba pekárskych a cukrárenských výrobkov	2,2
Výroba radiátorov	2,2
Nakladanie s iným ako nebezpečným odpadom	2,2
Predaj tepelne rýchlo upravovaných mäsových výrobkov, príloh	2,2

Zdroj: Obchodný register SR, Živnostenský register SR, 2015

Tab. č.16 - Ďalšie činnosti vyskytujúce sa ojedinele

Prevládajúca činnosť firmy	celkom v %
Oprava pracovných strojov	1,1
Montážne práce	1,1

Diagnostika a opravy cestných vozidiel	1,1
Výroba poľovníckych vábničiek	1,1
Vedenie účtovníctva	1,1
Výroba kovových konštrukcií a ich časti	1,1
Služby stavebného dozoru	1,1
Čistiace a upratovacie služby	1,1
Demolácie a búracie práce	1,1
Murárstvo	1,1
Výkup a úprava oceľových šrotov a farebných kovov	1,1
Služby v poľnohospodárstve	1,1
Živočíšna výroba	1,1
Činnosť ekonomických poradcov	1,1
Vydavateľská činnosť	1,1
Opracovanie drevenej hmoty a výroba	1,1
Ubytovanie bez pohostinských činností	1,1
Administratívne služby	1,1
Poštové a peňažné služby	1,1

Zdroj: Obchodný register SR, Živnostenský register SR, 2015

Väčšina činností - ako napr. zemné a demolačné práce, montáže, stavebné práce, zvaračské práce, ale aj obchod sú vykonávané najmä mimo územia obce. Dôvodom pre nepestrú paletu služieb poskytovaných priamo v obci Hontianskej Vrbici je absencia miestneho dopytu generujúceho dostatočné príjmy pre obživu daného podnikateľa spojenú s vysokými odvodmi voči sociálnej poisťovni, zdravotným poisťovniam a dane.

Primárny sektor

Celková rozloha katastra obce Zbrojníky je 1 636 ha. Výmera poľnohospodárskeho pôdneho fondu (PPF) z toho zaberá 1 466 ha, (89,6 % z celkovej rozlohy katastra obce). Predmetné územie predstavuje nížinný typ poľnohospodárskej krajiny s prevažným zastúpením ornej pôdy (1 268 ha, t.j. 84,49 % z rozlohy PPF).

Výrazný podiel poľnohospodárskej pôdy ukazuje teoretické nosné odvetvie hospodárstva obce. Nosným sektorom hospodárstva obce sa v posledných rokoch stal sektor služieb a obchodu.

Všetky pôdy sú v súkromnom vlastníctve, alebo vo vlastníctve obce a sú obhospodarované súkromnými podnikateľskými subjektmi.

Podniky primárneho sektora reprezentujú piati súkromne hospodáriaci roľníci a tri spoločnosti – Poľnohospodárske družstvo Zbrojníky, POLNO, s.r.o., ktorí obhospodarujú pozemky hlavne v katastri obce a firma Agroprim, s.r.o., ktorá obchoduje s poľnohospodárskymi produktmi. PD Zbrojníky vyvíja v súčasnosti už len minimálnu činnosť, jeho činnosť postupne prevzala spoločnosť POLNO, s.r.o., ktorá má v súkromnom vlastníctve budovy v areály PD a časť pozemkov, ktoré obrába. Veľkú časť obrábanej pôdy má v nájme od fyzických osôb a od obce. Spoločnosť sa špecializuje hlavne na rastlinnú výrobu, časť činnosti je orientovaná na živočíšnu výrobu (chov hovädzieho dobytku).

Samostatne hospodáriaci roľníci obhospodarujú pozemky iba v katastri obce Zbrojníky. Pestovaniu plodín v kombinácii s chovom zvierat (zmiešané hospodárstvo) sa venuje jeden samostatne hospodáriaci roľník.

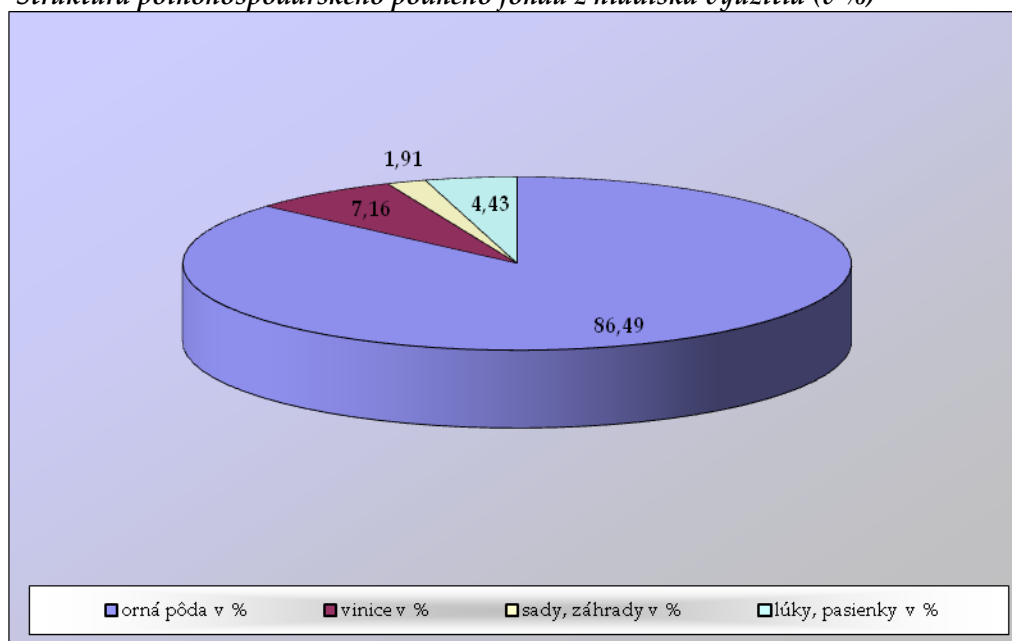
Obhospodarovanie ornej pôdy je v súčasnosti nízko rentabilné z dôvodu vysokých cien na strane vstupov, vysokej finančnej zaťaženia mnohých subjektov primárneho sektora (renta, lízingy poľnohospodárskych mechanizmov, úvery, náklady na agrochemikálie, daňové a odvodové povinnosti, mzdy a režijné náklady) a nízkych výkupných cien na strane odbytu poľnohospodárskych produktov. Úroveň dotácií poskytovaných poľnohospodárom formou priamych platieb na plochu ornej pôdy zo

štátneho rozpočtu a rozpočtu EÚ je v porovnaní so západnou Európou veľmi nízka. Náklady na dosiahnutie potrebnej úrody (čo do kvality a kvantity) sú z roka na rok vyššie.

V budúcnosti skrývajú v sebe odvetvia primárneho sektora realizáciu doteraz málo využitých možností a funkcií poľnohospodárstva – napr. orientáciu na jej mimoprodukčné funkcie, na diverzifikáciu poľnohospodárskych činností dotované Európskou úniou (napr. pestovanie energetických rastlín, agroturistika, ubytovanie v súkromí na rodinných farmách, lokálne spracovanie miestnych produktov a pod.).

V súčasnosti vždy väčší výraz dostane tzv. „predaj z dvora“, ktorého cieľom je umožniť lokálnym, domácim producentom potravín predávať konečnému spotrebiteľovi vo vlastnom mene a na vlastný účet svoje domáce, gazdovské, tradičné výrobky.

Graf č.12 – Štruktúra poľnohospodárskeho pôdneho fondu z hľadiska využitia (v %)



Zdroj: Interné materiály obce, 2015

Včelárstvo

V Zbrojníkoch sa chovu včiel venujú štyria včelári – v celku majú 80 rodín

Hlavný produkt je veľmi vzácny a zdravý med. Okrem toho sa produkuje vosk, medovina, propolis, v niektorých obciach aj materská kašička (v Zbrojníkoch nie). Úroda je vystavená vplyvom počasia. V našom regióne sa med produkuje z kvetu repky olejnej, agáta, slnečnice. Sezóna sa končí na jeseň. V Zbrojníkoch sa produkuje med hlavne z kvetu repky olejnej a agátu.

Produkcia sa odovzdáva sprostredkovateľom, ktorí vykupujú med podľa aktuálnych cien na trhu. Cena závisí od vyprodukovaného množstva medu a od sezónnych kultúrnych plodín, z ktorých je med vyprodukovaný (najdrahší med je v našom regióne agátový). Priemerná výkupná cena slovenského repkového medu sa kolíše okolo 2,7 Eur/kg, medu zo slnečnice okolo 2,8 Eur/kg.

Najväčšími problémami tohto odvetvia z ekonomického hľadiska sú nízke výkupné ceny medu, dovoz lacného čínskeho medu a celková nízka rentabilita výroby.

Dotácie včelárom poskytuje MP SR každoročne na základe počtu prezimovaných rodín (včelstiev) na opelovaciu činnosť. Výška dotácie je cca 1 Euro / 1 rodinu (včelstvo).

Tab.č.17 - Stav včiel v roku 2009

Por.č.	Včelári	Počet včelstiev
1.	Július Berecz	40
2.	Milan Horniak	20
3.	Ladislav Mikušík	20
4.	MUDr. Regasz	10

	Spolu	80
--	-------	----

Zdroj: Vlastný výskum, 2015

Spolupráca medzi včelármi a poľnohospodárskymi subjektmi používajúcimi chemické postrekovanie rastlín je veľmi potrebná, nakoľko v nesprávnom čase používané nesprávne pesticídy sú hlavným dôvodom úhynu včelstiev, keďže nespôsobujú len totálny úhyn celých včelstiev, ale dlhodobo oslabujú životaschopnosť včelstiev. Problémy robia včelárom aj morené osivá.

Rybolov

V Zbrojníkoch bolo pred 10 rokmi približne 10 športových rybárov, ktorí majú povolenie od Slovenského rybárskeho zväzu. ich počet sa z roka na rok znížil. Zväz v obci nemá miestnu organizáciu, rybári obce patria do MO v Leviciach. Každý zväz vydáva povolenie na rybolov na svoje revíry.

V obci je aj 70 á veľký rybník, ktorý je v súkromnom vlastníctve a je využívaný pre rekreačné účely, resp. športový rybolov.

Ďalší rozvoj odvetvia rybolovu je možný v kontexte rozvoja vidieckeho turizmu či agroturistiky.

Vinárstvo

V okolí obce sú veľmi dobré podmienky pre pestovanie viniča hroznorodého. Napriek tomu, že sa na území obce nenachádza žiaden závod na spracovanie hrozna či pivnica na výrobu vína, táto oblasť skrýva v sebe možnosti významnejšieho rozvoja v budúcnosti v rámci diverzifikácie poľnohospodárskej výroby.

Obec Zbrojníky patrí pod Nitriansku vinohradnícku oblasť, bližšie pod Pukanecký vinohradnícky rajón. Plocha registrovaných vinohradov patriacich pod Nitriansku vinohradnícku oblasť: 3 903 ha. Charakteristika územia: zrážky: 570 mm, priemerné teploty: 11,3°C, priemer počas vegetácie: 17,6°C, suma slnečného svitu počas vegetácie: 3 200 h, pôdne podmienky pre vinič a víno: pôdy s vysokým obsahom skeletu a minerálnym základom sú podkladom pre rozmanitosť vinohradov tejto oblasti.

Klimatické podmienky pre vinič a víno: veľmi teplý a suchý nížinný klimatický región. Heterogénny reliéf krajiny zapríčiňuje veľmi pestré mikroklimatické pomery pre variabilnosť vín.

Zbrojníky patrí pod Želiezovský vinohradnícky rajón.

Najpestovanejšie odrody pre tento región sú: Veltínske zelené, Rizling vlašský, Müller-Thurgau (biele odrody) a Svätovavrinecké, Frankovka modrá, Víno André (červené odrody).

Z celkovej rozlohy územia obce Zbrojníky predstavujú vinice 105 ha. Pestujú sa nasledovné odrody: Pesecká Leánka, Irsay Oliver, Otelo, Veltlín zelený.

Časť obce Pežerňa je miestom, kde mnoho občanov obce vlastní vinohrad s pivnicou či chalupou, ďalej sú to okrajové časti intravilánu obce. Mnoho viničných domčekov je už v zanedbanom stave, chátara, pestovatelia postupne strácali záujem o vinič, výrobu vína. Väčšina občanov, ktorý sa s hroznom zaoberá, pestuje hrozno a vyrába víno pre vlastnú konzumáciu, nie na predaj. Oživenie vinohradníctva, intenzívnejšie pestovanie viniča, pravidelné organizovanie ochutnávky mladého vína, príp. obaračkové slávnosti by mohli byť ďalším zdrojom príjmov obyvateľov a zaujímavým bodom agroturistiky. Predaj domáceho vína za určitých podmienok môže byť predmetom predaja z dvora.

Poľovníctvo

V obci pôsobí Poľovnícke združenie Teller patrí pod pôsobnosť Obvodnej poľovníckej komory Levice. Poľovným revírom je obec Zbrojníky, ktorá je bohatá na poľovnú zver. V súčasnosti má toto združenie 15 členov.

Prínos poľovníkov spočíva v starostlivosti o divú zver v k. ú. obce, o poľovnícke revíry, sledovaní stavu jednotlivých druhov zvierat, v chove a lovení zveri, v dbaní na výkon práva poľovníctva. Pôsobia na zachovanie, zveľaďovanie, ochranu a optimálne využívanie genofondu zveri a ostatnej fauny ako prírodného bohatstva. Združenie je v aktívnom kontakte s poľovníkmi a poľovníckymi združeniami z okolitých dedín a spolupracuje s vlastníkmi a užívateľmi pozemkov, ktorých pozemky tvoria poľovnícky revír.

Z hľadiska poľovníckej rajonizácie zasahujú na územie revíru PZ dva druhy poľovních oblastí: pre srnčí zver je to poľovná oblasť S VII Štiavnické pohorie s podoblasťou Levice a pre malú zver ide o oblasť M XI Želiezovce so svojimi podoblasťami.

V budúcnosti skrývajú v sebe odvetvia primárneho sektora realizáciu doteraz málo využitých možností a funkcií poľnohospodárstva – napr. orientáciu na jej mimoprodukčné funkcie, na *diverzifikáciu poľnohospodárskych činností* dotované Európskou úniou (napr. pestovanie energetických rastlín, agroturistika, ubytovanie v súkromí na rodinných farmách, lokálne spracovanie miestnych produktov a pod.).

V súčasnosti vždy väčší výraz dostane tzv. „**predaj z dvora**“, ktorého cieľom je umožniť lokálnym, domácim producentom potravín predávať konečnému spotrebiteľovi vo vlastnom mene a na vlastný účet svoje domáce, gazdovské, tradičné výrobky.

Domáci chov hospodárskych zvierat

V Zbrojníkoch existuje niekoľko domácností a gazdov, ktorí sa venujú chovu hospodárskych zvierat: ošípaných, hydiny, hovädzieho dobytku, králikov, oviec. Sú aj voľné stajne, kde by sa tento chov mohol obnoviť. Rozbehnutie chovu potrebuje účinnejšiu komunikáciu a pravidelné konzultácie medzi chovateľmi a výkupnými, spracovateľskými závodmi, intenzívnejšie vzdelávanie chovateľov a propagáciu ich činnosti, resp. vybudovanie spolupráce medzi domácimi a zahraničnými chovateľmi.

Sekundárny sektor, výroba

Výrobu v obci reprezentuje firma Bálint, s.r.o. (výroba jednoduchých výrobkov z kovu). Poľnohospodárskej výrobe (pestovanie obilnín, chov ošípaných) sa venujú piati samostatne hospodáriaci roľníci a dve spoločnosti (rastlinná výroba kombinovaná s chovom HD).

Poľnohospodárske družstvo Zbrojníky ukončilo svoju činnosť v roku 2012.

Obchodno-predajné jednotky

Počet maloobchodných jednotiek v obci Zbrojníky je 2 (Coop Jednota Levice, s.d., a Potraviny Mánya); okrem uvedených funguje v obci aj preso.

Terciárny sektor, služby

Poskytovanie služieb miestnymi podnikateľmi priamo na území obce je skromné. Niektorí podnikatelia majú len sídlo v obci, ale svoju činnosť vyvíjajú v Leviciach, v zahraničí, alebo zároveň aj v iných obciach.

V obci Zbrojníky nie sú prevádzkované ubytovacie a stravovacie služby. Finančné služby sú prítomné formou poskytovania pôžičiek nebankovým spôsobom, opravárenské služby reprezentujú firmy Deák elektro, s.r.o. a RM-SERVIS (oprava a údržba motorových vozidiel); v obci funguje aj firma Píla Zbrojníky.

- Charakter služieb na základe predmetov činností zapísaných do oprávnenia na podnikanie (v zátvorke: počet podnikateľských subjektov poskytujúcich danú službu):
 - Maloobchod, veľkoobchod (11)
 - Sprostredkovanie obchodu a služieb (5)
 - Prípravné práce na stavbu, demolácie, zemné práce (3)
 - Výroba jednoduchých výrobkov z kovov (3)
 - Predajňa potravín a rozličného tovaru (2)
 - Nákladná cestná preprava (3),
 - Zváracie práce (2)
 - Sťahovacie služby (2)
 - Čistiace a upratovacie služby (2)
 - Reklama a marketing (2)
 - Mimoškolská výchova (2)
 - Montáž elektronických zariadení a rozvodov (2)

- Obchod so živými zvieratami (2)
- Poskytovanie služieb rýchleho občerstvenia v spojení s predajom na priamu konzumáciu (2)
- Predaj na priamu konzumáciu tepelne rýchlo upravovaných mäsových výrobkov a obvyklých príloh ako aj bežných jedál a obvyklých príloh (2)
- Ubytovacie služby bez poskytovania pohostinských činností (1)
- Pohostinská činnosť a maloobchod (1)
- Predaj na priamu konzumáciu alkoholických a nealkoholických nápojov
- Organizovanie kultúrno-spoločenských podujatí (1)
- Omietkarské práce, montáž sadrokartónu, obkladov (1)
- Vodoinštalatérsvo
- Služby pre domácnosť
- Služby poskytované poľnohospodárskymi mechanizmami
- Poľnohospodárske služby v poľovníctve, služby v lesníctve
- Čalúnnické práce
- Prenájom strojov a zariadení
- Výroba jednoduchých drevárskych výrobkov
- Požičovňa motorových vozidiel
- Prevádzkovanie zdravotníckeho zariadenia
- Montáž telekomunikačnej techniky

Väčšina činností - ako napr. zemné a demolačné práce, montáže, stavebné práce, zvaračské práce, nákladná cestná preprava, ale aj obchod sú vykonávané väčšinou mimo územia obce. V posledných rokoch sa počet živnostníkov výrazne znížil (mnohí skončili so živnosťou, iní ju majú pozastavenú a sú aj takí, ktorí namiesto podnikania v mieste bydliska vycestovali do zahraničia za prácou).

Dôvodom pre nepestrú paletu služieb poskytovaných priamo v obci Zbrojníky je absencia miestneho dopytu generujúceho dostatočné príjmy pre obživu daného podnikateľa.

Právna forma podnikateľských subjektov

Čo sa týka právnej formy miestnych podnikateľských subjektov, prevládajú právnické osoby zapísané v obchodnom registri (12) – z toho najviac je s.r.o. Počet aktívnych podnikateľov podnikajúcich na základe živnostenského oprávnenia je 4. Na území obce podniká 5 samostatne hospodáriacich roľníkov.

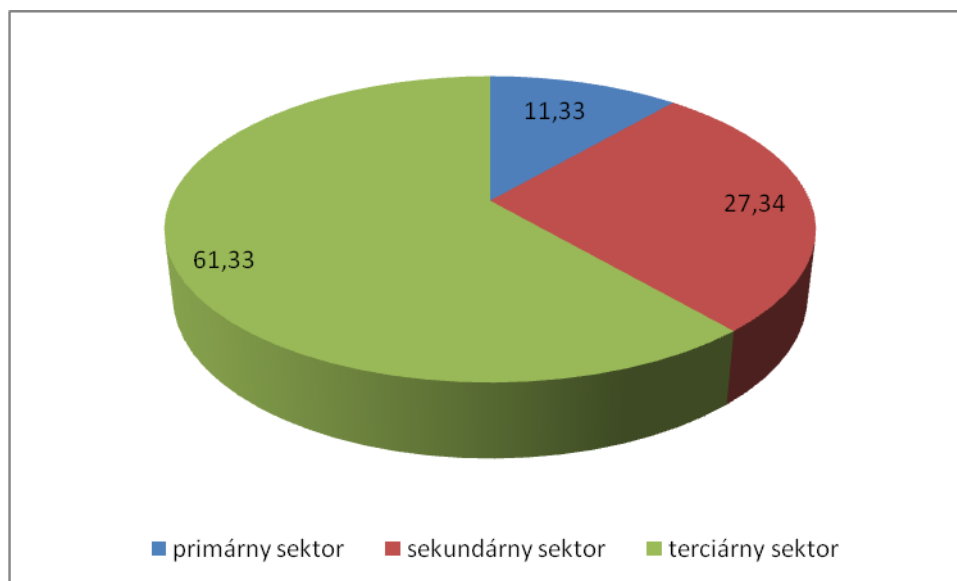
Všetky podniky sú v súkromnom vlastníctve.

6.2. Trh práce

Zamestnaní ľudia tvoria časť populácie ekonomicky aktívnych obyvateľov (ďalej len EAO). V obci Zbrojníky bolo k poslednému sčítaniu obyvateľov v roku 2011 ekonomicky aktívnym celkom 256 občanov, t.j. 51,1% z trvale bývajúceho obyvateľstva obce.

Jedným z ukazovateľov, charakterizujúcich zamestnanosť, je *miera ekonomickej aktivity* vyjadrená podielom EAO na obyvateľoch v produktívnom veku. Miera ekonomickej aktivity je za rok 2011 vysoká, 82%. To zn., že viac ako 4/5 občanov v produktívnom vo veku je zárobkovo činná.

Graf č.13 - Zamestnanosť EAO v jednotlivých sektoroch národného hospodárstva (v %)



Zdroj: SODB, 2011 (ŠÚ SR)

Ako to znázorňuje graf č.12, väčšina občanov pracuje v terciárnom sektore (v obchode a službách našlo uplatnenie viac ako 60% zárobkovo činného obyvateľstva). Pri SODB v roku 2001 to bolo o 20% menej. Sekundárny sektor (rôzne odvetvia priemyslu, ako napr. stavebníctvo, výroba, odvetvia výroby a rozvodu elektriny, vody a plynu) je zastúpení 27,3 % - mi. Oproti roku 2001 sa tento podiel výrazne znížil. Príležitosti zamestnania v našom regióne ponúkajú hlavne výrobné a spracovateľské podniky (v priemyselnom parku Géňa v blízkosti Levíc, v Leviciach, v Želiezovciach). Mnoho nezamestnaných našlo uplatnenie v zahraničí formou brigád (hlavne do Českej republiky a do Rakúska chodia občania pracovať). Najmenej občanov pracuje v primárnom sektore: ich počet za desať rokov poklesol na polovicu.

Čo sa týka dochádzky do práce, spomedzi zamestnaných občanov obce v dobe zisťovania údajov dochádzalo za prácou približne ¾ EAO.

Samozamestnávanie občanov reprezentujú malé živnosti, rodinné firmy a úzky kruh samostatne hospodáriacich roľníkov.

V súčasnosti a v novom programovacom období poskytuje EÚ napr. pre začínajúcich podnikateľov a mladých farmárov zaujímavé možnosti získania podpory na založenie a rozvoj podnikania.

Nezamestnanosť

V obci Zbrojníky bolo k 31.12.2014 zaevidovaných 47 nezamestnaných, z toho 26 žien. Ekonomicky aktívnym bolo cca 51% občanov, t.j. 251 obyvateľov; súčasná miera nezamestnanosti bola vysoká, 18,7%. Aktuálnu štruktúru nezamestnaných charakterizujeme z hľadiska doby evidencie na úrade práce, vzdelanostnej úrovne a veku.

Tab.č.14 udáva štruktúru nezamestnaných v členení podľa dĺžky evidencie. V Zbrojníkoch tvoria väčšinu evidovaných nezamestnaných (EN) dlhodobo nezamestnaní, ktorí sú bez práce viac ako štyri roky. Druhú najpočetnejšiu skupinu tvoria osoby, ktorí sú nezamestnaní viac ako dva roky, resp. 7-9 mesiacov.

Tab.č.18 – Počet evidovaných nezamestnaných v decembri 2014 podľa doby evidencie na úrade práce

Počet EN	Spolu	z toho										
		0-3 mes.	4-6 mes.	7-9 mes.	10-12 mes.	13-18 mes.	19-24 mes.	25-30 mes.	31-36 mes.	37-42 mes.	43-48 mes.	nad 48 mes.
	47	5	6	7	2	6	0	7	1	1	1	11

Zdroj: ÚPSVaR, Levice, 2015

Čo sa týka vzdelanostnej úrovne aktuálnych nezamestnaných, 72,3 % tvoria nízko kvalifikovaní občania obce (bez maturity), resp. občania so základným vzdelaním. Medzi nezamestnanými sa nachádzajú aj zmaturovaní absolventi stredných odborných škôl, ako aj absolventi vysokej školy (tab.č.15).

Tab.č.19 - Vzdelanostná štruktúra EN k 31.12.2014

Počet EN	Spolu	z toho							
		Neukončené základné vzdelanie	Základné vzdelanie	Stredné odborné vzdelanie	Úplné stredné odborné vzdelanie	Úplné stredné všeobecné vzdelanie	Vyššie odborné vzdelanie	Vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa	Vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa
	47	2	10	22	9	1	1	1	1

Tabuľka č.16 znázorňuje vekovú štruktúru evidovaných nezamestnaných. Z tabuľky je zrejmé, že najpočetnejšiu skupinu nezamestnaných tvoria obyvatelia vo veku od 40 do 50 rokov. Sú to generácie, ktorí majú najviac sily, živia rodinu. Nezamestnaní občania v preddôchodkovom veku sú najproblémovjšími skupinami z hľadiska uplatnenia na trhu práce, nakoľko nezamestnaní v takomto veku majú najmenšiu šancu nájsť vhodné pracovné miesto.

Druhú najpočetnejšiu skupinu tvoria mladí ľudia (medzi 20 a 30 rokov veku) a občania nad 50 rokov.

Značný podiel nezamestnaných mladého až stredného veku má vážne sociálne dôsledky a dôsledky na psychický (a zdravotný) stav týchto nezamestnaných.

Tab.č.20 - Štruktúra EN podľa veku k 31.12.2015

Počet EN	Spolu	z toho									
		< 20 rokov	>= 20 do < 25 rokov	>= 25 do < 30 rokov	>= 30 do < 35 rokov	>= 35 do < 40 rokov	>= 40 do < 45 rokov	>= 45 do < 50 rokov	>= 50 do < 55 rokov	>= 55 do < 60 rokov	>= 60 rokov
		2	5	5	4	1	11	8	5	5	1

Zdroj: ÚPSVaR, Levice, 2015

6.3 Majetok a rozpočet obce

Na ekonomickom rozvoji obce sa podieľa miestna samospráva okrem riadenia i prostredníctvom využívania majetku obce a disponibilných finančných prostriedkov. Na rozvoj obce môžu prostredníctvom finančných tokov vplývať aj občianske združenia alebo nadácie ako súčasť nevládneho sektoru, ich podiel je však na ekonomickom rozvoji obce minimálny.

Priame vstupovanie miestnej samosprávy do ekonomického rozvoja obce je značne diferencované a je ovplyvnené predovšetkým veľkosťou obce, ktorá vplýva ako na veľkosť príjmov, tak aj na rozsah disponibilného majetku a jeho štruktúru i schopnosťou samosprávneho manažmentu, ktorý rozhoduje o finančnom hospodárení a ktorý sa aktivizuje pri získavaní ďalších finančných prostriedkov z rôznych grantových schém.

Tab. č.21 – Štruktúra navrhovaných rozpočtových príjmov obce Zbrojníky

Kategória / rok	2015	2016	2017
bežné príjmy spolu	361 340,00	361 340,00	361 340,00
príjmy z finančných operácií	7 200,00	0,00	0,00
kapitálové príjmy	0,00	0,00	0,00
rozpočtové príjmy spolu	368 540,00	361 340,00	361 340,00
bežné výdavky spolu	334 140,00	334 140,00	334 140,00

kapitálové výdavky	20 000,00	20 000,00	20 000,00
výdavkové finančné operácie	7 200,00	7 200,00	7 200,00
rozpočtové výdavky spolu	361 340,00	361 340,00	361 340,00

Zdroj: OcÚ Zbrojníky, 2015

Celkový objem **príjmov** je značne diferencovaný. Analýza rozpočtu obce v roku 2014 poukazuje na skutočnosť, že najväčšiu časť bežných príjmov obce tvoria daňové príjmy.

V rámci výdavkov obce v roku 2014 najviac smerovalo na bežné výdavky (neinvestičné účely).

Majetok, ktorým disponuje obec, sa využíva na niekoľko účelov - na výkon samosprávy, na zabezpečenie samosprávnych funkcií a na podnikateľskú činnosť. Veľkosť ako aj štruktúra majetku je v obci veľmi diferencovaná a tým sa podmieňa aj jeho využiteľnosť.

Tab. č. 22 - Majetok obce Zbrojníky v roku 2014

Majetok	Nadobúdacia hodnota	Posledná účtovná hodnota
Obecný úrad	3 538,00	19 444,00
Kultúrny dom	47 534,00	47 534,00
Požiarna zbrojnica	915,00	915,00
Základná škola	80 502,00	80 502,00
Dom smútku	56 463,00	105 857,00
Poľnohospodárska pôda	322 402,00	322 402,00
SPOLU	511 354,00	576 654,00

Zdroj: Interné materiály obce, 2015

Obec okrem výkonu svojich samosprávnych funkcií realizovala v predchádzajúcich rokoch viac väčších investícií, ktoré boli financované najmä z Programu rozvoja vidieka SR.

Tab. č.23 - Väčšie investície v predchádzajúcich rokoch

Realizovaná investícia	Čas	Rozpočet	Zdroj
Prestavba a prístavba domu smútku v obci Zbrojníky	2010	48 355,00	PRV SR 2007 - 2013
Výstavba verejného priestranstva	2010	24 937,51	PRV SR 2007 - 2013
Výstavba multifunkčného ihriska	2010	25 000,00	PRV SR 2007 - 2013
Bezdrôtový rozhlas AMO	2011	4 186,00	PRV SR 2007 - 2013
Novostavba a rekonštrukcia lávok	2011	9 033,57	PRV SR 2007 - 2013
Oprava strechy kultúrneho domu	2013	16 990,69	PRV SR 2007 - 2013
Novostavba prístupovej komunikácie	2013	17 856,33	PRV SR 2007 - 2013
Spolu		146 359,10	

Zdroj: Interné materiály obce, 2015

6.4 Rekreačný potenciál, cestovný ruch

Z hľadiska turistiky obec Zbrojníky nemá v súčasnosti merateľný význam, má ale značný rekreačný potenciál, ktorý je t.č. málo využitý.

V záujme budúceho hospodárskeho a sociálneho rozvoja má pre obec Zbrojníky význam investovanie do infraštruktúry vidieckeho turistického ruchu, resp. do výstavby rekreačných zariadení. Obec má bohatý

potenciál pre pokojný oddych strávený v tichom a malebnom prostredí, pre absolvovanie rodinných rybačiek, pešej turistiky a cykloturistiky. V Zbrojníkoch môže ísť teda o rozvoj výletného, víkendového, resp. prázdninového miestneho turistického ruchu, ďalej o cykloturistiku. Využitím histórie obce a mena jej významných rodákov má obec šancu na rozvoj kultúrneho turizmu.

Dotazníkový prieskum preukázal záujem miestneho obyvateľstva o rozvoj miestne významného turistického ruchu.

Pre existenciu vidieckeho cestovného ruchu v obci je nevyhnutný poznať primárnu a sekundárnu ponuku a mať dobrú komunikačnú dostupnosť, ktorá umožňuje prístup do obce.

Primárna ponuka

Primárna ponuka zahŕňa geografické, prírodné a kultúrno-historické danosti obce. Prírodné podmienky v prípade obce Zbrojníky tvorí v prvom rade kanál Perec, rybník a zachovalé lesíky v extraviláne obce, resp. dostatok priestoru na vybudovanie ďalších rekreačných plôch (na vytvorenie parku, pre výstavbu športových plôch, výstavbu detského areálu, na rozvoj hipoturistiky). Peknú panorámu okolia dotvárajú vinohradnícke lokality. Blízky Hron a jeho okolie umožňuje jeho využitie na rybolov, kanoistiku, splav Hrona, stanovanie, organizovanie súťaží, táborov a pod.

Kultúrno – historický potenciál obce tvorí v súčasnosti reformovaný kostol, kaplnka a významní rodáci obce. Medzi kultúrno-osvetové zariadenia je zaradený kultúrny dom s knižnicou a klub dôchodcov.

Sekundárna ponuka zahŕňa supraštruktúru, teda ubytovacie a stravovacie zariadenia, infraštruktúru cestovného ruchu, technickú a dopravnú infraštruktúru.

V obci sa ubytovacie zariadenia typu penzión, motel alebo hotel a stravovacie zariadenia typu bar, bistro, motorest, jedáleň alebo reštaurácia v súčasnosti nenachádzajú a nie sú vytvorené ani podmienky pre možnosti stravovania. Jediným zariadením poskytujúcim občerstvenie formou nealkoholických nápojov je presu a formou rýchleho občerstvenia je bufet.

Riešením by v oblasti ubytovania návštevníkov bolo rozvoj ponuky ubytovania v súkromí, podporovaný EÚ v novom programovacom období alebo vytvorenie penziónu formou rekonštrukcie neobývaných budov vhodných na rekreačné účely.

Program rozvoja vidieka SR v období 2014 – 2020 poskytuje mnoho možností pre malé obce s cieľom investovania do obnovy objektov vidieckeho turistického ruchu.

II. ANALÝZA SITUÁCIE V OBCI

7. SWOT ANALÝZA

Východiskom pre formulovanie rozvojových cieľov, zámerov a stratégie rozvoja obce je SWOT analýza (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats). Predstavuje jednoduchú, a pritom výstižnú, vyčerpávajúcu a objektívnu charakteristiku silných a slabých stránok (vnútorná analýza) skúmanej oblasti a jej možných príležitostí a ohrození (vonkajšia analýza). Svojím obsahom poskytuje SWOT analýza poznatky o faktoroch, ktoré je možné využiť v prospech rozvoja obce a naopak, ktorým je v navrhovanej rozvojovej stratégii potrebné čeliť, resp. ich eliminovať.

Silné stránky zahŕňajú komparatívne a konkurenčné výhody pre rôzne typy rozvojových aktivít, slabé stránky sú ohrozujúce, limitujúce.

Príležitosti ako možnosti a potenciál rozvoja spolu s ohrozeniami ako rizikami vonkajšieho prostredia môžu mať pravdepodobné účinky na strategický rozvoj územia.

Analýza rozvojového potenciálu obce formou SWOT analýzy bola spracovaná na základe auditu rozvojových zdrojov obce a dotazníkového prieskumu uskutočňovaného medzi jednotlivými domácnosťami.

Silné stránky	Slabé stránky
Poloha a prírodné prostredie	Poloha a prírodné prostredie

- kľud vidieckeho prostredia - blízkosť rieky Hron, Sikenica a kanála Perec - čisté ovzdušie - bohatá sídelná vegetácia - dobrá geografická poloha (blízkosť dôležitých komunikačných ťahov) - blízkosť okresného mesta a hranice s Maďarskom - blízkosť Budapešti - križovatka ciest s prepojením na všetky štyri svetové strany - blízkosť viacerých termálnych prameňov - čisté ovzdušie bez zdrojov hluku a vibrácií - existencia separovaného zberu odpadov (zvyšujúci sa podiel vyseparovaných zložiek TKO) Ľudské zdroje - zručnosť miestnych starších ľudí v oblasti poľnohospodárstva - vysoký podiel občanov v produktívnom veku - viacjazyčné a multikulturálne prostredie - odborníci so značnou praxou v oblasti chovu hospodárskych zvierat, domácich zvierat, pestovania ovocia, liečivých rastlín, včiel - väčšinou kladné migračné saldo Kultúra a spoločenský život - škola a škôlka v obci – starostlivosť o deti v mieste bydliska, príprava programov - aktívne občianske združenia, aktívny kultúrno-spoločenský život - aktívne súbory - zaujímavé akcie spájajúce celú obec Ekonomická základňa - dostatok voľnej pracovnej sily - možnosti a tradícia rybolovu, poľovníctva, cyklistiky a jazdeckta - tradícia pestovania ovocia a zeleniny, liečivých rastlín, hrozna, výroby vína - existujúce voľné plochy na pestovanie liečivých rastlín - na základe hustej koncentrácie poľnohospodárskej výroby sú dané vhodné podmienky na rozvoj miestneho spracovania produktov - prázdne stajne pre chov hospodárskych zvierat - existencia niekoľkých chovateľov (hydina, ošípané, hovädzí dobytok, ovce, zajace) - možnosť zamestnávať sa v blízkom	- intenzívna poľnohospodárska činnosť - chýbajúce pobrežná zeleň popri vodných tokoch - kontaminácia pôdy - verejná zeleň potrebuje revitalizáciu a doplnenie - veterná erózia - riziko vyliatia toku Perec - chemická zimná údržba komunikácií - extrémne výkyvy počasia - neúspech v zdolaní ľahostajnosti občanov voči ochrane ŽP, nízka občianska participácia Ľudské zdroje - ľahostajnosť miestnych ľudí - záporný prirodzený prírastok - nedostatok kvalifikovaných odborníkov, vzdelaných vysokoškolákov - existencia ťažko zamestnávateľnej skupiny obyvateľstva dlhodobo nezamestnaných - problémy pri zaraďovaní rizikových skupín (absolventi, mladiství, ZŤP občania, osoby staršie ako 50 rokov, ženy po materskej dovolenke) do pracovného pomeru Kultúra a spoločenský život - slabá propagácia obce - nižšie využitie možností získania grantu na aktivity neziskoviek Ekonomická základňa - vysoká miera nezamestnanosti - absencia ubytovacích možností - vysoká miera dochádzky za prácou - tvorba pridanej hodnoty miestnymi podnikateľmi v iných regiónoch - vysoká nákladovosť výroby (vstupy, dane, odvody, mzdy, úvery) - chátrajúce viničné domčeky - absencia propagácie, podpory, dostatku informácií pre chovateľov hospodárskych zvierat - málo pracovných miest v obci Infraštruktúra, občianska vybavenosť - stav miestnych ciest a chodníkov spojený s absenciou chodníkov - absencia základnej zdravotníckej starostlivosti v obci - absencia lekárne - potreba zvýšenia úrovne verejnej
--	---

priemyselnom parku aj s nízkym vzdelaním - voľné pozemky a objekty na podnikanie Infraštruktúra, občianska vybavenosť - plyn v obci - moderná budova obecného úradu - kultúrny dom, knižnica - multifunkčné ihrisko, detské ihriská - dobré pokrytie signálom mobilných operátorov	bezpečnosti - z infraštruktúry vodného hospodárstva chýba zásobovanie obce pitnou vodou z verejných vodovodov a chýba odvedenie a čistenie odpadových vôd (verejná kanalizačná sieť a ČOV) - absencia verejných parkovacích plôch v intraviláne obce - zlá dopravná dostupnosť okolitých miest hromadnými dopravnými prostriedkami (nízka frekvencia dopravných spojov) - chýbajúce smerové tabule pri dôležitých križovatkách, ktoré by naznačovali smer do malých odľahlých obcí
Príležitosti	Ohrozenia
Poloha a prírodné prostredie - využitie prírodných hodnôt, členitosti terénu - využitie blízkosti termálnych prameňov, kúpeľov - vybudovanie cyklotrasy - spolupráca občanov v oblasti skrášľovania obce - rozmiestňovanie verejných kontajnerov na separovaný odpad - sieť malých grantov pre obec a neziskovky na úpravy verejných priestranstiev a doplnenie mobiliáru - intenzívnejšie využívanie obnoviteľných zdrojov energie - protipovodňové opatrenia - ochrana biokoridorov a biocentier miestneho, regionálneho a nadregionálneho významu - zriadenie obecnej kompostárne - recyklácia, materiálové zhodnocovanie odpadov - ekologizácia poľnohospodárstva - informačná kampaň v záujme ochrany životného prostredia Kultúra a spoločenský život - viacero kultúrno-spoločenských akcií (napr. divadelné predstavenia, premietanie, výstavy) - rozvoj športových aktivít - existencia malých grantov na rozvoj kultúrnych, spoločenských a športových aktivít - zriadenie domu ľudovej kultúry alebo pamätného domu - podpora miestnych zručných ľudí	Poloha a prírodné prostredie - trvalé ohrozenie z blízkosti JE Mochovce - veterná erózia - riziko vyliatia toku Perce - chemická zimná údržba komunikácií - extrémne výkyvy počasia - neúspech v zdolaní ľahostajnosti občanov voči ochrane ŽP, nízka občianska participácia - absencia vlastných zdrojov na nákup technológie na využívanie obnoviteľných zdrojov energie - nárast množstva komunálneho odpadu - znižovanie úrodnosti pôdy, neúspešný boj proti škodcom úrody - narastajúca kontaminácia pôdy - ohrozovanie čistoty spodných vôd žumpami pri rodinných domoch - vytváranie divokých skládok odpadu - nedostatok podporných programov pre vidiecke prostredie Kultúra a spoločenský život - nezáujem miestnych ľudí o dianie v obci - nespoločnosť, nesúdržnosť obyvateľov - pokles lokálpatriotizmu - slabší záujem, najmä mladších občanov o činnosť v záujmových združeniach v obci Ľudské zdroje - rastúca chudoba starších občanov vedúca k ich sociálnej exklúzii - rastúca dlhodobá nezamestnanosť - nárast sociálno-patologických javov, existenčné problémy rodín - nepripravenosť časti obyvateľstva participovať na rozvojových projektoch

Ľudské zdroje - vzdelávacie možnosti v mieste bydliska - zakladanie a podpora aktivít neziskových organizácií - zvýšenie informovanosti obyvateľov obce (nová webstránka, sociálne siete) - rozšírenie siete sociálnych aktivít so zameraním na starých a sociálne odkázaných Ekonomická základňa - vidiecky turizmus, agroturistika - diverzifikácia poľnohospodárstva - predaj z dvora – intenzívna podpora a propagácia - spracovanie poľnohospodárskych produktov na konečné výrobky v mieste - dostatok priestoru pre podnikateľské aktivity - priaznivé politické zmeny - záujem zahraničných turistov o región - podporné programy Európskej únie a iných sponzorov v oblasti rozvoja a vidieckeho turizmu - podpora EÚ pre začínajúcich podnikateľov a mladých farmárov - príjmy z chovu hospodárskych zvierat, včelárstva, farmárčenia, pestovania ovocia a zeleniny, húb, hrozna a výroby vína - vzdelávacie aktivity farmárov - odbytové družstvá, propagácia chovu, medzinárodné vzťahy - návrat k tradičným spôsobom výroby a spracovania miestnych produktov Infraštruktúra, občianska vybavenosť - dobudovanie chýbajúcej, rekonštrukcia existujúcej infraštruktúry - ponuka zdravotníckych služieb (občasná ordinácia lekára, lekáreň) - vytvorenie komunitného centra - vybudovanie amfiteátra - tvorba programu komunitných sociálnych služieb - dotácie od nadácií, fondov EÚ na rozvoj služieb sociálnej pomoci - spoločný rozvoj sociálnych služieb (tvorba partnerstiev so susednými obcami) - možnosti získania podpory na rekonštrukciu a výstavbu objektov občianskej vybavenosti	obce - nízky prirodzený prírastok - neúspešná snaha zastaviť „pracovnú“ migráciu mladých a vzdelaných ľudí do miest - vykupovanie neobývaných domov nedisciplinovanými a nízko vzdelanými cudzími ľuďmi, ktorí sa prisťahujú do obce a nepodieľajú sa na zveľadovaní a ochrane majetku obce - slabý manažment obce Ekonomická základňa - časté zmeny zákonov - nízka konkurencieschopnosť miestnych producentov oproti veľkodávateľom - projektová nepripravenosť podnikateľov - vysoká administratívna a finančná náročnosť získania dotácie - strata záujmu obyvateľov o pestovanie ovocia, zeleniny, viniča - strata záujmu miestnych o oživenie chovu hospodárskych zvierat - drahé vstupy v pestovaní ovocia, zeleniny, chove zvierat - zvyšovanie odvodových povinností podnikateľov Infraštruktúra, občianska vybavenosť - rušenie autobusových spojov do okresného mesta - zaostávanie výstavby a modernizácie cestných sietí v regióne - projektová a finančná nepripravenosť k mnohým investíciám najmä zo strany súkromného sektora a neziskového - prípadná neúspešnosť projektov pre riešenie rozvoja technickej vybavenosti,
--	--

8. PROBLÉMOVÁ ANALÝZA

8.1. Audit problémov - najdôležitejšie problémy

V oblasti ľudských zdrojov

Obyvateľstvo obce Zbrojníky starne, tento proces bude aj pokračovať v dôsledku nízkej pôrodnosti a prirodzeného prírastku, resp. odlivu mladých z obce za prácou. Živitelia rodín odchádzajú za prácou na dlhodobšie pobyty a v obci zostávajú ženy, deti a dôchodcovia, čo je negatívny jav pre život rodín ale aj obce.

Starnutie obyvateľstva má za následok zvýšenie dopytu po sociálnych službách.

V obci je vysoká migrácia – v súčasnosti trvá trend vysťahovania mestského obyvateľstva na vidiek, resp. odsťahovania sa rodín za prácou do miest alebo iných obcí.

Existencia ťažko zamestnávateľnej skupiny obyvateľstva – s nízkou vzdelanostnou úrovňou, s dlhodobou nezamestnanosťou, stratou pracovných návykov.

Nízka vzdelanostná úroveň väčšiny obyvateľstva.

Existujúce **ľudské zdroje** možno efektívne zapojiť do rozvoja terciálnej sféry podporou podnikania (vzdelávanie, kurzy, školenia, pomoc pri vypracovaní projektov, rozširovanie internetovej gramotnosti a pod.).

V oblasti kultúry a spoločenského života

V obci je dopyt po pestrejšej kultúrno-spoločenský život, viac kvalitnejších podujatí – chýbajú akcie napr. typu výstava, divadelné predstavenie, premietanie. Obec disponuje s kultúrnym domom. Granty na podporu kultúrno-spoločenských podujatí sú málo využité. V obci je aj kultúrno-historické zázemie – je rodiskom viacerých osobností literatúry a nachádza sa v nej aj kultúrna pamiatka – reformovaný kostol. Okrem toho je tu aktívnych viacero združení, spolkov, súborov.

V oblasti infraštruktúry a občianskeho vybavenia

V obci nie je vybudovaná kanalizácia, nie je vybudovaná ani čistička odpadových vôd. Technický stav miestnych ciest a chodníkov spojená s absenciou chodníkov na nebezpečných miestach patria tiež medzi väčšie nedostatky.

Nedobudovaná technická infraštruktúra – chýbajúca kanalizácia je istým obmedzením v oblasti zvyšovania kvality života obyvateľov obce. Taktiež je významným indikátorom pre vstup investorov do oblasti.

Bytový fond je pomerne zastaraný, takmer polovica domov bolo postavených pred 70 rokmi. Nevyhovujúci je aj technický stav starých – najmä neobývaných budov. Z objektov občianskej vybavenosti potrebujú rekonštrukciu, autobusové zastávky, základná škola, kultúrny dom.

V oblasti ochrany prírody a životného prostredia

Nízka ekologická uvedomelosť obyvateľov obce má významný vplyv na stav životného prostredia. Nárast množstva odpadov vyvoláva potrebu efektívnejšieho zberu triedeného odpadu, zvýšenie množstva vytriedených zložiek z komunálneho odpadu. Vzniká potreba informačnej kampane medzi obyvateľmi v oblasti ochrany prírody a správneho zaobchádzania s odpadmi.

Intenzívny spôsob hospodárenia, nadmerné používanie agrochemikálií má negatívny vplyv na kvalitu podzemných vôd, nepriamym spôsobom aj na kvalite potravín, tým pádom aj na zdravie obyvateľov.

V oblasti ekonomiky a hospodárstva obce

Najväčším problémom v obci je nezamestnanosť, resp. nutnosť dochádzania za prácou mimo hranice obce, resp. regiónu.

V obci je malý rozsah služieb (dva obchody s potravinami, preso).

Nízka konkurencieschopnosť miestnych mikropodnikov, predajcov z dvora oproti silným veľkoobchodným reťazcom.

Chýbajúca sekundárna ponuka cestovného ruchu (stravovanie, ubytovanie, informovanie návštevníkov).

Pridaná hodnota sa netvorí v obci.

8.2. Kľúčové problémy – matrica problémov

Z auditu územia, dotazníkového prieskumu uskutočňovaného medzi obyvateľmi obce a SWOT analýzy vyplývajú nasledovné potreby:

- Stav existujúcich a absencia prvkov základnej infraštruktúry, občianskej vybavenosti a základných služieb
- Lepšie využívanie miestnych zdrojov v záujme tvorby pracovných miest a generovania príjmov
- Trvalo udržateľný rozvoj životného prostredia, budovanie jeho ekologickej stability
- Rekreačné možnosti, kultúra, turizmus
- Posilnenie ľudského potenciálu

9. ANALÝZA VÄZIEB NA STRATEGICKÉ DOKUMENTY VÚC

9.1. PHSR VÚC

Prehľad navrhovaných priorít, cieľov a opatrení (relevantné z hľadiska PHSR obce Zbrojníky sú vyznačené podčiarknutím):

✦ Priorita I. Hospodárstvo

- ⊗ Strateg. cieľ Dlhodobý stabilný ekonomický vývoj založený na diverzifikovanej štruktúre s prevahou odvetví produkujúcich vysokú pridanú hodnotu a odvetví využívajúcich endogénne zdroje kraja. Ekonomickou výkonnosťou bude kraj patriť do prvej polovice v rámci Slovenskej republiky.
- ⊗ Špec. cieľ 1 Podpora výskumu a vývoja vrátane transferu výsledkov a technológií do praxe
- ⊗ Opatrenie 1.1 Rozvoj a podpora výskumných, technologických centier, parkov a inkubátorov
- ⊗ Opatrenie 1.1 Rozvoj a podpora výskumných, technologických centier, parkov a inkubátorov
- ⊗ Opatrenie 1.2 Posilnenie spolupráce vedeckých a výskumných inštitúcií vrátane vysokých škôl s komerčnou sférou so zameraním na aplikovaný výskum
- ⊗ Špec. cieľ 2 Vytváranie podmienok pre príchod nových investorov a rozvoja priemyselných odvetví s vyššou tvorbou pridanej hodnoty
- ⊗ Opatrenie 2.1 Rozvoj a podpora priemyselných parkov a podnikateľských zón
- ⊗ Opatrenie 2.2 Podpora rozvoja priemyselných odvetví s vyššou tvorbou pridanej hodnoty
- ⊗ Špec. cieľ 3 Podpora malého a stredného podnikania
- ⊗ Opatrenie 3.1 Podpora malého a stredného podnikania so zreteľom na podporu výrobných aktivít
- ⊗ Opatrenie 3.2 Vytvorenie systému na poskytovanie informácií a poradenstva pre rozvoj výrobných aktivít na území kraja
- ⊗ Špec. cieľ 4 Podpora cestovného ruchu
- ⊗ Opatrenie 4.1 Skvalitnenie služieb a infraštruktúry pre podporu rozvoja cestovného ruchu
- ⊗ Opatrenie 4.2 Tvorba produktov cestovného ruchu a ich propagácia
- ⊗ Špec. cieľ 5 Využitie energetického potenciálu kraja
- ⊗ Opatrenie 5.1 Podpora využívania vlastných zdrojov energie v kraji

✦ Priorita II. Ľudské zdroje

- ⊗ Strateg. cieľ Dlhodobý vyvážený rast vzdelanostnej úrovne sprevádzaný zvyšovaním celkovej zamestnanosti s osobitným zreteľom na ohrozené skupiny obyvateľov. Zvyšovanie kvality a dostupnosti poskytovaných sociálnych a zdravotných služieb. Budovanie efektívnych systémov pre regionálnu

a miestnu samosprávu. Rozvoj spolupráce na regionálnej, nadregionálnej, resp. medzinárodnej úrovni prostredníctvom podpory formovania partnerstiev.

- ⊗ Špec. cieľ 1 Zvýšenie vzdelanostnej úrovne obyvateľstva a rozvoj systému celoživotného vzdelávania
- ⊗ Opatrenie 1.1 Harmonizácia vzdelávania v kraji v súlade s požiadavkami trhu práce
- ⊗ Opatrenie 1.2 Podpora rozvoja a dostupnosti celoživotného vzdelávania v rámci kraja
- ⊗ Špec. cieľ 2 Sociálny rozvoj
- ⊗ Opatrenie 2.1 Zaistenie dostupnosti a variability sociálnych služieb, deinštitucionalizácia a humanizácia sociálnych služieb
- ⊗ Opatrenie 2.2 Zaistenie dostupnosti a variability zdravotnej starostlivosti, deinštitucionalizácia a humanizácia
- ⊗ Opatrenie 2.3 Podpora kultúrneho, športového a spolkového života v regióne
- ⊗ Opatrenie 2.4 Zníženie výskytu sociálno-patologických javov
- ⊗ Špec. cieľ 3 Zvyšovanie kvality služieb verejnej správy
- ⊗ Opatrenie 3.1 Zavedenie new public managementu na regionálnej úrovni
- ⊗ Opatrenie 3.2 Spoločný rozvoj medzinárodných a cezhraničných sietí, partnerstiev
- ⊗ Opatrenie 3.3 Podpora rozvoja partnerstiev, programového a projektového plánovania a riadiacich kapacít

✱ **Priorita III. Pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka**

- ⊗ Strateg. cieľ Konkurencieschopný agropotravinársky sektor budovaný na synergii rôznych typov a foriem poľnohospodárskych a potravinárskych podnikov, vytvárajúci inovatívne prostredie na vidieku, prispievajúci k tvorbe pracovných príležitostí a k zodpovedajúcej kvalite života vidieckeho obyvateľstva.
- ⊗ Špec. cieľ 1 Rozvoj multifunkčného poľnohospodárstva
- ⊗ Opatrenie 1.1 Podpora aktivít poľnohospodárskych podnikov zameraných na diverzifikovanie výroby poľnohospodárskeho a nepoľnohospodárskeho charakteru
- ⊗ Opatrenie 1.2 Podpora vedy a výskumu a transferu poznatkov v oblasti pôdohospodárstva a rozvoja vidieka
- ⊗ Opatrenie 1.3 Podpora vytvárania vhodného agroenvironmentálneho prostredia
- ⊗ Špec. cieľ 2 Podpora rozvoja sociálneho kapitálu v poľnohospodárstve a na vidieku
- ⊗ Opatrenie 2.1 Podpora rozvoja územných partnerstiev medzi podnikateľmi na vidieku a územnými samosprávami
- ⊗ Opatrenie 2.2 Podpora sieťovania kľúčových aktérov a budovania povedomia o miestnych a regionálnych produktoch
- ⊗ Opatrenie 2.3 Podpora tradičnej spolkovéj a záujmovej činnosti
- ⊗ Špec. cieľ 3 Regenerácia vidieckych sídiel
- ⊗ Opatrenie 3.1 Podpora regenerácie vidieckych sídiel a urbanizmu vidieka
- ⊗ Opatrenie 3.2 Podpora tradičnej spolkovéj a záujmovej činnosti
- ⊗ Opatrenie 3.3 Podpora zabezpečenia kvalitných a dostupných služieb na vidieku

✱ **Priorita IV. Infraštruktúra**

- ⊗ Strateg. cieľ Modernizácia a zvýšenie bezpečnosti dopravnej infraštruktúry v prostredí transeurópskeho dopravného systému. Zlepšenie dostupnosti a zvýšenie atraktivity miest a obcí Nitrianskeho kraja a dobudovanie energetickej a informačnej infraštruktúry kraja. Budovaním modernej sociálnej infraštruktúry vytváranie podmienok pre zvyšovanie kvality života občanov.
- ⊗ Špec. cieľ 1 Skvalitnenie regionálnej dopravnej infraštruktúry a jej napojenie na nadregionálne siete
- ⊗ Opatrenie 1.1 Budovanie a rozširovanie siete rýchlostných ciest a ciest I. tr. vrátane výstavby obchvatov miest a obcí
- ⊗ Opatrenie 1.2 Modernizácia a rekonštrukcia ciest II. a III. tr. a napojenie na nadradenú dopravnú infraštruktúru
- ⊗ Opatrenie 1.3 Modernizácia železničnej siete regionálneho a medzinárodného významu
- ⊗ Opatrenie 1.4 Vytvorenie podmienok pre využitie vodných ciest regionálneho a medzinárodného významu

- ⊗ Opatrenie 1.5. Vytvorenie podmienok zníženie environmentálnych dôsledkov výstavby a prevádzky dopravnej infraštruktúry
- ⊗ Špec. cieľ 2 Zlepšenie dostupnosti a kvality informačných a komunikačných technológií (IKT)
- ⊗ Opatrenie 2.1 Podpora rozvoja telekomunikačných a prenosových sietí pre podporu informačnej a komunikačnej infraštruktúry
- ⊗ Špec. cieľ 3 Skvalitnenie sociálnej infraštruktúry
- ⊗ Opatrenie 3.1 Podpora modernizácie zariadení sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti
- ⊗ Opatrenie 3.2 Modernizácia školských a kultúrnych zariadení

❖ **Priorita V. Životné prostredie**

- ⊗ Strateg. cieľ Udržateľný rozvoj územia zabezpečený znížením rizika vzniku resp. zmierňovaním negatívnych dopadov vyplývajúcich na kvalitu zložiek životného prostredia, prostredníctvom budovania a rozvoja zariadení environmentálnej infraštruktúry a zvyšovaním environmentálneho povedomia obyvateľov kraja..
- ⊗ Špec. cieľ 1 Zvýšenie environmentálnej rovnováhy v krajine a ochrana pred živelnými pohromami
- ⊗ Opatrenie 1.1 Zabezpečenie ochrany územia pred povodňami realizáciou preventívnych opatrení
- ⊗ Opatrenie 1.2 Realizácia opatrení a programov na ochranu prírody a krajiny
- ⊗ Špec. cieľ 2 Znižovanie znečistenia vôd a zlepšenie kvality života obyvateľov kraja dobudovaním a skvalitnením infraštruktúry vodného hospodárstva v zmysle právnych predpisov EÚ a SR
- ⊗ Opatrenie 2.1 Zabezpečenie odvádzania a čistenia odpadových vôd
- ⊗ Opatrenie 2.2 Zabezpečenie zásobovania obyvateľstva pitnou vodou
- ⊗ Špec. cieľ 3 Znižovanie produkcie odpadov a zavádzanie efektívnych systémov nakladania s odpadmi
- ⊗ Opatrenie 3.1 Zefektívnenie systému nakladania s odpadom
- ⊗ Špec. cieľ 4 Zlepšenie kvality ovzdušia
- ⊗ Opatrenie 4.1 Znižovanie emisií tuhých znečisťujúcich látok a skleníkových plynov
- ⊗ Špec. cieľ 5 Zlepšenie environmentálneho správania sa obyvateľstva kraja
- ⊗ Opatrenie 5.1 Podpora environmentálnej osvetly a výchovy prostredníctvom podpory vzdelávacích aktivít a podujatí

9.2. ÚPN VÚC

Obec Zbrojníky má vypracovaný územný plán (2007 - 2009), ktorý je v súlade s ÚPN Nitrianskeho kraja.

PHSR obce je ďalej v súlade s Integrovanou stratégiou rozvoja územia Dolnohronského rozvojového partnerstva na rok 2015 – 2020, Stratégiou rozvoja cyklotrás a cyklodopravy na území NSK na roky 2016 – 2020.

10. ANALÝZA POTENCIÁLU ÚZEMIA

Potreba identifikácie kľúčových disparít a hlavných faktorov rozvoja je daná nevyhnutnosťou zabezpečenia čo najvyššej adresnosti programového dokumentu. Určenie kľúčových disparít a hlavných faktorov rozvoja vychádza zo SWOT analýzy, spresňuje smerovanie podpory na odstránenie alebo zmierenie koherentne usporiadaných disparít s využitím faktorov rozvoja.

10.1. Rozvojový potenciál územia

Rozvojový potenciál obce tvoria:

- prírodné zdroje
- obyvateľstvo
- miestne hospodárstvo
- technická infraštruktúra
- sociálna infraštruktúra

- miestna samospráva s jej ekonomickými podmienkami.

Keďže jednotlivé prvky života obce sú navzájom späté je ťažké určiť, ktorý z uvedených faktorov je najdôležitejší. Preto pri analýze rozvojových faktorov a rovnako pri ich prognózovaní je potrebné venovať dostatočnú pozornosť všetkým faktorom. Nevyváženosť rozvojových faktorov obmedzuje dynamiku rozvoja a je jednou z príčin rozvojovej diferenciácie medzi obcami a regiónmi.

10.2. Disparity rozvoja

V oblasti tvorby a ochrany prírodného prostredia je žiaduca realizácia ekostabilizačných opatrení (najmä revitalizácia a doplnenie zelene, uskutočňovanie protierózných opatrení, obmedzenie kontaminácie pôdy, likvidácia nelegálnych skládok odpadu vo voľnej prírode, zvyšovanie ekologickej uvedomelosti občanov).

V hospodárskej oblasti je vysoká nezamestnanosť, potreba dochádzania za prácou, nízka podnikateľská aktivita, zaostávanie vo využívaní miestnych zdrojov.

V oblasti infraštruktúry a občianskej vybavenosti je tu potreba dobudovania základnej infraštruktúry v záujme ochrany životného prostredia, zvýšenia bezpečnosti dopravy, skvalitnenia úrovne základných služieb poskytovaných obcou a zvýšenia komfortu a kvality obyvateľov obce.

V oblasti kultúrno-spoločenského života je potreba organizovania viacerých kvalitných podujatí, ďalší materiálno-technický rozvoj športu, tvorba priestorov pre aktívny oddych a voľný čas pre všetky vekové kategórie. Obyvatelia riešia viac existenčné problémy ako spoločenské.

III. STRATÉGIA ROZVOJA OBCE

Stanovenie cieľov, priorít a opatrení predstavuje definovanie *rozvojovej stratégie obce*. Tento proces nadväzuje na výsledky komplexnej analýzy rozvojového potenciálu obce a vychádza zo SWOT analýzy, ako aj z dotazníkového prieskumu, pričom sa snaží odstrániť alebo zmierniť identifikované disparity pomocou faktorov rozvoja.

11. VÍZA A CIELE ROZVOJA OBCE

11.1. Vízia

Dosiahnutie trvalo udržateľného hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce s dôrazom na využitie miestnych zdrojov, pri súčasnom zachovaní rovnováhy v jednotlivých zložkách života a životného prostredia obce, ktorý prináša zvýšenie kvality života v obci.

Tento strategický cieľ je postavený na predpoklade, že obec spoločne so svojimi partnermi zlepší kvalitu života obyvateľov predovšetkým v troch hlavných smeroch:

- vybudovaním plne funkčných prvkov infraštruktúry vytvorí dobré podmienky pre príjemné a bezproblémové bývanie jej obyvateľov - miestna infraštruktúra
- zlepší starostlivosť o ich životné potreby v oblasti sociálnej, duchovnej i materiálnej – vytváranie pracovných príležitostí, vzdelávanie, oddych a informovanie
- dbá na intenzívnu ochranu životného prostredia.

Vysporiadaním majetkových vzťahov bude možné uzatvárať partnerstvá pri budovaní miestnej infraštruktúry, čo podporí rozvoj podnikateľských aktivít a tým zamestnanosť a viac finančných zdrojov použiteľných na rozvoj obce.

Dostatočná a aktuálna propagácia obce, zabezpečené požadované služby podporia rozvoj cestovného ruchu, ale aj záujem o trvalé bývanie.

Celoživotné vzdelávanie a vybudovaná kultúrna a sociálna infraštruktúra zvýši úroveň vzdelanostných aktivít aj záujem o spoločenské vyžitie v obci a stabilizáciu obyvateľov.

11.2. Ciele stratégie rozvoja

Strategický cieľ č.1

Zlepšenie základných služieb a rozvoj investícií so zameraním na miestnu infraštruktúru

Strategický cieľ č.2

Rozvoj nepoľnohospodárskych aktivít, zvyšovanie vidieckej zamestnanosti so zameraním na rozvoj CR

Strategický cieľ č.3

Obnova kultúrnych tradícií, kultúrneho dedičstva a voľnočasových aktivít

Strategický cieľ č.4

Skvalitnenie životného prostredia v obci a motivovanie občanov

Strategický cieľ č.5

Vytváranie podmienok pre rozvoj sociálnych a zdravotných služieb

Základným predpokladom pre splnenie stanovených cieľov je získanie potrebných finančných zdrojov. Ide najmä o financie z verejných fondov, resp. z fondov Európskej únie. Okrem verejných finančných zdrojov sa počíta aj s účasťou súkromných zdrojov. Ďalším predpokladom pre úspešné splnenie strategických cieľov je dôsledné vypracovanie a predkladanie programových zámerov a zdôvodnených žiadostí o pridelenie finančných prostriedkov na príslušné inštitúcie. Nemenej podstatným pri dosiahnutí vízie obce a strategických cieľov je spolupráce obce so všetkými miestnymi aktérmi a externými inštitúciami.

12. FINANČNÝ RÁMEC

12.1. Finančná náročnosť stratégie

Obec Zbrojníky stanovila predbežný rozpočet na najstrategickejšie teraz predvídané investície. Tabuľka je informatívna, neobsahuje všetky aktivity potrebné k dosiahnutiu strategických cieľov obce, ani aktivity realizácia ktorých nie je v kompetencii miestnej samosprávy.

Tab. č. 24 - Plánované investície v období 2015 - 2020

Plánovaná investícia	Čas	Rozpočet v Eur s DPH	Zdroj
Rekonštrukcia miestnych komunikácií	2015-2020	150 000,00	PRV SR 2014-2020
Výmena okien na bude základnej školy	2015-2020	20 000,00	PRV SR 2014-2020
Vybudovanie oddychového a trhového miesta	2015-2020	400 000,00	PRV SR 2014-2020
Výstavba autobusových zastávok	2015-2020	20 000,00	PRV SR 2014-2020
Rekonštrukcia verejného osvetlenia	2015-2020	20 000,00	PRV SR 2014-2020
Výstavba a rekonštrukcia chodníkov	2015-2020	120 000,00	PRV SR 2014-2020
Doplnenie verejnej zelene	2015-2020	10 000,00	PRV SR 2014-2020
Úpravy verejných priestranstiev	2015-2020	60 000,00	PRV SR 2014-2020
Informačný systém (tabule, panely)	2015-2020	9 000,00	PRV SR 2014-2020
Cyklotrasy (spoločný projekt viacerých obcí)	2015-2020	20 000,00	PRV SR 2014-2020

Spolu		829 000,00	
-------	--	------------	--

Zdroj: údaje obce, 2015

Pozn.: Projekt cyklotrás má byť spoločným projektom viacerých susedných obcí

12.2. Zdroje financovania stratégie

Na realizáciu stratégií bude potrebné používať nielen vlastné zdroje, ale bude nutné hľadať aj finančné krytie z iných zdrojov. Obec sa bude usilovať o získanie dotácií v rámci pomoci EÚ – Partnerská dohoda na roky 2014 – 2020 a ďalších grantových systémov podporujúcich princíp environmentálny, cezhraničnej spolupráce, rozvoja ľudských zdrojov a pod.

Realizácia, resp. financovanie jednotlivých aktivít PHSR bude v kompetencii súkromného a neziskového sektora.

Na základe uvedených bude využívať obec na realizáciu opatrení PHSR a dosiahnutie svojich cieľov okrem vlastných zdrojov obce nasledovné: štátny rozpočet, európske fondy, súkromné zdroje.

Pre programové obdobie operačných programov 2014 – 2020 je obec zaradená medzi obce do 1 000 obyvateľov a čerpanie finančných prostriedkov bude prioritne prostredníctvom Programu rozvoja vidieka Slovenskej republiky, opatrenie 7 Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach a 19 Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER (MRVK - miestny rozvoj vedený komunitou).

Nakoľko je obec Zbrojníky členom Miestnej akčnej skupiny Dolnohronské rozvojové partnerstvo, v rámci MAS sa uchádza aj v programovacom období 2014 – 2020 o prostriedky vyhradené pre LEADER ako súčasť Dolnohronského regiónu. MAS DRP pripravila stratégiu rozvoja CLLD (komunitne vedený miestny rozvoj), v ktorej vytýčila oblasti, ktoré bude môcť financovať z PRV SR a IROP-u.

PROGRAMOVÁ ČASŤ

I. PROGRAM ROZVOJA

1. PRIORITY A OPATRENIA PROGRAMU

K jednotlivým strategickým cieľom sa priradujú špecifické ciele, ktoré vychádzajú z analýz a naplňajú sa aktivitami, ktoré môžu byť realizované v nadväznosti a v určitých časových horizontoch.

Strategický cieľ č.1 - Zlepšenie základných služieb a rozvoj investícií so zameraním na miestnu infraštruktúru

Priorita č.1 – Obnova a rozvoj obce Zbrojníky

Špecifický cieľ č.1: Zlepšenie úrovne technickej infraštruktúry a občianskej vybavenosti

Opatrenie č.1.1 Budovanie miestnej infraštruktúry

Aktivity naplňajúce dosiahnutie strategického cieľa:

Investície do objektov a lokalít podporujúcich voľno časové aktivity (detské ihriská, športoviská a pod.)
Úprava a rekonštrukcia miestnych komunikácií, mostov, prístupových ciest, lávok
Rekonštrukcia domu smútku
Rekonštrukcia autobusových zastávok
Úprava verejných priestranstiev
Výstavba ČOV a kanalizačnej siete

Výmena okien na budove základnej školy
Rekonštrukcia verejného osvetlenia
Vybudovanie oddychového a trhového miesta
Informačný systém v obci (tabule, info panely)
Majetkovo - právne vysporiadanie pozemkov v katastri obce
Výstavba nájomných bytov, resp. tvorba možností bývania pre mladé rodiny
Rekonštrukcia požiarnej zbrojnice / knižnice

Strategický cieľ č.2 - Zvyšovanie vidieckej zamestnanosti

Priorita č. 2: Vytváranie pracovných príležitostí v obci Zbrojníky

Špecifický cieľ č.1: Vytvoriť podmienky pre vznik nových pracovných miest diverzifikáciou poľnohospodárstva

Opatrenie č.1.1: Rozvoj poľnohospodárskych aktivít

Aktivity naplňajúce dosiahnutie strategického cieľa:

Podpora malých, mladých a rodinných farmárov
Organizovanie miestnych trhov, podpora predaja z dvora
Pestovanie liečivých rastlín
Rozvoj "citlivých" sektorov poľnohospodárskej výroby, ako je zeleninárstvo, ovocinárstvo, pestovanie strukovín či živočíšna výroba
Obnova chovu HD, ošípaných, králikov, hydiny, koní
Konferencie, semináre pre pestovateľov a spracovateľov
Budovanie kontaktov (pestovateľ/chovateľ - vykupujúci - spracovatelia)
Rozvoj včelárstva
Obnova vinohradníctva, výroby vína
Biohospodárstvo

Opatrenie č.1.2: Rozvoj nepoľnohospodárskych aktivít

Aktivity naplňajúce dosiahnutie strategického cieľa:

Vzdelávacie aktivity (založenie podnikania, príprava projektového zámeru a pod.)
Rozvoj mimoprodukčných oblastí poľnohospodárstva (spracovanie, sušenie, balenie, predaj)
Vznik nových služieb založením podnikania, oživením remesiel
Informačná kampaň - podporné aktivity EÚ pre podnikateľov
Vybudovanie čerpaciej stanice
Agroturistika
Obnova vínnych pivníc do pôvodného stavu

Špecifický cieľ č.2: Vytvoriť nové služby a produkty cestovného ruchu

Opatrenie č. 2.1: Budovanie služieb a produktov cestovného ruchu v obci

Aktivity naplňajúce dosiahnutie strategického cieľa:

Vytvorenie ubytovania v rodinných domoch, na farmách
Vyznačenie turistických trás, náučných chodníkov

Vytvorenie stravovacích možností vrátane marketingu
Rozmiestňovanie informačných tabúl
Školenia a vzdelávacie aktivity pre miestnych podnikateľov
Rekonštrukcia turisticky zaujímavých objektov
Vyznačenie cyklotrás, napojenie na rozvinuté trasy, infraštruktúra cyklotrás (odpočívadlá, značenia, služby - napr. Oprava, požičovňa)
Vybudovanie podmienok pre poľovnícky turizmus
Rekonštrukcia viničných domčekov
Intenzívna propagácia obce
Vypracovanie koncepcie rozvoja turizmu (poľovnícky, peší, cyklo-, kultúrny-, relaxačný, agro-, vínný a pod.)
Založenie siete turistického destinačného manažmentu v regióne (TDM)

Strategický cieľ č.3 - Obnova kultúrnych tradícií, kultúrneho dedičstva a voľnočasových aktivít

Priorita č. 3: Rozvoj kultúrneho dedičstva

Špecifický cieľ: Zvýšenie návštevnosti a počtu zapojených subjektov do kultúry

Opatrenie č.1: Kultúrne dedičstvo a voľný čas

Aktivity naplňajúce dosiahnutie strategického cieľa:

Podpora činnosti existujúcich miestnych spolkov
Udržať a rozšíriť činnosť knižnice
Oživenie duchovného života aktivitami miestnych cirkví
Obnova ukážok tradičných remesiel
Propagácia kultúrnych hodnôt a histórie obce (kniha, mapy, web stránka)
Zveľaďovanie športovísk a ihrísk v rámci brigád a dobrovoľníckej práce
Propagácia a podpora vzniku nových záujmových, kultúrnych a športových klubov (divadelný krúžok, stolný tenis, futbal a pod)
Zapájanie mládeže do uvedených aktivít
Propagácia aktivít – vydanie letákov a publikácii
Spracovanie každoročného plánu kultúrno-spoločenských aktivít obce
Vzdelávania v oblasti výpočtovej techniky, práce s počítačom a internetom podľa požiadavky obyvateľov
Organizovanie chýbajúcich kultúrnych a voľnočasových aktivít
Organizovanie turnajov pre rôzne druhy športov
Podpora zachovania folklóru, oživenie tradícií
Investície do nevyužitých objektov s účelom ich použitia na spolkovú činnosť

Strategický cieľ č.4 - Skvalitnenie životného prostredia v obci a motivovanie občanov

Priorita č. 4: Zlepšovanie životného prostredia

Špecifický cieľ: Zvýšenie kvality ovzdušia a zvýšenie separácie

Opatrenie č. 1: Kvalita životného prostredia

Aktivity naplňajúce dosiahnutie strategického cieľa:

Likvidácia čiernych skládok odpadu
Budovanie zberného dvora v združení obcí za čisté Dolné Pohronie - skvalitnenie systému separácie odpadu
Rekonštrukcia a úprava potokov s cieľom ochrany pred povodňami

Zvyšovanie ekologického povedomia obyvateľstva (vzdelávanie, propagácia, letáky, webstránka, informačné materiály)
Rozmiestňovanie kontajnerov na separovaný odpad
Súťaž o najkrajšiu záhradku a preddomie
Podpora využívania obnoviteľných zdrojov energie na kúrenie (využitie bioodpadu zo záhrad a poľnohospodárskej výroby)
Vytvorenie obecného kompostoviska

Strategický cieľ č.5 - Vytváranie podmienok pre rozvoj sociálnych a zdravotných služieb

Priorita č. 5: Sociálna a zdravotná oblasť

Špecifický cieľ : Vytvorenie systému pomoci obyvateľov v núdzi

Opatrenie č. 1 : Kvalita sociálnych a zdravotných služieb

Aktivity naplňajúce dosiahnutie strategického cieľa:

Vytváranie partnerstiev so susednými obcami v sociálnej oblasti (napr. spoločné stravovanie dôchodcov, terénna sociálna práca)
Spolupráca so subjektmi pôsobiace v oblasti sociálnej starostlivosti
Spolupráca s lekármi - ordinácie
Vytvorenie komunitného centra, denného stacionára, sociálneho zariadenia v obci

II. IMPLEMENTČNÝ RÁMEC PROGRAMU

2. ZABEZPEČENIE IMPLEMENTÁCIE PROGRAMU

2.1. Sociálno-ekonomické partnerstvo

Realizácia aktivít naplánovaných v PHSR obce Zbrojníky bude vyžadovať úzku spoluprácu obce a miestnych aktérov v jednotlivých sektoroch života obce, ako aj spoluprácu vedenia obce s externými inštitúciami, orgánmi štátnej správy a regionálnej samosprávy, i okolitými obcami a združeniami obcí a verejno-súkromnými partnerstvami ktorých je obec Zbrojníky členom.

2.2. Inštitucionálne zabezpečenie implementácie programu

Hlavným koordinátorom aktivít smerujúcich k realizácii strategického cieľa obce Zbrojníky v programovom období 2014 - 2020 je starostka obce vedúca pracovný tím zostavený za účelom implementácie PHSR.

2.3. Organizačné zabezpečenie implementácie programu

Vypracovaním a schválením výsledného dokumentu proces strategického plánovania nekončí. PHSR je dokument živý, otvorený, reagujúci na zmeny. Pracovná skupina pre implementáciu by okrem úlohy „transformovať strategickú víziu a ciele na skutočnosť“ mala plniť aj monitorovaciu úlohu.

Špeciálnym nástrojom pre uskutočňovanie monitoringu sú kvantitatívne indikátory úspešnosti projektu, ktoré pomôžu odpovedať na otázku „či sa darí dosahovať to, čo sme si stanovili, či postupujeme správnym smerom“.

Pracovná skupina pre implementáciu a monitoring by sa mala schádzať na spoločných stretnutiach aspoň raz za rok. Na stretnutí by sa zhodnotilo plnenie plánu, doterajší postup realizácie a prediskutovali a odsúhlasili zmeny v pláne.

Odporúčané zloženie pracovnej skupiny: starosta obce, odborné komisie pri OZ, podnikateľské subjekty, zainteresovaní obyvatelia, predstavitelia subjektov spolupracujúcich na realizácii aktivít/projektov.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Zbrojníky bude po schválení jeho znenia v obecnom zastupiteľstve zverejnený na internetovej stránke obce a v tlačenej forme verejne prístupný aj na obecnom úrade.

3. ZÁKLADNÝ IMPLEMENTAČNÝ RÁMEC PROGRAMU

3.1. Indikatívny finančný rámec programu

Realizáciu najpodstatnejších opatrení a aktivít predstavujú finančne náročné projekty (tab. č....), preto je dôležité identifikovať finančné zdroje, ktoré umožnia ich realizáciu. Finančné prostriedky potrebné na realizáciu projektov, tak ako boli definované v PHSR obce Zbrojníky, budú v pochádzať z týchto zdrojov:

1. Verejné zdroje - rozpočet obce,
2. Ostatné verejné zdroje,
3. Súkromné zdroje,
4. Fondy európskej únie

Verejné zdroje – rozpočet obce

Rozpočet obce je základným zdrojom financovania jej aktivít. Keďže výška voľných finančných prostriedkov obce je limitovaná, je preto vhodné prostriedky obecného rozpočtu použiť najmä na:

- zabezpečenie prípravy projektov – projektová dokumentácia a príprava žiadostí na čerpanie eurofondov,
- spolufinancovanie projektov – spoluúčasť obce je minimálne 5 %,
- financovanie bežných aktivít – neinvestičné aktivity v oblasti služieb občanom a spoločenského života v nej.

Z analýzy rozpočtovej situácie obce vyplýva, že jej finančné zdroje neumožňujú uhrádzať plánované investície a preto bude dôležité získanie finančných prostriedkov z externých zdrojov. Je potrebné počítať aj s variantom zamietnutia žiadosti o finančný príspevok. V takom prípade bude potrebné určiť náhradné zdroje financovania. Niektoré projekty bude možné realizovať v redukovanom rozsahu alebo na etapy (rozložené na dlhšie časové úseky) z obecného rozpočtu. V prípade iných projektov, najmä takých, ktoré sú schopné generovať zisky, prichádza do úvahy spoluúčasť súkromného sektora alebo využitie bankových úverových produktov.

Ostatné verejné zdroje

Mestá a obce majú obmedzené možnosti získať grant zo štátneho rozpočtu na rozvojové projekty. Nenávratný finančný príspevok pre investičné projekty – výstavba obecných nájomných bytov je možné získať z Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja. Na prefinancovanie ostatných nákladov je možné získať od ŠFRB úver. Dôležitú úlohu pri realizácii environmentálnej infraštruktúry plní Environmentálny fond, ktorý nahradil Štátny fond životného prostredia. Isté možnosti pre financovanie menších projektov v oblasti kultúry a športu vyplývajú z výziev vypisovaných samosprávnym krajom.

Súkromné zdroje

Súkromné prostriedky predstavujú najjednoduchšiu formu investovania, nakoľko ich použitie závisí výlučne od rozhodnutia ich vlastníka. Pri investovaní súkromných zdrojov investor primárne hľadá zisk. Ich význam pre regionálny rozvoj spočíva v tom, že obvykle prinášajú nové pracovné miesta, skvalitňujú služby pre návštevníkov obce i pre miestnych obyvateľov.

Investovanie súkromných prostriedkov do neziskových aktivít je zatiaľ zriedkavé. Vzhľadom k obmedzenej investičnej sile ekonomických subjektov pôsobiacich v obci bude potrebné zamerať pozornosť najmä na externé subjekty a aktívne vyhľadávať potenciálnych investorov.

Pokiaľ ide o projekty a aktivity obsiahnuté v tomto dokumente, časť z nich počíta s príspevkami zo súkromných zdrojov, prípadne sa budú realizovať v spolupráci s verejným sektorom.

Fondy Európskej únie

Po vstupe SR do Európskej únie sa otvorili ďalšie možnosti získania finančných prostriedkov. Európska regionálna politika si kladie za cieľ vyrovnanie rozdielov medzi regiónmi v zmysle finančnej solidarity. Aby SR mohla v čerpať finančné prostriedky zo štrukturálnych fondov, bola vypracovaná Partnerská dohoda SR 2014 – 2020, pričom čerpanie finančných zdrojov sa v aktuálnom programovom období bude realizovať prostredníctvom nasledovných programov:

1. Operačný program Integrovaná infraštruktúra,
2. Operačný program Ľudské zdroje,
3. Operačný program Integrovaný regionálny operačný program,
4. Operačný program Kvalita životného prostredia,
5. Operačný program Výskum a inovácie,
6. Operačný program Efektívna verejná správa,
7. Technická pomoc,
8. Program rozvoja vidieka,
9. Rybné hospodárstvo.

Nové programovacie obdobie pre roky 2014 - 2020 prináša zmeny v celkovej alokácii finančných prostriedkov, ako aj zmeny prioritných smerov podpory. Preto bude na základe operačných programov nového programovacieho obdobia nutné overiť a následne aktualizovať možnosti financovania projektov obsiahnutých v tomto dokumente.

Obec Zbrojníky je podľa počtu obyvateľov (do 1 000) prioritne zaradená medzi oprávnených žiadateľov v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020.

3.2. Realizačný rámec opatrení

Pre programové obdobie operačných programov 2014 – 2020 je obec zaradená medzi obce do 1 000 obyvateľov, čo znamená, že jednotlivé aktivity naplánované v PHSR obce budú prioritne realizované prostredníctvom Programu rozvoja vidieka, opatrenie 7 (Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach) a 19 Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER (MRVK - miestny rozvoj vedený komunitou).

Z opatrenia č.7 Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach PRV SR 2014 – 2020 je obec Zbrojníky oprávneným žiadateľom v nasledovných podopatreniach:

Podopatrenie 7.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie

Opis typu operácie

1. výstavba, rekonštrukcia, modernizácia, dostavba kanalizácie, vodovodu, alebo čistiare odpadových vôd;
2. výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok, výstavba, rekonštrukcia a údržba odvodňovacích kanálov, prehlbovanie existujúcich obecných studní. V prípade investícií do miestnych komunikácií, tie budú umožnené len v malom rozsahu a za predpokladu, že prispievajú k oživeniu znevýhodnenej vidieckej oblasti, kde môže zlepšiť prepojenie medzi vidieckymi oblasťami a širšou dopravnou sieťou, príp. budú prispievať k miestnemu ekonomickému rozvoju (napr. k rozvoju vidieckeho cestovného ruchu a pod.);
3. zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov a pod.

Podopatrenie: 7.4 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry

Opis typu operácie

- investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia športovísk a detských ihrísk, amfiteátrov, investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov;
- zriadenie nových, prístavba, prestavba, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich domov smútku vrátane ich okolia;
- investície súvisiace so zvyšovaním kvality života obyvateľov – investície spojené s odstraňovaním malých tzv. divokých skládok odpadov resp. opusteného odpadu;
- investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch (montáž kamerových systémov a iných bezpečnostných prvkov);
- investície súvisiace s vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania – rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre podnikateľskú činnosť, výstavba/rekonštrukcia tržníc pre podporu predaja miestnych produktov a pod.
- investície do využívania OZE vrátane investícií spojenými s úsporou energie – len ako súčasť investícií do miestnych služieb.

Podopatrenie 7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie:

Opis typu operácie

- investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.;
- investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúl v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, informačné body, smerové tabule, KIOSK-y a pod.;
- budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhliadkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod.

Z podopatrení opatrenia č. 19 LEADER sú pre Zbrojníky ako člena Miestnej akčnej skupiny Dolnohronské rozvojové partnerstvo a aktérov na jej území je oprávnené nasledovné :

Podopatrenie: 19.2 Podpora na vykonávanie operácií v rámci stratégie miestneho rozvoja vedeného komunitou

Opis operácie:

V nadväznosti na oblasti, ktoré budú môcť realizovať MAS v rámci stratégií CLLD z EFRR v rámci CLLD v IROPe a s cieľom doplnkovosti PRV a IROP v oblasti podpory CLLD, sa v rámci opatrenia LEADER stanovujú nasledovné oblasti, ktoré budú môcť MAS v rámci stratégií CLLD financovať z EPFRV v nadväznosti na uvedené priority a oprávnené opatrenia v časti 8.2.16.2 tohto opatrenia:

Oblasti zamerania v rámci LEADER:

1. *Konkurencieschopnosť a diverzifikácia poľnohospodárstva a lesníctva* – podpora podnikov, malých fariem, mladých farmárov, cieľom má byť zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva a lesníctva, podpora začatia podnikania, umiestnenie produktov na trh, investície do spracovania a marketingu miestnych výrobkov, krátke dodávateľsko-odberateľské reťazce, diverzifikácia poľnohospodárskej výroby.

2. *Kvalita života* – obnova a rozvoj obcí cez investície do drobnej infraštruktúry a miestnych služieb, zveľaďovanie vidieckeho priestoru, vytváranie podmienok pre podnikateľskú, komunitnú, spolkovú a športovú činnosť obyvateľov, posilňovanie tradícií, histórie územia a zvykov

3. *Vidiecky cestovný ruch (VCR)* – verejné a súkromné investície do rozvoja VCR, investície, ktoré zvýšia a podporia využitie potenciálu VCR v území, zlepšia kvalitu služieb, vytvoria doplnkové služby, investície do podpory agroturizmu, marketing a propagácia, infraštruktúra VCR, investície v oblasti rozvoja cykloturistiky a pod.

4. *Technológie šetrné k životnému prostrediu, inovácie a vedomostná základňa* vo vidieckych oblastiach a využívanie IKT – investície do OZE, vzdelávacie a informačné akcie, výmenné návštevy podnikov, spolupráca – zameranie na zavádzanie inovácií, zlepšovanie výkonnosti podnikov, prenos vedomostí v oblasti vidieckeho cestovného ruchu, investície podporujúce využívanie IKT.

Podopatrenie 19.3 **Príprava a vykonávanie činností spolupráce miestnych akčných skupín**

V rámci podopatrenia projektov spolupráce, môže ísť o 2 typy spolupráce:

1. Národná – MAS, ktorá je vybraná a schválená RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja v spojení s inou schválenou MAS a/alebo s verejno-súkromnými partnerstvami, ktoré pracujú na princípoch LEADER/CLLD na území SR;
2. Nadnárodná – MAS, ktorá je vybraná a schválená RO na implementáciu stratégie miestneho rozvoja v spojení s inou schválenou MAS v EÚ a/alebo s verejno-súkromným partnerstvom, ktoré pracujú na princípoch LEADER/CLLD, na území EÚ alebo tretích krajín.

4. MONITORING

Monitorovanie plnenia jednotlivých špecifických cieľov vytýčených v PHSR obce Zbrojníky bude uskutočnené na základe monitorovacích ukazovateľov, ktoré sa vzťahujú na špecifické ciele, objasňujú stav implementácie, výsledkov a dopadov a poukazujú na dosiahnutý vývoj vo vzťahu k finančnému plánu. Po implementácii bude pracovná skupina plniť aj funkciu monitorovania a hodnotenia. Cieľom monitorovania pracovnými skupinami bude zabezpečiť konzistentné a pravidelné informácie o realizovaných a ukončených projektoch. Vhodným spôsobom na realizáciu monitoringu sú kvantitatívne ukazovatele úspešnosti, ktoré dávajú jednoznačnú odpoveď na stupeň alebo mieru naplnenia projektu v danom časovom období.

Zmyslom procesu hodnotenia je sumarizovať výstupy získané monitorovaním projektov na získanie informácií o účinnosti a efektívnosti vynaložených nákladov.

Monitorovanie plnenia programu rozvoja bude obsahovať nasledovné činnosti:

- každoročné hodnotenie napĺňania cieľov stanovených v PHSR,
- každoročné spracovanie plánu aktivít na nasledujúce obdobie
- vyhodnotenie dosiahnutých výsledkov ako popis stupňa realizovaných cieľov a opatrení,
- vyhodnotenie dopadov aktivít na občanov dotazníkovou formou a porovnanie s
- počiatočnými preferenciami občanov pri zostavovaní PHSR.

Hodnotenie je vykonávané pravidelne za účelom merania efektivity voči cieľom projektov. Vykonáva sa v priebehu realizácie jednotlivých projektov a po ich ukončení.

5. ČASOVÝ harmonogram

Implementácia opatrení a aktivít nadefinovaných v tomto dokumente je naplánovaná do konca aktuálneho programovacieho obdobia (rok 2020).

Odhad realizácie PHSR vychádza zo všeobecne očakávaných zdrojov financovania. Akčný plán tvorí prílohu tohto dokumentu.

ZÁVER

Získanie finančnej podpory z verejných zdrojov (európskych, štátnych alebo regionálnych) si v súčasnosti vyžaduje existenciu spracovanej rozvojovej stratégie - republikovej, regionálnej, subregionálnej i lokálnej. Vyžaduje to aj zákon č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja, resp. jeho novely. Podľa tohto zákona majú mať obce (združenia obcí, mikroregióny) schválený program hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHSR), ktorý by mal byť v súlade s rozvojovým dokumentom vyššej hierarchickej úrovne.

Príprava PHSR je pomerne zložitá cesta, ktorá vyžaduje určitú vopred stanovenú postupnosť krokov, ktoré na seba logicky nadväzujú. Cieľom programu PHSR nie je vyriešiť všetky problémy, ktoré sa v obci vyskytujú, ale načrtnúť smer, ktorý vytvorí vhodné podmienky pre ich riešenie. Cieľom je vytvoriť programový dokument pre podporu rozvoja obce Zbrojníky aktivizáciou a koordináciou všetkých ekonomických, kultúrnych a spoločenských subjektov tak, aby bol maximálne využitý potenciál územia na dosiahnutie ekonomickej, kultúrnej a spoločenskej prosperity celej obce pri akceptovaní princípov udržateľného rozvoja.

Spracovaný dokument PHSR predstavuje súčasný stav i perspektívy rozvoja obce, ktorá sa snaží zlepšiť životné podmienky svojich občanov i uspokojiť nároky návštevníkov.

Poloha obce v zázemí okresného mesta Levice ponúka možnosti aj pre vstup zahraničných investorov, čo podporuje dostupnosť obce ku komunikácii prvej triedy č. 1/76. Najväčšou devízou obce sú však jeho obyvatelia, ktorí z veľkej časti majú o život vo svojej obci záujem a na jej rozvoji sú ochotní participovať.

Hlavným cieľom PHSR obce je zlepšiť kvalitu života jeho občanov, vytvoriť podmienky pre ekonomický rozvoj a presadzovať koncept udržateľného rozvoja obce.

Preto vyjadrujeme presvedčenie, že v spolupráci s vedením obce sa obyvateľom tohto územia v ich snahe zlepšiť si životné podmienky aj vďaka získavaniu finančných prostriedkov z verejných i neverejných zdrojov bude len dariť.

ZÁVER

Získanie finančnej podpory z verejných zdrojov (európskych, štátnych alebo regionálnych) si v súčasnosti vyžaduje existenciu spracovanej rozvojovej stratégie - republikovej, regionálnej, subregionálnej i lokálnej. Vyžaduje to aj zákon č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja, resp. jeho novely. Podľa tohto zákona majú mať obce (združenia obcí, mikroregióny) schválený program hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHSR), ktorý by mal byť v súlade s rozvojovým dokumentom vyššej hierarchickej úrovne.

Príprava PHSR je pomerne zložitá cesta, ktorá vyžaduje určitú vopred stanovenú postupnosť krokov, ktoré na seba logicky nadväzujú. Cieľom programu PHSR nie je vyriešiť všetky problémy, ktoré sa v obci vyskytujú, ale načrtnúť smer, ktorý vytvorí vhodné podmienky pre ich riešenie. Cieľom je vytvoriť programový dokument pre podporu rozvoja obce Hontianska Vrbica aktivizáciou a koordináciou všetkých ekonomických, kultúrnych a spoločenských subjektov tak, aby bol maximálne využitý potenciál územia na dosiahnutie ekonomickej, kultúrnej a spoločenskej prosperity celej obce pri akceptovaní princípov udržateľného rozvoja.

Spracovaný dokument PHSR predstavuje súčasný stav i perspektívy rozvoja obce, ktorá sa snaží zlepšiť životné podmienky svojich občanov i uspokojiť nároky návštevníkov.

Poloha obce v zázemí okresného mesta Levice ponúka možnosti aj pre vstup zahraničných investorov, čo podporuje dostupnosť obce ku komunikácii prvej triedy č. 1/76. Najväčšou devízou obce sú však jeho obyvatelia, ktorí z veľkej časti majú o život vo svojej obci záujem a na jej rozvoji sú ochotní participovať.

Hlavným cieľom PHSR obce je zlepšiť kvalitu života jeho občanov, vytvoriť podmienky pre ekonomický rozvoj a presadzovať koncept udržateľného rozvoja obce.

Preto vyjadrujeme presvedčenie, že v spolupráci s vedením obce sa obyvateľom tohto územia v ich snahe zlepšiť si životné podmienky aj vďaka získavaniu finančných prostriedkov z verejných i neverejných zdrojov bude len dariť.